

(ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМАНД БАЙРЛАХ "ИХ ТҮМЭН ХҮРД" ХХК-ИЙН
АЛАГ ЦАВ НҮҮРСНИЙ ИЛ УУРХАЙ)

2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН

(MV021559, РД:6375839)

ХЯНАСАН:

БОАЖЯ-НЫ ХБӨБЗГ-ЫН АХЛАХ МЭРГЭЖИЛТЭН...../

БИЕЛЭЛТИЙГ ТАЙЛАГНАСАН:

ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК-ИЙН ЗАХИРАЛ...../ Ж.ДАШХОРОЛ/

ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК-ИЙН УУРХАЙН ДАРГА...../С.АЛТАНГЭРЭЛ/

ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК-ИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЭРГЭЖИЛТЭН...../Г.БАЯРМАА/

2025 он

Агуулга

1.1. Түмэн айл чулуун нүүрсний ордын талбайн газар зүйн байршил	6
1.2. Ил уурхайн 2025 оны төлөвлөлт.....	7
1.3. “Их Түмэн Хүрд” ХХК-ийн Алаг цав уурхайн 3,4-р амны ажилчдын амрах хотхон ...	9
Ерөнхий мэдээлэл.....	10
1.4. Байр-зүйн зураглал:.....	10
1.5. Алаг цав нүүрсний уурхайн 2025 оны уулын ажлын гүйцэтгэлийн тоо, мэдээлэл	11
1.6. Алаг цав уурхай 2025 оны уулын ажлын гүйцэтгэл	11
1.7 Шимт хөрсний овоолго	13
1.8 Хаягдал хөрсний овоолго	13
1.9 Нүүрс хадгалах талбай	14
2. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	15
2.1. Газрын гадаргад үзүүлэх гол нөлөөлөл.....	15
2.2. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл.....	16
2.3. Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	16
2.4. Ургамалан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	16
2.5. Амьтаны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл.....	17
2.6. Усан орчинд нөлөөлөх сөрөг нөлөөлөл	17
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛТ	17
3. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	18
3.1. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээний биелэлт.....	18
3.2. Гадаргын болон газрын доорх усны нөөцөд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт	22
Ус ашиглалт.	24
3.3. Хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах чиглэлээр.....	25
3.4. Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээний биелэлт	30
3.5. Амьтаны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийн арга хэмжээний биелэлт	33
4. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	38
5. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	42
6. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	42
7. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ДУРСГАЛЫГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	43
8. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	44

9. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	49
8.1. Хог хаягдлын бүртгэл, тоо хэмжээ	51
9. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР.....	56
Хөрсний хяналт шинжилгээ.....	59
Амьтан, ургамлын мониторинг	60
1. АГААРЫН ЧАНАРЫН ХЯНАЛТ МОНИТОРИНГ	65
1.1 Агаарын бохирдлыг тодорхойлогч бодисуудын товч тодорхойлолт.....	66
1.2 Уурхай орчмын агаарын чанар:	67
2. Гадаргын болон газрын доорх усны хяналт мониторинг	71
2.1 Усны түвшний хэмжилт:	72
3. Хөрсөн хяналт шинжилгээ	73
3.1 Агрохимийн шинжилгээний дүн:	75
3.2 хөрсний хүнд металлын шинжилгээний үр дүн:	77
4. УРГАМЛЫН СУДАЛГАА	78
4.1 Судалгааны аргазүй:	78
4.2 Ургамлын бичиглэл нэгтгэл.....	85
5. АМЬТНЫ ХЯНАЛТ МОНИТОРИНГ	87
5.1 Хээрийн судалгааны арга зүй:	87
5.3 Шувуу:.....	90
10. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ ...	93
10.1. Хэрэгжилт	93
11. НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	95
12. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх зардал	97

ЗУРГУУДЫН ЖАГСААЛТ

Зураг№ 1. Ордын байршлын зураг	6
Зураг№ 2. Алаг Цав уурхай 3-р ам	8
Зураг№ 3. Алаг Цав уурхай 4-р ам	8
Зураг№ 4. 3-р амны ажилчдын хотхон.....	9
Зураг№ 5. 4-р амны ажилчдын хотхон.....	9
Зураг№ 6. Алаг цав уурхай 2025 оны эхний байдлаар	12
Зураг№ 7. Алаг цав уурхай 2025 оны 8 сарын 15 -ний өдрийн байдлаар.....	12
Зураг№ 8. 2025.01.01 – ний байдлаар	Зураг№ 9. 2025.8.15– ний байдлаар ..12
Зураг№ 10. Шимт хөрсний овоолго 2025.8.15 – ний байдлаар	13
Зураг№ 11. Хаягдал хөрсний 1 овоолго 2025.08.15 – ний байдлаар	13
Зураг№ 12. 2025.01.01–ний байдлаар	Зураг№ 13. 2025.08.15 – ний байдлаар ..14
Зураг№ 14. Хаягдал хөрсний 2 овоолго 2025.8.15 – ний байдлаар	14
Зураг№ 15. Нүүрс хадгалах талбай.....	14

Зураг№ 16. Нүүрс хадгалах талбай 2025.8.15 -ний байдлаар	15
Зураг№ 17. Тоосжилтыг бууруулах хайрган дэвсэлт	20
Зураг№ 18. Уурхайн нүүрс тээврийн замын хайрган хучилт	20
Зураг№ 19. Уурхайн технологийн замын хурдны хязгаарлалтын тэмдэг	21
Зураг№ 20. Агаарын тоосжилтын хэмжилт (Уурхай, тээврийн зам)	21
Зураг№ 21. Нөлөөллийн бүсэд байрлах малчны худгийн түвшний хэмжилт, усны мониторинг	23
Зураг№ 22. “Усны зүй зохистой хэрэглээ” сургалт	23
Зураг№ 23. Ил уурхайн уурхайн ухааш (карьер).....	27
Зураг№24. Шимт хөрс хуулалт, хадгалалт	27
Зураг№ 25. Асгаралтын иж бүрдэл, асгаралтын үед ажиллах журам.....	29
Зураг№ 26. Нүүрс тээврийн засвар, засвар, тоосжилт бага үүсэх хайрга материал дэвсэлтийн ажил	31
Зураг№ 27. Төслийн талбайн ургамлын мониторингийн судалгаа	32
Зураг№ 28. Ан амьтдад зориулсан уст цэг	34
Зураг№ 29. Хулан адуу (Equus hemionus) Алаг Цав уурхайн нөлөөллийн бүс.....	34
Зураг№ 30. Хар сүүлтий (Gazella subgutturosa) уурхайн нөлөөллийн бүсэд.....	35
Зураг№ 31. Аргаль (Ovis ammon) Арван наймын богд уул.....	35
Зураг№ 32. Хулан хамгаалах өдөр.....	36
Зураг№ 33.” Хуланг хэн сайн мэдэх вэ?” Мандах сумын дунд сургууль.....	36
Зураг№ 34. Олон наст ургамал тарих туршилтын ажил.....	40
Зураг№ 35. Туршилтын ажил.....	40
Зураг№ 36. Хүнсний ногооны туршилтын ажил.....	41
Зураг№ 37. Нөлөөллийн бүсийн айлд нөхөн олговор олгосон баримт.....	43
Зураг№ 38. Ил уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, галын дүгнэлт	46
Зураг№ 39. Нийт ажилчдад галын аюулгүй байдлын танхимын сургалт	47
Зураг№ 40. Гал унтраах практик сургалт	47
Зураг№ 41. Галын хор, галын сарай шалгаж тэмдэглэсэн хуудас.....	48
Зураг№ 42. Галын сарай, галын хорыг уурхайн обьектуудад байрлуулсан байдал.....	48
Зураг№ 43. Аюултай хог хаягдал ачуулсан мэдээлэл	53
Зураг№ 44. Уурхайн ажилчид хуваарийн дагуу бүх нийтийн хог цэвэрлэгээний ажил	54
Зураг№ 45. Хог хаягдлын дахин ашиглалт.....	55
Зураг№ 46. Тэрбум мод хөтөлбөрийн хүрээнд Алаг Цав уурхайд тарьсан модны зураг (3-р ам)	94
Зураг№ 47. Мандах сумын Алхантаг багийн иргэдэд БОМТ-ийн тайлан танилуулга.....	96
Зураг№ 48. Мандах сумын иргэдэд БОМТ-ийн тайлан танилцуулга	96
Зураг№ 49. Биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн байршлын зураг	122

ГРАФИКУУДЫН ЖАГСААЛТ

График№ 1. Нийт усны зарцуулалт.....	24
График№ 2. Дуу шуугианы хэмжилт	37

ХҮСНЭГТҮҮДИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт№ 1. Лицензийн талбайн солбицол.....	6
Хүснэгт№ 2.. UNISTRONG багажний үзүүлэлт.....	10
Хүснэгт№ 3. Хэмжилт хийсэн объектын тусгаг:	11

Хүснэгт№ 4. Тухайн уурхайн зураглалыг гүйцэтгэхдээ тулгуур болгон ашигласан геодезийн сүлжээний цэг тэмдэг.....	11
Хүснэгт№ 5. 2025 онд олборлосон нийт уулын цулын хэмжээ.....	11
Хүснэгт№ 6. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний биелэлт	18
Хүснэгт№ 7. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний биелэлт	22
Хүснэгт№ 8. Уурхайн ус ашиглалт	24
Хүснэгт№ 9. Хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний биелэлт.....	25
Хүснэгт№ 10. Газар хөндөх зөвшөөрөл олгосон бүртгэл	28
Хүснэгт№ 11. Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний биелэлт	30
Хүснэгт№ 12.Ил уурхайн зүүн урд талд хийгдсэн ургамлын бичиглэл (1 м ² -ийн ургамал)....	32
Хүснэгт№ 13.Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний биелэлт	38
Хүснэгт№ 14. Шимт хөрсний хуулалт, хэлбэршүүлэлт	38
Хүснэгт№ 15. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ.....	42
Хүснэгт№ 16.Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээ	42
Хүснэгт№17. Түүх, соёлын дурсгалыг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт ...	43
Хүснэгт№ 18. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	44
Хүснэгт№ 19. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт.....	49
Хүснэгт№20. Хог хаягдлын мэдээ, тайлан	51
Хүснэгт№ 21. Агаарын чанарын хяналт шинжилгээний биелэлт	57
Хүснэгт№ 22.Усны чанарын хяналт шинжилгээний биелэлт.....	58
Хүснэгт№ 23. Хөрс, ургамлан бүрхэвчийн хяналт шинжилгээ.....	59
Хүснэгт№ 24. Ургамал, амьтны аймгийн хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	60
Хүснэгт№ 25.Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт.....	93
Хүснэгт№ 26. Нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөний биелэлт	95
Хүснэгт№ 27. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн хэрэгжүүлсэн зардал	97

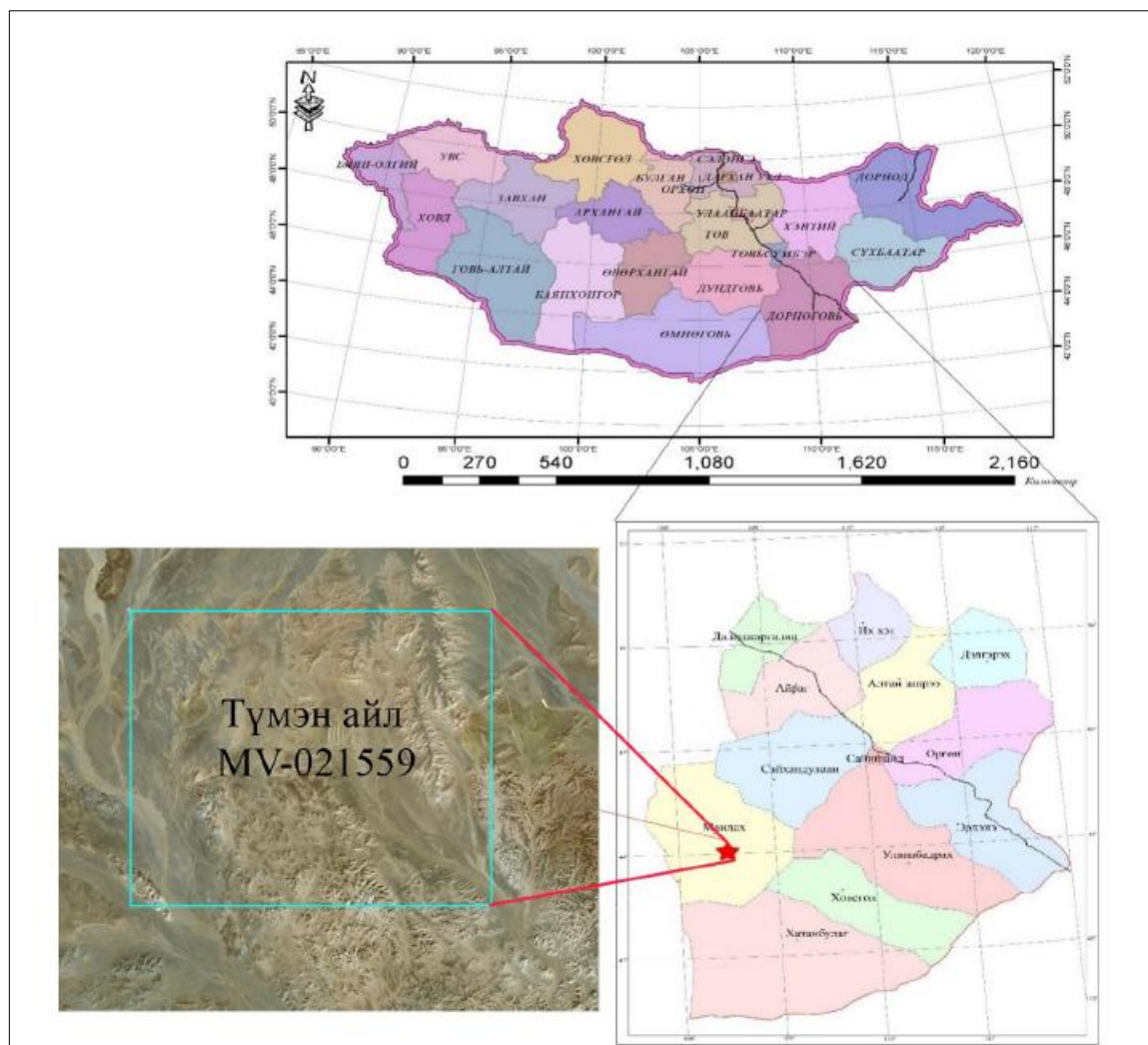
ХАВСРАЛТУУДЫН ЖАГСААЛТ

Хавсралт № 1. Алаг Цав төслийн усны шинжилгээ	98
Хавсралт № 2. Алаг Цав төслийн хөрсний шинжилгээний дүн	104
Хавсралт № 3. 2023-2025 оны мод тарьсан талбайн байршлын зураг	120
Хавсралт № 4. Биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбай.....	122
Хавсралт № 5. Кадастрын лавлагаа	123
Хавсралт № 6. Уурхайн үйл ажиллагаа зогссон сумын Засаг даргын тодорхойлолт албан бичиг	125
Хавсралт № 7. Нөхөн сэргээлтийн барьцаа хөрөнгө төлсөн баримт	127
Хавсралт № 8. Хог хаягдлын төлбөр төлсөн баримт	128
Хавсралт № 9. Аюултай хог хаягдалын гэрээ	129
Хавсралт № 10. Хаягдал тос шилжүүлсэн баримт	132
Хавсралт № 11. Ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ.....	134
Хавсралт № 12. Газрын төлбөр төлсөн баримт	138
Хавсралт № 13. Лицензийн төлбөр төлсөн баримт.....	139
Хавсралт № 14.2024 оны БОМТ-ийн дүгнэсэн хуудас.....	140
Хавсралт № 15. БОХ-3 маягт	143
Хавсралт № 16.Уулын ажлын төлөвлөгөөний нүүр	144
Хавсралт № 17. ТЭЗҮ хүлээн авсан тушаал.....	145
Хавсралт № 18. АМНАТ төлсөр баримт.....	152

1. ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК-ИЙН АЛАГ ЦАВ ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Түмэн айл чулуун нүүрсний ордын талбайн газар зүйн байршил

Түмэн айлын чулуун нүүрсний орд нь Дорноговь аймгийн Мандах сумын төвөөс урагш 30 км, Сайншанд хотоос баруун урагш 200 км, Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 484 км, БНМАУ-БНХАУ хилийн Ханги-Мандал боомтоос баруун хойш 235 км-т байрлана.

Зураг№ 1. Ордын байршлын зураг

Хүснэгт№ 1. Лицензийн талбайн солбицол

Тусгай зөвшөөрөл №	Олгогдсон (он-сар-өдөр)	Хугацаа (жил)	Цэгийн дугаар	Уртраг (град, мин, сек)	Өргөрөг (град, мин, сек)
Газрын солбицол нь: L-49-133					
MV-021559 (932.13 га)	2020-04-01	30	1	108°16'50.13"	44°07'51.05"
			2	108°16'50.13"	44°09'20.35"
			3	108°14'18.03"	44°09'20.35"
			4	108°14'18.03"	44°07'51.05"

1.2. Ил уурхайн 2025 оны төлөвлөлт

Ил уурхайн ажиллах горим

Уурхайн ажиллах горимыг захиалагч байгууллагын техникийн даалгавар, уурхайн жилийн хүчин чадалтай нь уялдуулан дараах байдлаар сонгов. 2025 онд 01-р сарын 01-аас 12-р сарын 31-ний хооронд 365 хоногийн турш, өдрийн 2 ээлжээр ажиллахаар төлөвлөж байна.

2025 онд 64В,58А болон 3-р ам 67В блок дээр шинээр нээхээр төлөвлөж байна.

Уулын ажлын олборлолт календарчилсан төлөвлөгөө

2025 онд нийт 7529,30 мян.м³ хөрс хуулалтын ажил хийгдэнэ. 3-2, 3-3 ,4-1,4-2 давхаргуудын 58А, 66В, 75В, блокуудаас 1000.0 мян.тн чулуун нүүрс олборлохоор төлөвлөсөн.

6-р хүснэгт. Ил уурхайн 2025 оны уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө

58А блок

№	Улирал	Нүүрс		Хөрс	Уулын цул
		мян.м ³	мян.тн	мян.м ³	мян.м ³
1	I	-	-	350.0	455
2	II	90.2	117.26	277.9	361.27
3	III	90.2	117.26	277.9	361.27
4	IV	90.2	117.26	277.9	361.27
Нийт дүн		270.60	351.78	1183.70	1538.81

66В блок

№	Улирал	Нүүрс		Хөрс	Уулын цул
		мян.м ³	мян.тн	мян.м ³	мян.м ³
1	I	79.55	103.42	1320	1716
2	II	79.55	103.42	1320	1716
3	III	79.55	103.42	1320	1716
4	IV	79.55	103.42	1320	1716
Нийт дүн		318,20	413.66	5280.0	6864

75В блок

№	Улирал	Нүүрс		Хөрс	Уулын цул
		мян.м ³	мян.тн	мян.м ³	мян.м ³
1	I	102.8	133.64	266.33	346.23
2	II	102.8	133.64	266.33	346.23
3	III	102.8	133.64	266.33	346.23
4	IV	102.8	133.64	266.33	346.23
Нийт дүн		411.20	534.56	1065.30	1384.92

2025 онд хийгдэх уулын ажил /58В, 66В, 75В, /

№	Улирал	Нүүрс		Хөрс	Уулын цул
		мян.м ³	мян.тн	мян.м ³	мян.м ³
1	I	182.35	237.06	1882.25	2446.93
2	II	272.55	354.32	1882.25	2446.93
3	III	272.55	352.32	1882.25	2446.93
4	IV	272.55	354.32	1882.25	2446.93
Нийт дүн		1000	1300.0	7529.4	9787.72

Зураг№ 2. Алаг Цав уурхай 3-р ам

Зураг№ 3. Алаг Цав уурхай 4-р ам

1.3. “Их Түмэн Хүрд” ХХК-ийн Алаг цав уурхайн 3,4-р амны ажилчдын амрах хотхон

- Тус бүр 250-300 ажилчдын амрах ая тухтай хотхон
- Халаалт, цэвэр бохир усанд холбогдсон
- Ажилчдын амрах, чөлөөт цагаа өнгөрөөхөд зориулагдсан сагс, волейболын талбай
- Зочид төлөөлөгчдийг хүлээн авах гэр, хотхон байна.
- Зоогийн газар
- Угаалгын газар
- Уурын зуух

Зураг№ 4. 3-р амны ажилчдын хотхон

Зураг№ 5. 4-р амны ажилчдын хотхон

Ерөнхий мэдээлэл

2025 онд Алаг цав уурхайн талбайд 4 маркшейдер инженер ажиллаж, төслийн дэд бүтэц, зам харилцаа, уурхайн үндсэн болон инженерийн ажлын хэмжилтүүдийг хийн, уурхайн өдөр тутмын дэвсгэр зураг дээр боловсруулалт хийж, байгууллагад өдөр тутмын тайлан мэдээ бэлтгэж илгээлээ. Маркшейдерийн ажлын бичиг баримтыг тогтмол хөтлөн хадгалж баримтжуулж, уурхайн өдөр тутмын ахилтын чиглэлд хэмжилт боловсруулалт, түвшин тэмдэглэгээний ажлыг аюулгүй ажиллагааны дүрэм журмын дагуу хийж гүйцэтгэв.

Маркшейдерийн хэмжилтийг UNISTRONG G970 PRO 2 GNSS GPS багажаар хэмжиж, боловсруулалтын ажлыг surpac geovia 2020 (x64), autocad 2023 програм дээр хийж гүйцэтгэв.

Хүснэгт № 2.. UNISTRONG багажний үзүүлэлт

Үзүүлэлтүүд	Нэгж	
Статик горимын хэмжилтийн үеийн нарийвчлал	- Хэвтээ 2 .5 мм+1ppm RMS - Босоо 5 мм+1ppm RMS	
Кинематик горимын хэмжилтийн үеийн нарийвчлал	- Хэвтээ 8 мм+1ppm RMS - Босоо 15 мм+1ppm RMS	
Хиймэл дагуулаас өвөх сигнал	L1CA/L1P/L1C/L2P/L2C/L5	
Ажиллах температур	-30 ⁰ C-ээс +65 ⁰ C хүртэл	
Хадгалах температур	-40 ⁰ C-ээс +80 ⁰ C хүртэл	
Ажиллах хугацаа	10 цаг	

1.4. Байр-зүйн зураглал:

Өдөр тутам болон сар бүрийн хэмжилт

Хээрийн хэмжилтийн ажилд дараах маркшейдер-геодезийн ажлын заавар, норм, дүрэм стандартуудыг мөрдлөг болгон ажиллав.

Үүнд:

- Маркшейдерийн ажлыг гүйцэтгэх техникийн заавар, 2004 он
- Хиймэл дагууд /GPS/-ын технологиор Монгол улсын геодезийн сүлжээ байгуулах үндсэн дүрэм, 2008 он
- Инженерийн шугам сүлжээний зураглалын ажил /БД 11-105-06/ ГХГЗЗГ, 2006;

Хүснэгт № 3. Хэмжилт хийсэн объектын тусгаг:

Тусгаг	UTM
Бүсийн дугаар	49
Өргөргийн эхлэл	00 ⁰
Дундаж меридиан	111 ⁰
Өндрийн систем	Балтийн тэнгисийн өндрийн систем

Хүснэгт № 4. Тухайн уурхайн зураглалыг гүйцэтгэхдээ тулгуур болгон ашигласан геодезийн сүлжээний цэг тэмдэг

Цэгийн дугаар	Цэгийн солбицол,м		Цэгийн өндөр
	х	у	
GPS-00	281901,234	4906616,793	1225,537
ГЦХ 0101	4894300,772	284146,302	1085,009
GPS-01	4892941,985	281904,483	1082,878
GPS-02	4892531,834	282026,839	1078,274
GPS-03	4892156,760	282081,707	1073,659

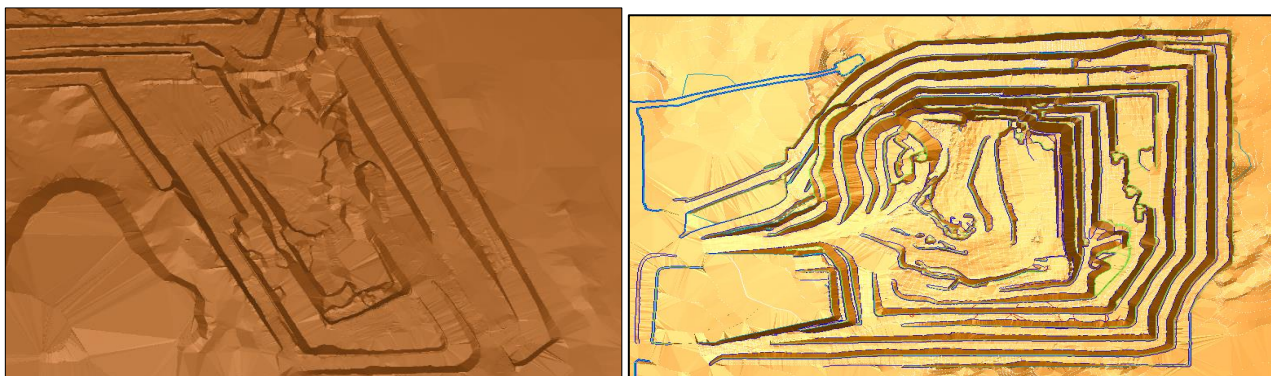
1.5. Алаг цав нүүрсний уурхайн 2025 оны уулын ажлын гүйцэтгэлийн тоо, мэдээлэл

Хүснэгт № 5. 2025 онд олборлосон нийт уулын цулын хэмжээ

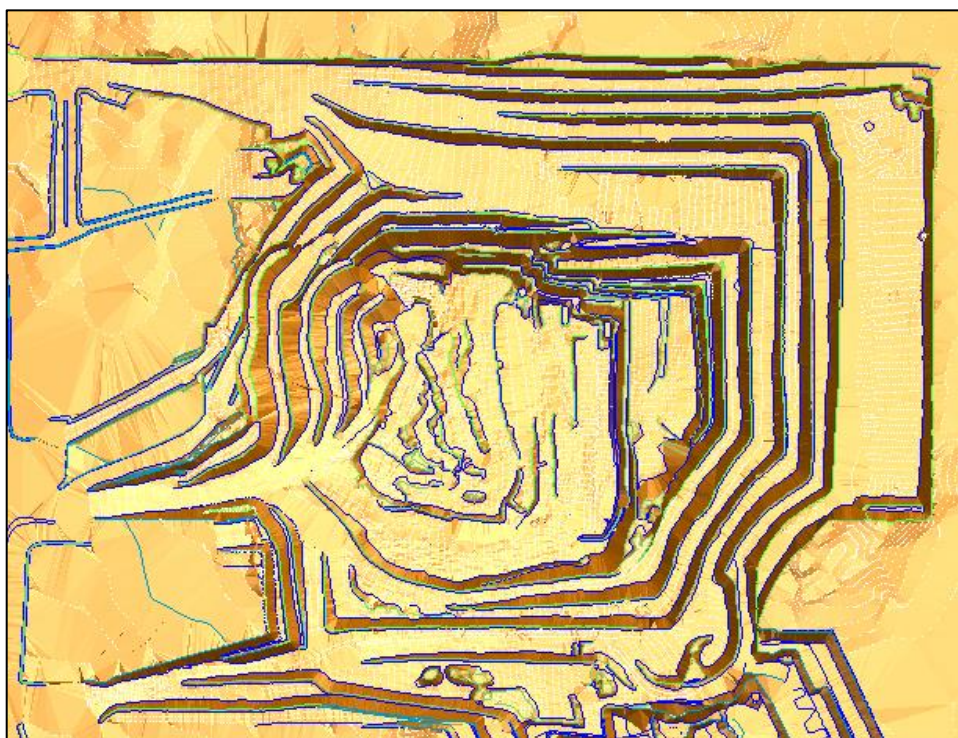
Утаг	Тоон үзүүлэлт		
	3-р ам	4-р ам	Нийт
Уулын мэдээ			
Хөрс /м.куб/	3,929,918	3,334,031.80	7,263,949.80
НҮҮРС /м.куб/	412,224	315,698.32	727,922.32
Шитм хөрс /м.куб/	124,162	94,853.20	219,015.20
НИЙТ УУЛЫН ЦУЛ /м.куб/	4,466,304	3,744,583.54	8,210,887.54
ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖ			
Экскаватор	6	4	10
Утгуулт ачигч	5	2	7
Өөрөө буулгагч	24	10	34
Автогрейдер	1	1	2

1.6. Алаг цав уурхай 2025 оны уулын ажлын гүйцэтгэл

2025 оны 8 сар хүртэлх Алаг цав уурхайн 3-р амны маркшейдерийн хэмжилтээр **3,929,918 м3** уулын цул олборлосон байна.

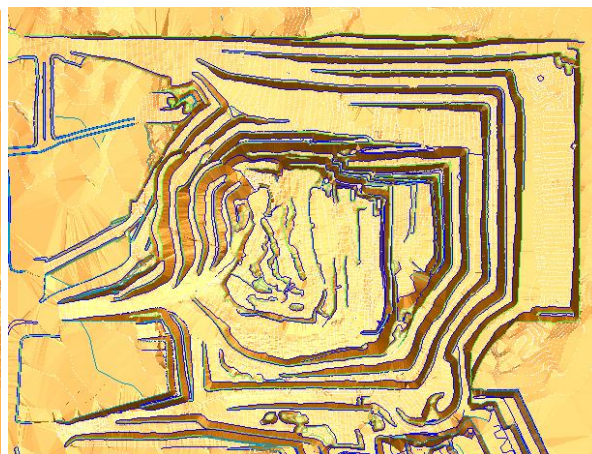
Зураг№ 6. Алаг цав уурхай 2025 оны эхний байдлаар

Зураг№ 7. Алаг цав уурхай 2025 оны 8 сарын 15 -ний өдрийн байдлаар

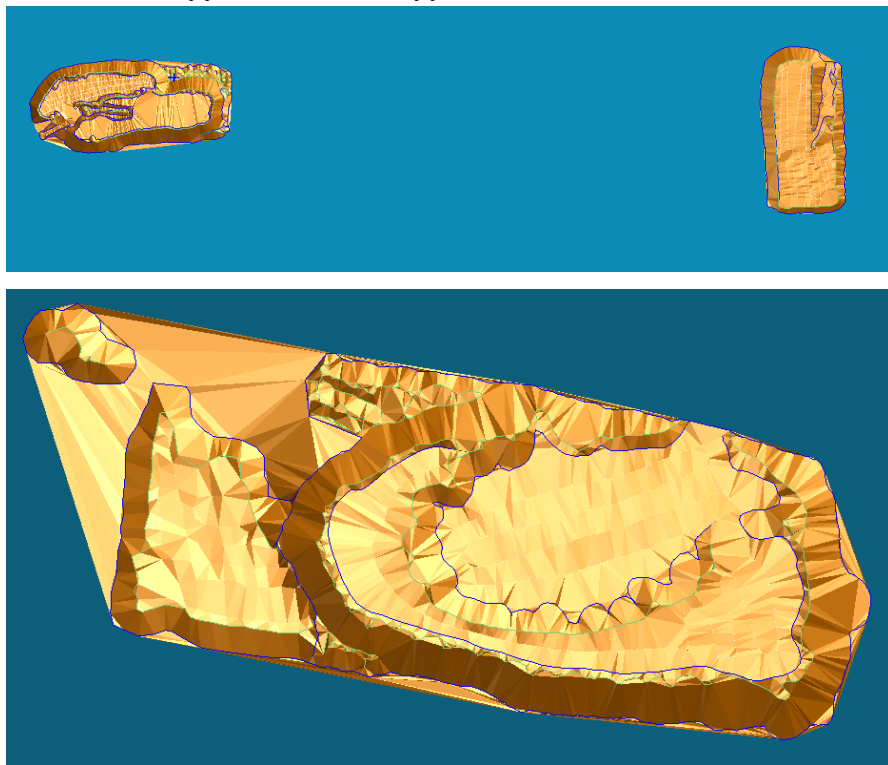
Зураг№ 8. 2025.01.01 – ний байдлаар

Зураг№ 9. 2025.8.15– ний байдлаар

1.7 Шимт хөрсний овоолго

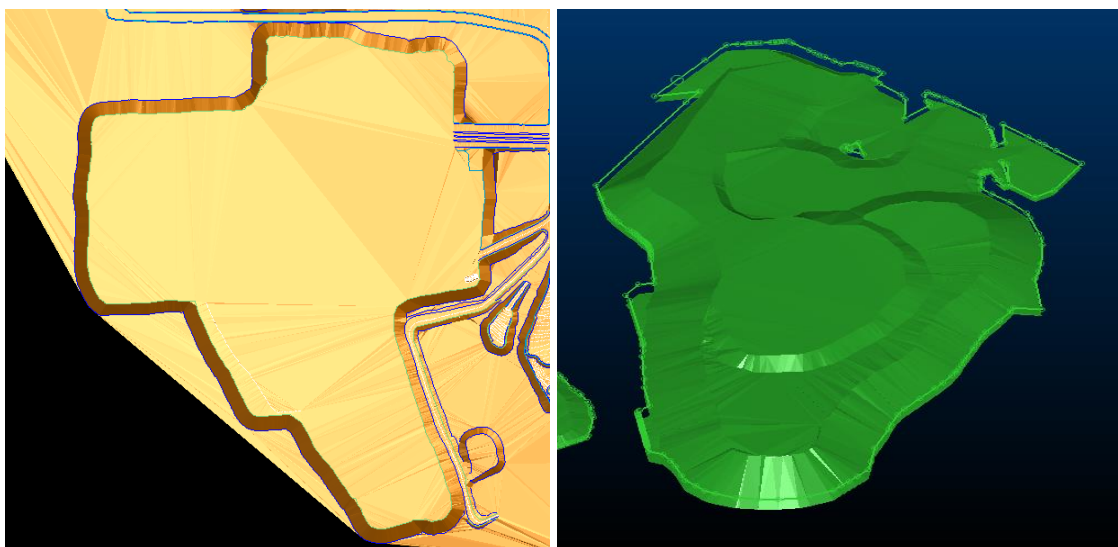
2025 оны 8 сарын 15 хүртэлх Алаг цав уурхайгаас уурхайн хүрээн нийт шимт хөрсний овоолго 124,162.00м³ шимт зөөвөрлөсөн байна. Шимт хөрсний овоолгыг сарын дунд болон сарын эцэст хэмжиж нийт шимт хөрсний хэмжээг тооцоолон сарын эцэст хамтран ажиллагч эрх бүхий ажилчдад танилцуулан баталгаажуулсан.

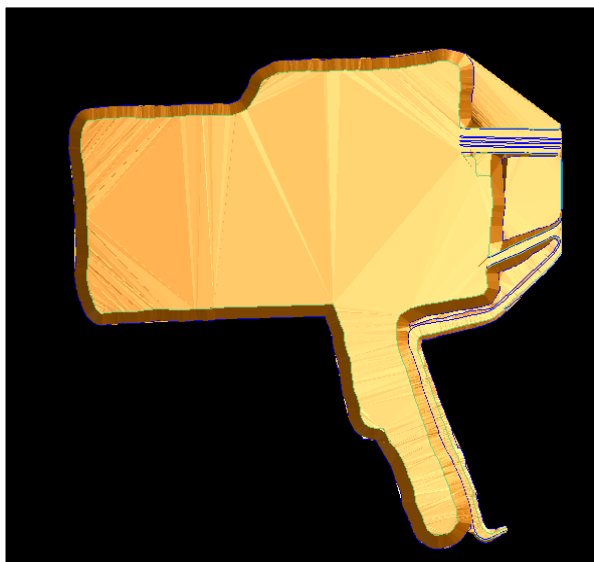
Зураг№ 10. Шимт хөрсний овоолго 2025.8.15 – ний байдлаар

1.8 Хаягдал хөрсний овоолго

2025 оны 8 сар хүртэлх хаягдал хөрсний овоолгод нийт 3,929,918 м³ хөрс буулгасан байна. Хөрсний овоолгыг сарын дунд болон эцэст хэмжиж нийт хаягдал хөрсний хэмжээг тооцоолон сарын эцэст эрх бүхий ажилчдад танилцуулан баталгаажуулсан.

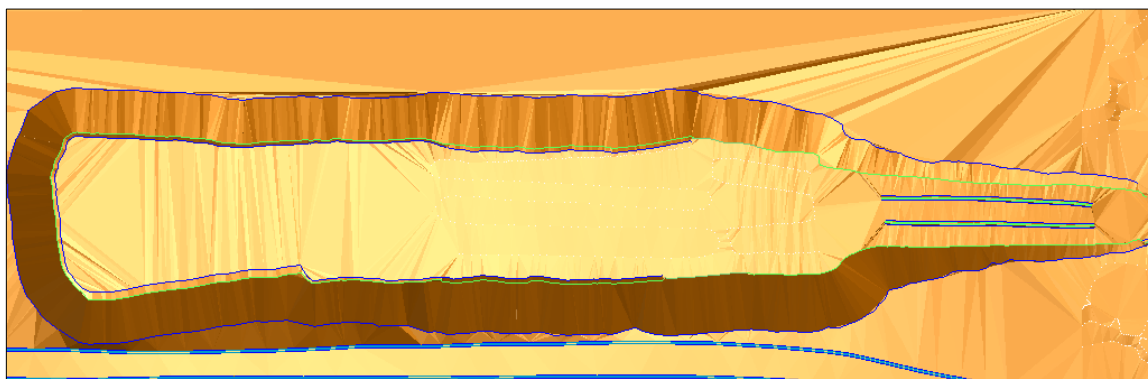
Зураг№ 11.Хаягдал хөрсний 1 овоолго 2025.08.15 – ний байдлаар

Зураг№ 12.2025.01.01–ний байдлаар

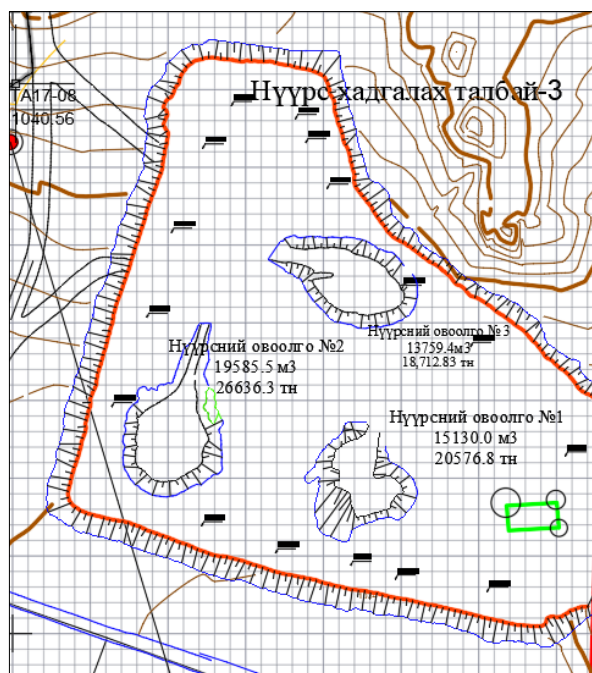

Зураг№ 13.2025.08.15 – ний байдлаар

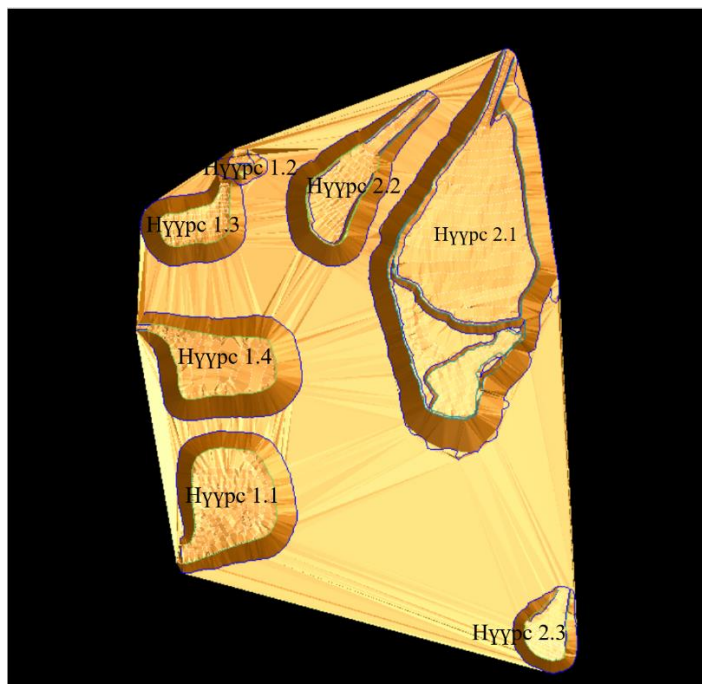
Зураг№ 14. Хаягдал хөрсний 2 овоолго 2025.8.15 – ний байдлаар

1.9 Нүүрс хадгалах талбай

Зураг№ 15. Нүүрс хадгалах талбай

2025 онд Алаг цав уурхайгаас маркшейдерийн хэмжилтээр **412,224 м3** нүүрс олборлосон байна. Нүүрсний талбайн хэмжилтийг долоо хоног бүр маркшейдерийн хэмжилтээр тооцоолон гаргаж сарын эцэст хамтран ажиллагч эрх бүхий ажилчдад танилцуулан баталгаажуулсан.

Зураг № 16. Нүүрс хадгалах талбай 2025.8.15 -ний байдлаар

2. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутагт хэрэгжиж буй “Их түмэн хүрд” ХХК-ний нүүрсний орд ашиглах төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг тогтоохдоо 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд байгаль орчны төлөв байдал, дүгнэлт, урьд өмнө хийгдсэн байгаль, нийгэм эдийн засгийн холбогдолтой судалгааны материалууд, тухайн газарт явуулсан мэргэжлийн экспертүүдийн дүгнэлтүүдийг үндэслэн магадлан жагсаах арга, матрицын аргаар тодорхойлсон. Энэхүү үнэлгээгээр:

БОННУ-ээр төслийн үйл ажиллагаанаас үзүүлэх шууд нөлөөлөл 20%, шууд бус нөлөөлөл 5% байна. Нийт нөлөөллийн 8 нь бага эрчимтэй, 5 дунд эрчимтэй, 8 хүчтэй нөлөөлөлд өртөхөөр үнэлгээ хийгдсэн.

Нийт нөлөөллийн 80.8% нь сөрөг, 19.2% нь эерэг нөлөөлөл байна. Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх нийт нөлөөлөл нь шууд, дунд хугацааны, дунд зэргийн нөлөөлөл байна гэж үзсэн байна.

2.1. Газрын гадаргад үзүүлэх гол нөлөөлөл

Уурхайн бүтээн байгуулалт болон уурхайн үйл ажиллагааны явцад 2025 онд нийт га (нүүрс тээврийн замын талбай орсон) талбайн одоогийн байдал, тухайн газрын гадаргын хэлбэр төрх өөрчлөгдсөн.

- Нүүрс олборлох явцад үүсэх уурхайн ухалга буюу карьер, карьераас гарах уурхайн хаягдал овоолго, нүүрсний агуулах, техникийн паркын талбай, тээврийн зогсоол, нүүрс тээврийн болон технологийн замууд хийхэд газрын хэвлийн тогтоц өнөөгийн байгалийн унаган төрх өөрчлөгдөнө.
- Уурхайн технологийн замууд болон нүүрс тээврийн замыг хийж тогтмол усалгаа, арчилгаатайгаар ашигласанаар замын орчмын газрын гадарга дээгүүр олон салаа зам үүсэх нөхцөл багасаж мөн газрын гадаргад сөрөг нөлөө үзүүлэх нь багасна.

2.2. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Үйл ажиллагааны явцад үүсэх тоос нь нүдэнд үл үзэгдэхээс үзэгдэх, усанд үл нордгоос нордог хүртэлх хэмжээтэй хөрс, шорооны нийлмэл шинж чанартай байна. Уурхайн үйл ажиллагаа болон нүүрс тээвэрлэлтийн үйл ажиллагаа явагдаж байгаа төслийн талбайн ойр орчимд тоосжилт үүсэх бөгөөд цаг агаар, салхины хурд, газарзүйн онцлог, тээврийн хэрэгслийн төрөл, жин, хурд, нэгж тээвэрлэлтийн хугацаа зэргээс шалтгаалан нөлөөлөл нь ялгаатай байна.
- Тоосжилт өндөртэй газар ажиллаж байгаа хүмүүс, ойролцоо ургамлын бүрхэвч өртөх магадлалтай.

2.3. Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Хөрсний физик шинж чанарт өөрчлөлт орно. Төсөл хэрэгжиж байгаа газар нутаг болох говь хээрийн хөрс нь сийрэг бүтэцтэй тоосжилт ихээр үүсгэх нөхцлийг бий болгод. ог тул шороон замын орчимд хөрсний гадарга дээр нарийн ширхэгт тоосны хучмал үе үүссэнээр хөрсний хими, физик шинж чанар өөрчлөгдөх, ургамлын бүлгэмдэл өөрчлөлтөнд орох боломжтой.
- Уурхайн ухалгын нөлөөнд өртөж тухайн газрын гадаргын хэлбэр төрх өөрчлөгдөнө.
- Газрын хэвлий, хөрс нь ахуйн болон үйлдвэрийн бохир усаар дамжин бохирдвол газрын доорх болон гадаргын усанд нөлөөлөх, түүгээр дамжин хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх зэрэг хам нөлөөлөл үүсэж болзошгүй юм.

2.4. Ургамалан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Уурхайн үйл ажиллагаа болон нүүрс тээвэрлэлтийн үйл ажиллагааны улмаас ургамлан нөмрөгт нөлөөлөх шууд нөлөөлөл нь тоосжилт юм. Төслийн үйл ажиллагааны улмаас

үүссэн шороо тоос тухайн газраас хааш хаашаа 50-100 орчим метрт удаан хугацаагаар хадгалагдан үлдэнэ. Үүний улмаас орчны ургамлын навчны амсар хаагдаж, ургамлын навчны хэмжээ жижгэрэх улмаар ургамал бүхэлдээ давжаарч болзошгүй. Ургамлын навчинд бууж тогтсон нарийн ширхэгтэй шороон хучлага, тоос ургамлын амьдрах чадварт сөргөөр нөлөөлнө.

- Уурхайн үйл ажиллагаа болон нүүрс тээвэрлэлтийн үйл ажиллагааны явцад машин, техникийн шатах тос, тослох материал алдагдаж хөрс ургамлыг бохирдуулж болзошгүй.

2.5. Амьтаны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Энэ бүс нутгийн махчин амьтад нь ихэвчлэн шөнийн идэвхтэй тул өдрийн цагаар махчин амьтад үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл харьцангуй бага ба хулан гэх мэт зүйл хүний үйл ажиллагааны нөлөөлөлд өртсөн талбайгаас зайлсхийх магадлалтай.
- Мах идэшт хөхтөн амьтад нь байнгын хөдөлгөөний ачаалалтай автозамуудыг хөндлөн гарахаас зайлсхийх, уурхайн байнгын ажилагааны явцад дуу чимээ, хөдөлгөөнөөс зайлсхийх хандлагатай бөгөөд энэ нь популяцийн тусгаарлалт үүсгэх сөрөг нөлөөтэй.
- Уурхайн байнгын ажиллагаа болон нүүрс тээвэрлэх ажил гүйцэтгэж байгаа тээврийн хэрэгслийн байнгын шилжилт хөдөлгөөн, дуу чимээ нэмэгдсэнээр ан амьтан дайжих, байршил тархалт нь өөрчлөгдөх, амьдрах орон зай нь хумигдана.

2.6. Усан орчинд нөлөөлөх сөрөг нөлөөлөл

Их Түмэн Хүрд” ХХК-ийн “Алаг Цав” төслийн нүүрсний уурхайн үйл ажиллагааны явцад гадаргын болон газрын доорхи усанд нөлөөлөх нөлөөлөл нь дундаас бага зэргийн нөлөөлөлтэй байна.

Гэвч ус нь хүн амын амьдралын гол эх үүсвэр тул газрын доорхи нөөцийг ашиглах, үйл ажиллагааны явцад бий болсон бохир ус хүрээлэн буй орчинд тархах, газрын доорхи усанд нэвчих, гадаргын усанд орохоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг нарийн төлөвлөн төслийн хэмжээний усны менежментийн хийнэ.

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛТ

Их Түмэн Хүрд” ХХК-ийн “Алаг Цав” төсөл нь Монгол улсын хууль, тогтоол, дүрэм, журам, стандартыг баримталж, хариуцлагатай уул уурхайг Монгол улсад хөгжүүлэх, орон нутгийн иргэдийг ажлын байраар хангах, орон нутагт хөрөнгө оруулалт хийн ажиллаж байна.

Энэхүү төсөл нь Монгол улсын холбогдох хууль тогтоомж, дүрэм, журам, стандарт, төрийн байгууллагуудын зөвлөгөө зөвлөмж, олон улсын сайн туршлагыг үйл ажиллагаандаа тусган, компаний байгаль орчны бодлогын хүрээнд байгаль орчны менежментийн системийг боловсруулж, говийн нөхцөлд тохирсон байгаль орчны менежментийн системийг нэвтрүүлж ажиллахыг үндсэн зорилтоо болгон ажиллаж байна.

3. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

3.1. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээний биелэлт

Ил уурхайн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнд 6 ажил төлөвлөж 100 хувь хэрэгжүүлжсэн.

Хүснэгт № 6. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний биелэлт

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэрэгжилт	Хэрэгжилт
1	Тээврийн хэрэгсэл, хүнд даацын машин механизмын хөдөлгөөнөөс агаарт тоосжилт бий болох	Замаас үүсэх тоосжилтыг бууруулах зорилгоор технологийн зам, талбайд усалгаа хийх	Ил уурхай, Кемп, НАБТ, тээврийн зам	Тогтмол хийгддэг	Тоосжилтыг бууруулах зорилгоор зам талбайн усалгааг тогтмол хийж техникийн хөдөлгөөнөөс үүсэх тоосжилтыг дарах усалгааг хийж байна. Өдөрт дунджаар технологийн замуудад 3 удаа хийж байна.
2		Уурхайн технологийн зам талбай, замын эргэлт уулзвар тоос их босох газруудад хайрган дэвсэлт хийх	Ил уурхай, Кемп, НАБТ, тээврийн зам	Тухайн жилд	Ил уурхай, нүүр тээврийн зам, бусад технологийн замуудад тоосжилт бага үүсэх хайрган материалаар хучилт хийсэн. Технологийн зам арчилгааг тогтмол хийж гүйцэтгэдэг байсан. Уурхайн дотоод зам, нүүрс тээврийн замыг хайрга, чулуулаг материалаар хучилт хийсэн.
3		Тээврийн хэрэгсэл, хүнд машин механизмын хурдны хязгаарыг мөрдүүлэх, хяналт тавих	Ил уурхай, Кемп, НАБТ, тээврийн зам	Тогтмол хийгддэг	Уурхайн хурдны хязгаарыг тогтмол мөрдүүлэн ажилладаг ба нийт 15ш хурдын хязгаарын тэмдэг тэмдэглэгээ хийгдсэн. Уурхайн дотоод замд хурдны дээд хязгаар 30км/цаг, кемп засвар, НАБТ-ын талбайд 10км/цаг хурдны хязгаарыг мөрддөг.
4	Тээврийн хэрэгсэл, техник	Техник, тоног төхөөрөмжийг	Төслийн	Жилд 1 удаа	Хөнгөн тэрэг-15, Хүнд даацын машин механизм 20ш

	тоног төхөөрөмжийн хөдөлгүүрээс ялгарах утаа агаарыг бохирдуулах	тогтмол оношилгоонд оруулах, хөдөлгүүрээс гарах утааны хэмжээг стандартын шаардлагад нийцүүлэх	хэмжээнд		техник, тээврийн хэрэгслийг үзлэг, оношлогоонд оруулсан.
5	Нүүрсний өөрөө шаталтаас үүдэн агаар бохирдох	Нүүрсний өөрөө шаталтаас урьдчилан сэргийлэх, шаталт (уйгалт) үүссэн тохиолдолд унтраах арга хэмжээ авах	Ил уурхайн карьер, Нүүрсний агуулах, Хаягдлын овоолго	Тухайн жилд	2025 онд нүүрс шаталт бүртгэгдээгүй. Нүүрс өөрөө шаталтаас сэргийлж нүүрсний ангилан ялгалтыг маш сайн хийдэг. Шаталтын шуурхай арга хэмжээ авах усны машин, техник хэрэгслийг блэн байдалд байлгдан.
6	Машин, тоног төхөөрөмжөөс үүсч байгаа дуу шуугианыг багасгахад анхаарах	Хэрэглэж байгаа машин техникүүдэд дуу шуугианы хэмжилт хийлгэж,стандарт шаардлага хангаагүй машиныг засварлах, шинэчлэх	Төслийн талбайд	Тухайн жилд	Тээврийн хэрэгслийн засвар үйлчилгээг тогтмол хийгддэг. Тээврийн хэрэгслийн дуу шуугианыг хэмжилт хийгддэг.

Уурхайн дотоод, гадаад замын усалгааг тогтмол хийж орчны тоосжилтын хэмжээг бууруулах арга хэмжээг авах, автомашины хурдны хязгаарт хяналт тавих, зам талбайг тогтмол усалгаа хийгдэж байна.

Уурхайн технологийн замууд, нүүрс тээврийн замаас үүсэх тоосжилтыг багасгах зорилгоор уурхайгаас гарч байгаа занарыг бутлуураар бутлан хайргатай хольж тоосжилт үүсэх замуудад дэвсэлт хийж тоосжилтыг бууруулах арга хэмжээг авч байна.

Зураг№ 17. Тоосжилтыг бууруулах хайрган дэвсэлт

Зураг№ 18. Уурхайн нүүрс тээврийн замын хайрган хучилт

Зураг № 19. Уурхайн технологийн замын хурдны хязгаарлалтын тэмдэг

Зураг № 20. Агаарын тоосжилтын хэмжилт (Уурхай, тээврийн зам)

3.2. Гадаргын болон газрын доорх усны нөөцөд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт

Хүснэгт № 7. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний биелэлт

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэрэгжилт	Хэрэгжилт
1	Ариг гамгүй усны хэт их хэрэглээнээс газар доорх усны нөөц хомсдох	Газрын доорх усны түвшинд хэмжилт хийж, бүртгэл хөтлөх, хяналт тавих	Лицензийн талбай, малчны худаг	Тухайн жилд	Нөлөөллийн бүсэд байрлах малчин н.Цэнтогтох, н.Ариунболд, н.Олдохбаяр нарын худгийн усны шинжилгээ, түвшний хэмжилтийг мэргэжилийн компаниар хийлгүүлсэн.
2		Уурхайн шүүрлийн усыг усан сан байгуулж, зам талбайн усалгаа болон ногоон байгууламжийн усалгаанд ашиглах	Уурхайн лицензийн талбай, нөлөөллийн бүс	Тухайн жилд	Уурхайн ухаашаас гарсан шүүрлийн усыг зүмп үүсгэж зам талбай, ногоон байгууламжийн усалгаанд ашигладаг. Уурхайн үйл ажиллагаа зогссонтой холбоотойгоор одоогоор ашиглалт байхгүй болно. 2025 онд шүүрлээс 13702м3 ус ашигласан.
3		Усны зохистой хэрэглээний талаарх сургалт явуулах	Нийт ажилчдад	Тогтмол хийгддэг	Дэлхийн усны өдөр буюу 3-р сарын 22-ны өдрөөр хэлтэс нэгжийн 60-н ажилчдад “Ус ба эрүүл мэнд”, “Усны зохистой хэрэглээ”-ний талаарх сургалтыг уурхайн эмчтэй хамтарч орсон. Мөн шинэ ажилтнуудад усны зохистой хэрэглээний сургалтыг хөтөлбөрөөр ордог.
4	Газрын доорх усны нөөцөд бохирдол үүсэх	Ашиглалтын худаг, нөлөөллийн бүсийн ойр орчимд хог хаягдал ус бохирдуулахаас сэргийлж цэвэрлэгээ хийх	Лицензийн талбай, нөлөөллийн бүс	Тогтмол хийгддэг	3 болон 4-р ам нь хуваарь гарган ээлжилж 14 хоногт 1 удаа худгийн хог хаягдал, ойр орчмын цэвэрлэгээ, генераторын тос солих, засвар үйлчилгээ, зам арчилгаа зэргийг хийж гүйцэтгэдэг.

Гадаргын болон газрын доорх усны нөөцөд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний биелэлт

Уурхайн үйл ажилагаагаар газрын доорх усанд өөрчлөлт орж байгаа эсэхэд нөлөөллийн бүсэд байрлах малчны худгийн түвшинд хэмжилт хийж хянасан. Уурхайн унд ахуй, зам усалгаа, технологийн хэрэгцээнд ашиглаж байгаа худгийн ундарга л/с хэвийн эсэх, ундаргын хэмжээ өсөлт, бууралтыг тогтмол хянаж байна.

Зураг № 21. Нөлөөллийн бүсэд байрлах малчны худгийн түвшний хэмжилт, усны мониторинг
Усны зохистой ашиглалтын талаар мэдлэг олгох сургалт:

Дэлхийн усны өдөр буюу 3-р сарын 22-ны өдрөөр хэлтэс нэгжийн 60-н ажилчдад “Ус ба эрүүл мэнд”, “Усны зохистой хэрэглээ”-ний талаарх сургалтыг уурхайн эмчтэй хамтарч орсон.

Мөн шинэ ажилтнуудад усны зохистой хэрэглээний сургалтыг хөтөлбөрөөр орж говийн бүсийн усыг ариг гамтай ашиглах, хэрэглэх мэдлэг ойлголтыг нийт ажилчдад тогтмол орж байна.

Зураг № 22. “Усны зүй зохистой хэрэглээ” сургалт

Газар доох усны хэрэглээ, хяналт

Алаг Цав нүүрсний ил уурхай нь ус ашиглах дүгнэлт гэрээний хүрээнд усыг зүй зохистой хэрэглээг бий болгож, усыг хяналттайгаар ашиглах бодлогыг баримтлан ажиллаж байна.

Үйлдвэрлэлд уурхайн шүүрлээс гарч байгаа усыг ашиглах газрын доорх усыг зөвхөн унд, ахуйн хэрэглээнд ашиглаж байна.

Ус ашиглалт.

Худаг, уурхайн ухаашаас гарсан шүүрлийн усанд тоолуур суурьлуулж өдөр тутамд бүртгэл хөтлөж усны хэрэглээг хянаж байна.

Сарын сүүлд тоолуурын баталжуулалт хийгдэж ус ашигласны төлбөрийг тухай бүрт төлж барагдуулж байна. Зам талбайн усалгаа, унд ахуйд ашигласан усны хэрэглээ

График№ 1. Нийт усны зарцуулалт

Хүснэгт№ 8. Уурхайн ус ашиглалт

№	Сар	Худаг	
		Худаг (м3)	Шүүрлийн ус (м3)
1	1 сар	798	0
2	2 сар	1303	507
3	3 сар	662	3839
4	4 сар	1893	3018
5	5 сар	2920	2038
6	6 сар	3840	2141
7	7 сар	872	2159
Нийт		12288	13702

3.3. Хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах чиглэлээр

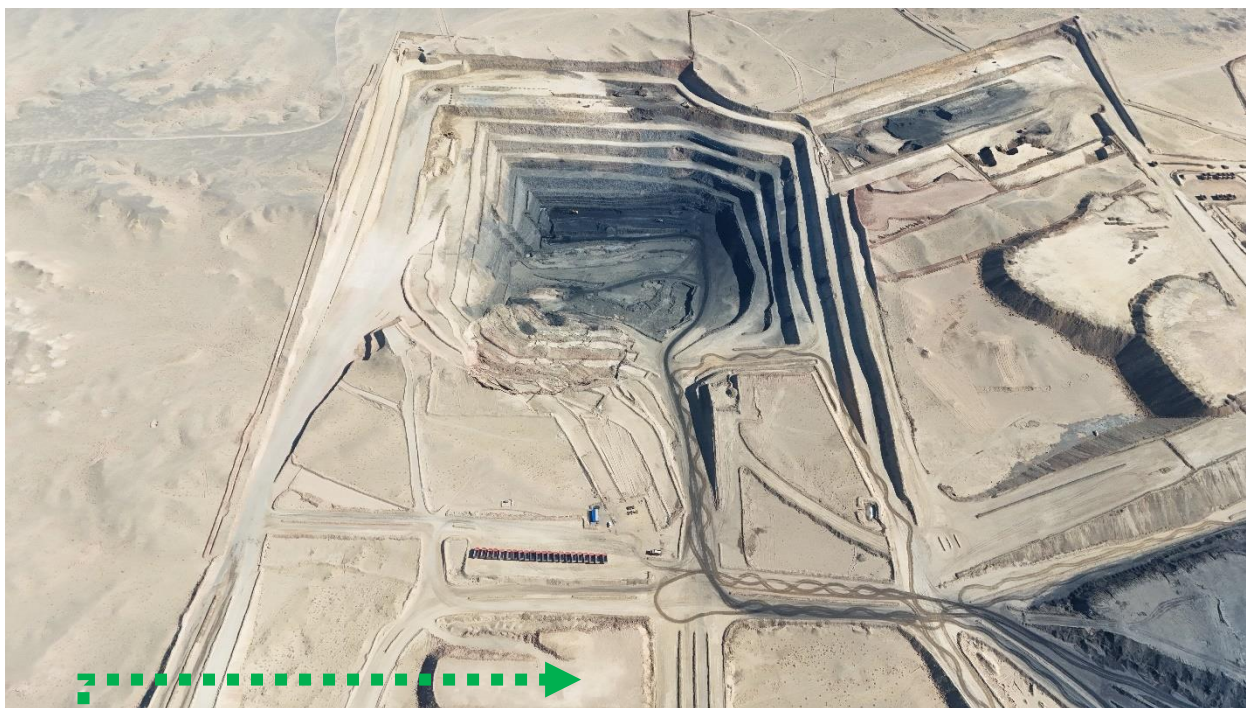
Хүснэгт № 9. Хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний биелэлт

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэрэгжилт	Хэрэгжилт
1	Хөрсөн бүрхэвч элэгдэл эвдрэлд орохоос урьдчилан сэргийлэх	Тусгай зөвшөөрлийн хил доторх замыг тэмдэгжүүлэх, хуваарь гаргаж батлуулан хуваарийн дагуу зам арчилгааг тогтсон хуваарийн дагуу хийх	Уурхайн бүс, уурхайн хүн, ачаа тээврийн маршрут дайрч байгаа бүх талбай	Тухайн жилд	Уурхайн бүс, нүүрс тээврийн замууд, орон нутгийн замуудад шаардлагатай замын тэмдэг, тэмдэглэгээг байршуулж, тэмдгийн заалтыг мөрддөг. Уурхайн технологийн болон нүүрс тээврийн замуудыг сард 1-2 удаа авто грейдер ажиллуулдаг. Орон нутгийн хүн, ачаа тээврийн замын арчилгааг жилд 1-2 удаа, үер усаар эвдэрсэн тохиолдолд тухай бүрт засвар ачилгааг хийж байна.
2	Хөрс бохирдохоос сэргийлэх	ШТМ-аар хөрс бохирдохоос урьдчилан сэргийлэх, хяналт тавих, бохирдсон хөрсийг саармагжуулах	Уурхайн лицензийн талбай	Тогтмол хэрэгждэг	ШТМ-аар хөрс бохирдохоос сэргийлж ШТС, Засвар үйлчилгээний талбай, генераторуудын талайг цементэн хучилт хийж хөрнснөөс тусгаарлсан. Бохирдсон хөрсийг саармагжуулах талбайг уурхайд хөрснөөс тусгаарлаж геомембран дэвсэж саармагжуулах талбайг хийсэн. Асгаралтын үед мөрдөх журмыг батлан хэрэгжүүлдэг.
3	Ахуйн хог хаягдал болон нефть бүтээгдэхүүнээрхөрс бохирдох	Асгаралтын иж бүрдлийг Засварын газар, техникийн паркын талбай, Нүүрсний склад, нүүрс баяжуулах хэсэгт асгаралт болсон үед бэлэн байдалд байлгах	Уухайн лицензийн талбай	Тогтмол хэрэгждэг	Уурхайн үйл ажиллагаа талбайд (ШТС, засварын талбай) 2ш асгаралтын иж бүрдлийг байршуулсан. Асгаралт болсон үед бэлэн байдалд ашиглана. Засварын талбайд техникийн тос солих, засвар үйлчилгээ хийхэд асгаралтаас сэргийлж тос тосох савуудыг ашигладаг.

4	Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	Уурхайн үйл ажиллагаагаар эвдрэх газрын 168533,1 м3 шимт хөрсийг стандартын дагуу хуулж хадгалах	2025 онд эвдрэлд орох талбай лицензийн хүрээ дотор	1,2-р улиралд хийгдсэн	Шимт хөрсийг стандартын дагуу хуулж хадгалдаг. Шимт хөрсний 4-н овоолготой. 2025 онд уурхайн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн талбайн 124,162.00м3 шимт хөрсийг хуулж шимт хөрсний овоолгод стандартын дагуу хадгалсан. Уурхайн үйл ажиллагаа зогссон тул 2025 оны уулын ажлын төлөвлөгөөнд туссан хэмжээнд хүрээгүй.
5	Уурхайн үйл ажиллагааны явцад аливаа үйл ажиллагааг эхлүүлэхээс өмнө газар хөндөх, шимт хөрс хуулах үед хяналтын арга хэмжээг авах	Газрыг эвдрэлд орохоос өмнө болон шимт хөрс хуулсны дараа фото зураг авч баримтжуулах, талбайн хэмжилт хийх	2025 онд эвдрэлд орох талбай лицензийн хүрээ дотор	Тогтмол хийгддэг.	Шимт хөрс хуулахаас өмнө газар хөндөх зөвшөөрөл авч шимт хөрс хуулдаг ба 2025 оны байдлаар 12 удаагийн газар хөндөх зөвшөөрөл бүртгэгдсэн байна.

Төслийн үйл ажиллагаа, ялангуяа ил уурхайн олборлох үйл ажиллагаанд ТЭЗҮ-д заасан хэмжээнээс илүү хэмжээний газрын эвдрэл үүсгэхгүй байх.

Ухаш үүсгэж овоолго тавихдаа ТЭЗҮ-д заасан ажлын дараалал, технологийн горимыг баримтлан ажиллаж байна.

Зураг № 23. Ил уурхайн уурхайн ухаш (карьер)

Зураг № 24. Шимт хөрс хуулалт, хадгалалт

Хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээний биелэлт

Уурхайн бүтээн байгуулалтын үйл явцад болон уурхайн үйл ажиллагааны бүх үе шатанд олон салаа зам үүсгэхгүй, хөрсийг элэгдэл эвдрэлд өртөхгүй байх бодлого баримтлан ажиллаж байна.

Технологийн замуудад тоосжилт бага үүсгэх материалаар дэвсэлт хийсэн. Зам арчилгаа, усалгааг тогтмол хуваарийн дагуу хийж ашиглаж байна.

Шимт хөрсийг холбогдох стандартад заасны дагуу 20-30 см-ийн зузаантай хуулж тусгайлан овоолго үүсгэн хадгалсан.

Зөвшөөрөлгүйгээр газар хөндөгдөж, хөрс эвдрэлд орохоос сэргийлж газар хөндөх зөвшөөрлийн журмыг хэрэгжүүлж ажилласан. 2025 онд 17 удаа газар хөндөх зөвшөөрөл олгож бүртгэн баримтжуулсан.

Хүснэгт № 10. Газар хөндөх зөвшөөрөл олгосон бүртгэл

№	Уурхайн ам	Зөвшөөрөл хүсэгчийн албан тушаал	Зөвшөөрөл хүсэгчийн нэр	Эхлэх өдөр	Хөндөх газрын байршил	Хөндөх талбайн хэмжээ м2	Нийт хөндөгдсөн талбайн хэмжээ м3
1	3дугаар ам	Уулын мастер	Г.Ганхүү	2025.01.08	Уул хойд хязгаар шинэ отвол	39,837.0	39,837.0
2	3дугаар ам	Уулын мастер	Б.Баттулга	2025.01.14	Шинэ отваллын тэлэлт	4,677.0	44,514.0
3	3дугаар ам	Уулын мастер	Д.Сэргэлэн	2025.01.21	Карьерын үндсэн зам	205.0	44,719.0
4	3дугаар ам	Уулын мастер	Д.Сэргэлэн	2025.01.22	Карьерын үндсэн зам	282.0	45,001.0
5	3дугаар ам	Талбайн мастер	Т.Билгүүн	2025.02.16	НАБТ талбай фост 4-ын зүүн хойно	87.9	45,088.9
6	3дугаар ам	Уулын мастер	Д.Сэргэлэн	2025.03.16	1-р Отвалын баруун урд	33,670.0	6,734.0
7	3дугаар ам	Сантехник	Тайвнаа	2025.03.26	75-ын шугам	10.0	6,744.0
8	3дугаар ам	Уурхайн дэд дарга	Мандах	2025.04.04	Уурхайн шинэ худаг		
9	3дугаар ам	Уулын мастер	Д.Сэргэлэн	2025.04.15	1-р отвалын тэлэлт баруун урд		
10	3дугаар ам	Уулын мастер	Д.Сэргэлэн	2025.06.10	Отвал баруун урд тэлэлт		
11	4 дүгээр ам			2025.01.02	Ил уурхайн баруун хэсэг		
12	4 дүгээр ам			2025.01.20	Ил уурхайн болон кемп хүртэл		
13	4 дүгээр ам			2025.02.20	Ил уурхайн урд хэсэг		
14	4 дүгээр ам			2025.03.10	Нүүрсний талбайн зүүн урд хэсэг		
15	4 дүгээр ам			2025.04.30	Ил уурхайн зүүн хэсэг		
16	4 дүгээр ам			2025.05.01	Ил уурхайн урд хэсэг		
17	4 дүгээр ам			2025.05.20	Ил уурхайн зүүн хэсэг		

АСТАРАЛТЫГ МЭДЭЭЛЭХ, ЦӨВЭРЛЭХ ЖУРАМ				
Уялсан	Нэр	Албан тушаал	Журамд оруулах санал	Гарын үсэг
Баталсан:	С.О.О.О.	Гүйцэтгэх захирал		
Хянасан:	Баянрагч	Хуулийн зөвлөх		
Хянасан:	С.Алтэнгэрэл	Алаг Цав төслийн Уурхайн дарга		
Боловсруулсан:	Ц.Ганзориг	ХАБЭАБО харууцан менежер		

Баталсан, өөрчилсөн байдлын бүртгэл				
Өөрчлөлтийн №	Хүчинтэй болсон огноо	Өөрчилсөн хуудасны дугаар	Өөрчилсөн шалтгаал	Баталгаажуулалт

Зураг № 25. Асгаралтын иж бүрдэл, асгаралтын үед ажиллах журам

3.4. Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээний биелэлт

Хүснэгт № 11. Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний биелэлт

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэрэгжилт	Хэрэгжилт
1	Уурхайн нөлөөллийн бүсэд өртөж байгаа ургамлан нөмрөгийг хамгаалах	Олон салаа зам гаргах, зөвшөөрөлтгүй газар хөндөгдөж ургамлан нөмрөг өртөхөөс сэргийлж хяналт тавьж ажиллах	Уурхайн нөлөөллийн бүс	Бүрэн хэрэгжсэн	Алаг Цав төслийн 3,4-р амны уурхай нь олон салаа зам гаргахаас сэргийлж зөвшөөрөлтгүй газар хөндөхгүй, байгаль орчны мэргэжилтнүүд өдөр бүр хяналт тавьж хэрэгжилтийг хангадаг. Тайлангийн хугацаанд 12 газар хөнлөх зөвшөөрөл авч ажиллсан. Уурхайн дотоод үйл ажиллагаанд машин механизмууд нь засаж сайжруулсан технологийн замаар уурхайн замын хөдөлгөөний дүрмийг мөрдөж ажилладаг.
2		Ургамлан нөмрөгт сөрөг нөлөө үзүүлэх тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөс үүсэж буй тоосжилтыг багасгах арга хэмжээ (хурдны хязгаар, замын усалгаа) авах	Тээврийн зам, уурхайн замууд		Уурхайн технологийн замуудад усалгааг өдөр 3 удаа, нүүрс тээврийн замд тээвэрлэлтээс шалтгаалж өдөрт 1-ээс доошгүй удаа хийдэг. Хурдны хязгаарын тэмдэг нийт 15ш-ийг байрлуулсан. Тоосжилт бага үүсгэх материалаар замын хучилтыг хийж, хурдны хязгаарыг мөрдөж байна.
3		Нөхөн сэргээлтэд ашиглах байгалийн ургамлын үр түүж бэлтгэх	Уурхайн орчим, нөлөөллийн бүс		Ногоон байгуулам нэмэгдүүлэх, нутгийн хайлаас модны үр түүж бэлтгэсэн. Уурхайн үйл ажиллагаа зогссонтой холбоотой ургамлын үр түүж бэлтгэх ажил хойшлогдсон.
4		Төслийн талбайд эвдэрсэн замын засвар үйлчилгээг тухай бүрт нь хийж, замын маршрутаас гадуур шинээр зам үүсгэхээс сэргийлж хяналтыг хийх	Уурхайн талбайд		Нүүрс тээврийн замын эвдрэлийг засаж сайжруулах, үер уснаас болж эвдрэлд орсон талбайг тухай бүрт нь засаж сайжруулж байна.

Ургамалд үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах арга хэмжээний биелэлт

Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний дагуу “Алаг Цав” төслийн нүүрсний ил уурхайн талбайд үйл ажиллагаа явуулж байгаа төсөл хэрэгжүүлэгч болон бүх гэрээт, туслан гүйэтгэгч байгууллагууд түүний ажилтнууд дагаж мөрдөх Байгаль орчны дотоод журмуудыг боловсруулан хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавих арга хэмжээг авч ажилласан.

Ургамлын бүрхэцэд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах ажлууд:

Уурхайн машин механизмууд шинээр олон салаа зам гаргахаас сэргийлж газар хөндөх зөвшөөрөл авч хэрэгжүүлсэн.

Уурхай, нүүрс тээврийн замуудаас үүсэх тоосжилтыг дарах усалгааг тогтмол хийж, хурдын хязгаарыг мөрдсөнөөр тоосжит ургамлан нөмрөгт үзүүлэх нөлөөллийг багасгасан.

Нүүрс тээврийн зам эвдэрч шинээр зам гаргахаас сэргийлж замын арчилгаа засварыг тухай бүрт хийж ургамлан нөмрөг үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, байгаль орчны хяналт шалгалтыг өдөр уурхайн талбайд өдөр бүр, нүүр тээвэр, орон нутгийн замуудад 14 хоног тутамд үзлэг хийж хяналтыг уурхайн байгаль орчны мэргэжилтнүүд тавьж ажилласан.

Зураг № 26. Нүүрс тээврийн засвар, засвар, тоосжилт бага үүсэх хайрга материал дэвсгэлтийн ажил

Ургамлын судалгаа мониторингийн ажлыг Эм Эс Си Эйч Гранд Нексус ХХК-ийн ургамал судлаач, мэргэжилтнүүдтэй хамтран уурхайн лицензийн талбай, нөлөөллийн бүсэд гүйцэтгэсэн.

Зураг № 27. Төслийн талбайн ургамлын мониторингийн судалгаа

Уурхайн үйл ажиллагаагаар эвдрэлд өртөх талбайн ургамалжилтын судалгааг хийхэд Ил уурхайн баруун урд талд шар хотир, сибир хармаг бүхий говийн хялгана – зүүн гарын хазаар өвст цөлөрхөг хээрийн бүлгэмдэлийн тусгагын бүрхэц нь дунджаар 47% орчим бөгөөд 1м² талбайд 7-9 зүйл ургамал тохиолдоно. Сайрын хялгана - 18%, Зүүн гарын хазаар өвс - 12%, хөмөл -7%, дагуур хүж өвс -5%, харин нэг наст гурван зүйл ургамал -5% -ийн бүрхэцтэй байна.

Хүснэгт № 12. Ил уурхайн зүүн урд талд хийгдсэн ургамлын бичиглэл (1 м²-ийн ургамал)

№	Латин нэр	Монгол нэр	Нас	Амьдралын хэлбэр	Аж ахуйн бүлэг	Арви	Бүрхэц %
1	Stipa glareosa P. Smirn.	Сайрын хялгана	Олон наст	Өвслөг	Үетэн	Cop	18
2	Cleistogenes songorica (Roshev.) Ohwi.	Зүүн гарын хазаар өвс	Олон наст	Өвслөг	үетэн	Cop	12
3	Allium mongolicum Rgl.	Монгол сонгино, хөмөл	Олон наст	Өвслөг	Алаг өвс	Sp	7
4	Haplophyllum dauricum (L.) G. Don	Дагуур хүж өвс	Олон наст	Өвслөг	Үетэн	Sp	5
5	Chloris virgata Sw.	Саваан булган сүүл	Нэг наст	Өвслөг	Үетэн	Sol	3
6	Setaria viridis (L.) P. B.	Ногоон хоног будаа	Нэг наст	Өвслөг	Алаг өвс	Sol	1
7	Eragrostis minor Host	Бага хургалж	Нэг наст	Өвслөг	Алаг өвс	Sol	2

3.5. Амьтаны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийн арга хэмжээний биелэлт

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэрэгжилт	Хэрэгжилт
1	Ан амьтныг хамгаалах арга хэмжээ	Тээврийн замд Хулан, хар сүүлт, цагаан зээр дайрагдахаас хамгаалж, нэмж тэмдэг, 2 газарт хурд сааруулагч хийх	Нүүрс тээврийн зам		Нүүрс тээврийн замд 2 газарт хурд сааруулагч хийж, хурдны хязгаарын тэмдэг 2ш, ан амьтдад гарч болзошгүй газарт анхааруулсан тэмдэг байршуулсан.
2		“Хулан хамгаалах өдөр” Мандах сумын сургуулийн сурагчдын дунд “Хуланг хэн сайн мэдэх вэ?” сэдэвт танин мэдэхүйн арга хэмжээ зохион байгуулах	Мандах сумын сургууль		Мандах сумын 9 жилийн сургуулийн сурагчдын дунд “Хуланг хэн сайн мэдэх вэ?” хэмжээг зохион байгуулсан. Нийт 23 хүүхэд бүтээлээ ирүүлсэнээс 6 хүүхдийг шалгаруулж өргөмжлөл, гарын бэлэг гардуулсан.
3	Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн, дуу чимээнээс ан амьтан үргэж дайжиж байгаа эсэхэд хяналт хийх	Уурхайн талбай, түүний орчимд болон нүүрс тээвэрлэх зам дагуу үүдэн Хулан адуу (Equus hemionus), Хар сүүлтий (Gazella subgutturosa)-ийн ажиглалт, судалгааг улирал бүр тогтмол хийх,	Уурхайн талбай болон тээврийн зам		Уурхайн лицензийн талбай, нүүрс тээврийн замын дагуу, нөлөөллийн бүсэд хулан, хар сүүлтийн судалгааг хийж, үргээх дайжихаас хамгаалах арга хэмжээг авдаг. Мөн нөлөөллийн бүсэд ан амьтан услах ус цэгийг бий болгож биотехникийн арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн.

Ан амьтныг хамгаалах, сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ:

Нүүрс тээврийн замын дагуу ан амьтан дайрагдахаас сэргийлж анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээ, хурдны хязгаарын тэмдэг байршуулсан.

Мөн нөлөөллийн бүсэд байгалийн хотгор тогтоцыг ашиглаж усны машинаар усаар дүүргэж ан амьтан ус уух нөхцлийг бүрдүүлж биотехнологийн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн.

Зураг№ 28. Ан амьтдад зориулсан уст цэг

Зураг№ 29. Хулан адуу (*Equus hemionus*) Алаг Цав уурхайн нөлөөллийн бүс

Зураг № 30. Хар сүүлтий (Gazella subgutturosa) уурхайн нөлөөллийн бүсэд

Зураг № 31. Аргаль (Ovis ammon) Арван наймын богд уул

Хулан хамгаалах өдөр (жил бүрийн 10 дугаар сарын 25)

Монгол орны ховор амьтан болох Хулан адууны нөөц, тархац нутгийг хамгаалах, олон нийтэд биологийн олон янз байдлын хамгааллын ач холбогдлыг таниулах зорилгоор жил бүрийн 10 дугаар сарын 25-ны өдрийг “Хулан хамгаалах өдөр” болгосон юм.

Дорноговь аймгийн Мандах сумын дунд сургуулийн сурагчдын дунд Хуланг хамгаалах өдөр “Хуланг хэн сайн мэдэх вэ?” арга хэмжээг зохион байгуулсан.

Энэхүү арга хэмжээ нь ан амьтныг хамгаалах мэдлэгийг нэмэх, цаашид гарч болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах зорилготой арга хэмжээ юм.

“Хуланг хэн сайн мэдэх вэ?” арга хэмжээнд Мандах сумын 23 сурагч бүтээлээ ирүүлж 6 сурагчийн бүтээлийг шалгаруулж өргөмлөл, шагнал гардуулсан.

Зураг№ 32. Хулан хамгаалах өдөр

Зураг№ 33. “Хуланг хэн сайн мэдэх вэ?” Мандах сумын дунд сургууль

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэрэгжилт	Хэрэгжилт
1		Үйл ажиллагааны явцад ашиглагдах техник хэрэгслүүдээс гарах дуу шуугианы түвшинг тухайн техник хэрэгслийн үйлдвэрээс зааж өгсөн дуу чимээний техникийн үзүүлэлтээс хэтрүүлэхгүй байх, дуу шуугиан хэмжилт хийх	Ил уурхай, технологийн замууд Дилель генератор	Тогтмол хэрэгждэг	Ил уурхайд ашиглагддаг техникүүдийн засвар үйлчилгээг тогтмол хийж байгаа нь хэт их дуу чимээ үүсгэж ан амьтад нөлөөлх нөлөөллийг бууруулдаг. Дизель генераторын дуу чимээ стандартаас давсан үзүүлэлттэй гарч байгааг багасгах зорилгоор гадуур нь байр барьж дуу чимээг багасгасан. Төслийн хугацаанд улиралд 1 удаа дуу чимээний хэмжилтийг хийж байна.

Дуу шуугиан гэдэг нь орчинд тархаж байгаа механик хэлбэлзэх хөдөлгөөн бөгөөд түүний давтамжийг герц (Гц)-ээр, үзүүлэх хүчний түвшинг нь децибель (дБ)-ээр хэмждэг.

Хүний чих 15-20000 Гц-ийн хоорондох дууг сонсож чаддаг. Хүрээлэн буй орчинд үүсэж буй дуу шуугианы түвшин тодорхой стандарт хэмжээнээс давсан тохиолдолд хүний эрүүл мэндэд болон зэрлэг амьтдад сөргөөр нөлөөлж болзошгүй байдаг тул хяналт шинжилгээг явуулан, Монгол улсын Агаарын чанар, техникийн ерөнхий шаардлага MNS4585:2016 стандартыг мөрдлөг болгон ажиллаж байна.

Дуу шуугианы хяналт шинжилгээг зөөврийн багажаар хэмжилт хийн явуулж байна. Агаарын чанарын суурин станцад хэмжигдсэн дуу шуугианы өдрийн цагийн түвшнийг зөвшөөрөгдөх хэмжээтэй харьцуулсныг үзүүлэв.

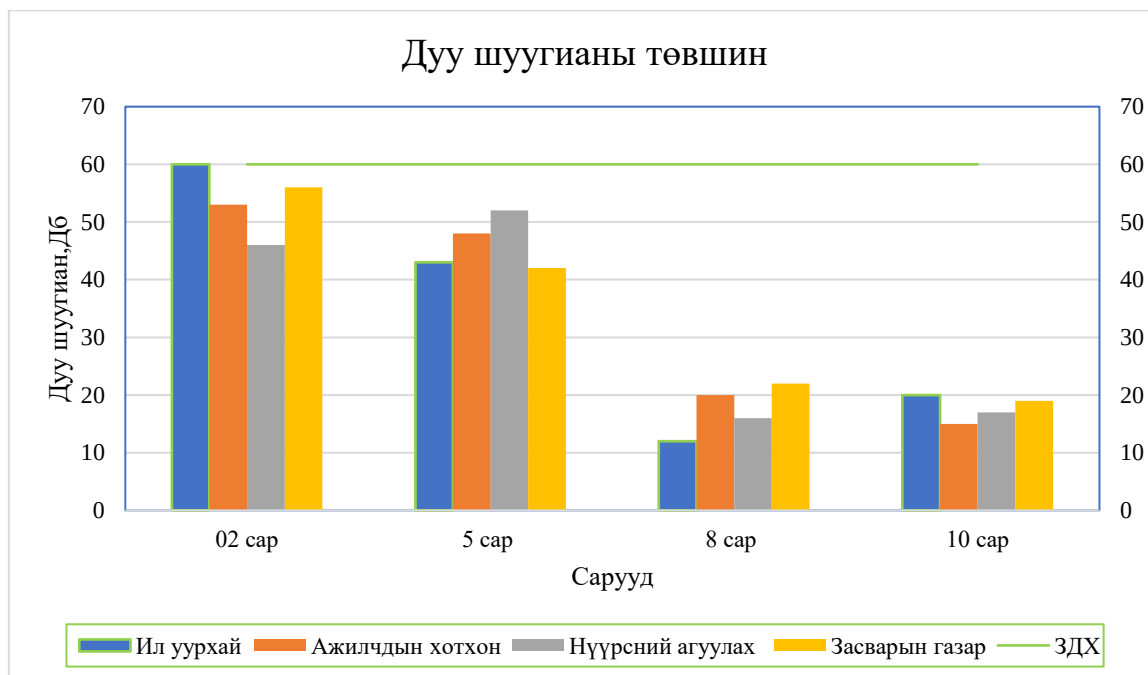

График № 2. Дуу шуугианы хэмжилт

4. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Хүснэгт № 13. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний биелэлт

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Хэрэгжилт
Техникийн нөхөн сэргээлт				
1		Техникийн нөхөн сэргээлт хийгдэхгүй	Тухайн жилд	
Биологийн нөхөн сэргээлт				
2	Шимт хөрсний овоолгыг хөрсний үржил шимийг хадгалах	Шимт хөрсний овоолгыг ургамалжуулах туршилт хийх	Тухайн жилд	Шимт хөрсний 2-р овоолго дээр 0.2 га талбайд туршилтын журмаар олон наст өвслөг ургамал- ширэг тарьсан.
3	Хөрсний овоолгод биологийн нөхөн сэргээлтэд ашиглах ургамлын туршилт хийх	Туршилтын талбай байгуулан ургамал тариалах	Тухайн жилд	Кемпийн ард 5-н хэсэг газарт үрсэлгээний талбай бэлтгэн туршилтын журмаар улиас мод үрслүүлсэн. Нийт 200 орчим үрсэлгээ суулгасны 30% орчим нь ургасан.

Их Түмэн Хүрд ХХК нь газрыг зөв зохистой ашиглахтай холбоотой Монгол Улсын хууль, тогтоомжуудын шаардлагууд, байгаль орчны стандартууд, Алаг Цав төслийн байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний шаардлагууд, компанийн дотоод журмын дагуу уулын ажлын төлөвлөгөөтэй уялдуулан газар шорооны ажил хийгдэхээс өмнө шимт хөрс хуулах зөвшөөрөл авах ба хуулах шимт хөрсний зузаан, зөөж байрлуулах овоолгыг хэлбэржүүлэх зэргийг журам, заавар, зөвлөмжийн дагуу хийж гүйцэтгэж байна.

Уурхайн үйл ажиллагаагаар эвдрэлд орсон газруудад газар хөндөх зөвшөөрлийн журмыг хэрэгжүүлж MNS 5916:2008 стандартын дагуу шимт хөрсийг хуулалт хийж овоолго үүсгэн хадгалсан.

Хүснэгт № 14. Шимт хөрсний хуулалт, хэлбэршүүлэлт

№	Овоолгын ангилал	2023 онд хуулагдсан шимт хөрсний овоолгын хэлбэршүүлэлт (м3)	2024 онд хуулагдсан шимт хөрсний овоолгын хэлбэршүүлэлт (м3)	2025 онд хуулагдсан шимт хөрсний овоолгын хэлбэршүүлэлт (м3)
1	I-р овоолго	28344,0	15463,0	124,162,0
2	II-р овоолго	42837	22040,0	

Нийт	71181,0	37503,0	124,161,0
------	---------	---------	-----------

Биологийн нөхөн сэргээлт:

Шимт хөрсний овоолгыг ургамалжуулах туршилт хийх ажлын хүрээнд:

Шимт хөрсний 2-р овоолго дээр 0.2 га талбайд туршилтын журмаар олон наст өвслөг ургамал тарих туршилтын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

Хөрсөө бэлдэж, үр цацаж байгаа

Ургамлын тарилтын дараах усалгаа

Олон наст ургамлын ургасан байдал

Зураг№ 34. Олон наст ургамал тарих туршилтын ажил

Хөрсний овоолгод биологийн нөхөн сэргээлтэд ашиглах ургамлын туршилт хийх ажлын хүрээнд:

Кемпийн ард 5-н хэсэг газарт үрсэлгээний талбай бэлтгэн туршилтын журмаар улиас мод үрслүүлсэн. Нийт 200 орчим үрсэлгээ суулгасны 30% орчим нь ургасан.

Үрсэлгээ суулгах талбай бэлтгэж буй байдал

Үрсэлгээ суулгаж буй байдал

Ургасан байдал

Зураг№ 35. Туршилтын ажил

Хүнсний ногоо тарьж ургуулах туршилтын ажил:

Алаг Цав уурхайн засварын газрын зүүн талд туршилтын журмаар нарийн ногоо (тарвас, өргөст хэмх, хулуу) тарьсан.

Зураг № 36. Хүнсний ногооны туршилтын ажил

5. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Хүснэгт № 15. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Хамгаалах арга хэмжээний цар хүрээ	Биелэлт
1	Арван Наймын богд ууланд ан амьтанд зориулсан мэдрэгчтэй худаг гаргах	Ган, зудтай үед ан амьтдад усаар хангах	Дүйцүүлэн хамгаалал хэрэгжих газарт	Арван Наймын богд ууланд ан амьтанд зориулсан мэдрэгчтэй худаг гаргахаар төлөвлөсөн боловч 2025.10.03-ны өдөр болсон Мандах сумын 1 болон 2-р багийн ИНХ болсон ба тус хурлын дараа иргэдийн тавьсан хүсэлтийн дагуу хойшлогдсон.
2	Биологийн олон төрөл зүйл, амьдрах орчны суурь судалгааг хийх	Биологийн олон янз байдлын судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	Дүйцүүлэн хамгаалал хэрэгжих газарт	2025 онд уурхайн үйл ажиллагаа гадаад экспорт, нүүрсний үнийн уналт, тээврийн замын үйл ажиллагааг зогсоосон тул дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг уурхайн үйл ажиллагаа эхлэхээр 2026 онд хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөсөн.

6. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Их Түмэн Хүрд ХХК-ийн “Алаг Цав” нүүрсний ашиглалтын талбай орчимд малчин айл өрхийн өвөлжөө, хаваржаа байхгүй бөгөөд нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээг нөлөөллийн бүсэд байрлах 1 малчин айлыг нүүлгэн шилжүүлэхээр төлөвлөж 100 хувь хэрэгжүүлсэн.

Хүснэгт № 16. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээ

№	Нүүлгэн шилжүүлэх зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1		Мандах сумын 1-р багт байрлах иргэн Т.Наранбаярынхыг нүүлгэн шилжүүлэх	Нөлөөллийн бүс	2025 онд уурхайн нөлөөллийн бүсэд байрлах Мандах сумын 1-р багийн малчин айл Т.Наранбаярынхыг нүүлгэн шилжүүлж, нөхөн олговор олгохоор төлөвлөгөөнд тусгаж 2025 оны 5-р сард 60 сая төгрөг олгож нүүлгэн шилжүүлсэн.

Огноо: 2025.04.21

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 239799574

Системийн огноо: 2025.04.21 05:18:38

Нэр : ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 60,000,000.00 MNT	Хянг 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 05 Дансны дугаар: MN140005005367056993	Банкны нэр Хаан Банк Нэр ТӨМӨР-ОЧИР НАРАНБАЯР	60,000,000.00 MNT	1

Гүйцэтгэний утга:
ЕВ -Их түмэн хүрд ХХК 6375839 Т.Наранбаяр EE81030406 Мандах нөлөөллийн бүсийн а

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 7EB52AEFD8237563

Зураг№ 37. Нөлөөллийн бүсийн айлд нөхөн олговор олгосон баримт

7. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ДУРСГАЛЫГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

ШУА-ийн Археологийн хүрээлэнгээр 2017 онд археологийн хайгуул судалгааны ажлыг уурхайн тусгай зөвшөөрлийн талбайд гүйцэтгэсэн. Судалгаагаар уурхайн ашиглалт явуулах лицензийн талбайд түүх соёлын дурсгал илрээгүй.

Хүснэгт№17. Түүх, соёлын дурсгалыг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Хэрэгжилт	Гүйцэтгэл
1	Археологи, Палеонтологи, түүхийн дурсгалт зүйлс хамгаалах арга хэмжээ	Уурхайн үйл ажиллагаагаар археологи, палеонтологийн олдвор, дурсгалт зүйл илэрсэн тохиолдолд Соёлын өвийн тухай хуульд заасны дагуу холбогдох газарт мэдээлэх	Лизензийн талбай дотор	2025 оны тайлангийн хугацаанд уурхайн үйл ажиллагаа, уурхайлалтаас археологи, палеонтологи түүхийн өв соёлд хамаарах зүйлс илрээгүй.

8. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Хүснэгт № 18. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Биелэлт
1	Ил уурхайд үүсч болзошгүй эрсдэлээс сэргийлэх арга хэмжээ	Ил уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө боловсруулж батлуулж мөрдөн ажиллах	2025 оны 7-р сарын 4-ний өдөр батлуулсан. 100% биелэгдсэн.
2		Ил уурхайн ханны нурлаас сэргийлж эрсдэлийн үнэлгээ хийх	Энэ ажлыг ХАБЭАБО хэлтсээс ханны нурлаас сэргийлэх эрсдэлийн үнэлгээг хийж гүйцэтгэн, хяналтын арга хэмжээг авч ажиллаж байна. 100% биелсэн.
3	Ажилчдыг аюул эрсдэлээс хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ	Төслийн нийт ажлын байруудад хөдөлмөрийн нөхцлийн үнэлгээ хийлгэх	Энэ ажлыг хийлгэхээр гэрээ хийх шатандаа явагдаж байтал санхүүгийн улмаас түр хугацаанд хойшлогдоод, дараа нь уурхайн үйл ажиллагаа зогсоод хийгдээгүй.
4	Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ	Бүх объектуудад галын дүгнэлт гаргуулах	Галын дүгнэлтээ 2024 оны 8 дугаар сарын 22-ны өдөр авсан. 1
5		Галын унтраах дадлага сургуулилт хийх	2025 оны 3-р сард нийт ажилчдад галын аюулгүй байдлын сургалт орон өдрийн ээлжний операторуудад практик дадлага сургуулилт хийсэн. 4-р сард 14.3, 14.4 дүгээр ээлжний нийт операторуудад галын практик сургуулилт хийсэн. 5-р сард Аймгийн онцгой байдлын газраас зохион байгуулсан “Галын аюулгүй ажиллагаа” сэдвээр 45 ажилтанд танхимын сургалт өгсөн.
6		Галын хор, галын багаж хэрэгслийн бүрэн бүтэн ажиллагаатай эсэхийг сар бүр шалгаж байх	Галын хорны үзлэг болон галын сарайн бүрэн бүтэн байдлыг тогтмол шалгадаг ба 2025 онд нийт 1-6 сард галын хорны үзлэг болон галын сарайн үзлэг хийсэн байна. Жишээ болгож сар бүрийн 1 бүртгэлийн зургийг хавсаргав.
7	ШТМ-аас байгаль орчин бохирдох	ШТС, ШТМ-ын агуулахад асгаралт болохоос сэргийлэх үзлэг, шалгалтыг улирал тутамд хийх	Сар бүр ХАБЭАБО хэлтсээс АБҮ-ийг төслийн нийт талбайд хийдэг. Мөн асгаралт болсон тохиолдолд Асгаралтыг шуурхай мэдээлж бүртгэл хийж, асгаралтыг цэвэрлэх, саармагжуулах арга хэмжээг авч ажилладаг. 2025 онд 3 удаагийн асгаралт бүртгэгдсэн байна.

8		Аюултай хог хаягдлыг бүртгэлийг хийх, ангилан ялгах, гэрээ байгуулсан компанид шилжүүлэх, тээвэрлэлт хийлгэх	Засвар үйлчилгээний талбайгаас гардаг аюултай хог хаягдлын бүртгэлийг хийдэг ба 1-5 сарын бүртгэл хийгдсэн. Об ойл индустриал ХХК-тай хаягдал тос ачуулах гэрээтэй ба гэрээний дагуу 2025 онд 2 удаагийн тээвэрлэлтээр 15.5 тонн хаягдал тос хүлээлгэн өгч ачуулсан байна.
9	Байгаль цаг уураас үүсэх эрсдэл	Цасан шуурга болон үерийн дараа уурхайн тээвэрлэлт хийдэг тээврийн замууд, уурхайд ирэх, буцах аяллын зам эвдрэлд орсон эсэхийг шалгах, засах сайжруулах	Мандах сумаас-Алаг Цав уурхайн талбай хүртэлх аяллын маршрутын дагуу сар бүр үзлэг хийж үер ус, бусад хэлбэрээр зам эвдэрсэн тохиолдолд тухай бүрт нь засаж сайжруулах арга хэмжээг авдаг. 2025 онд аяллын маршрутын дагуу зам эвдрэл гарсан тохиолдол гараагүй.
10	Бохир цэвэрлэх байгууламж эвдрэх, ажиллахгүй болж цэвэрлэгдээгүй ус хөрс бохирдуудах	Цэвэрлэх байгууламжийн ажиллагааг тогтмол хянах, засвар үйлчилгээг хугацаанд нь хийх	Цэвэрлэх байгууламжийн үйл ажиллагааг тогтмол хянадаг. Уурхайн сантехник өдөр бүр хариуцаж ажилладаг. Тайлангийн хугацаанд 2 удаа лабораторын хяналтын шинжилгээ хийлгэсэн.
11	Ажилчдын эрүүл мэндийг хамгаалах	Компанийн ажилчдыг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэг хамруулах	Ажилчдын эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулахаар төлөвлөгдөж байсан бөгөөд уурхайн үйл ажиллагаа зогссоноос тул хойшлогдсон.
12		Болзошгүй аваар ослын үед яаралтай хэрэглэх анхны тусламжийн багаж хэрэгсэл, эм тариаг бэлэн байлгах эм эмнэлгийн зардал	Уурхайн талбайд яаралтай үед анхны тусламжийн цүнхийг ЭМС-ын тушаалын дагуу иж бүрдлийг хангаж уурхайн эмнэлгийн өрөөнд байнгын бэлэн байдалд байлгаж байна. Засвар, гал тогоо, НАБТ зэрэг газруудад анхны тусламжийн хайрцаг, бүх тээврийн хэрэгсэлд тус тус байрлуулж бэлэн байдлыг хангаж байна.

Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт:

Ил уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө: Уул уурхайн аврах 09-р ангиаар батлуулан уурхайн аюул, осол эрсдэлийн үед бэлэн байдлыг хангах, аврах үйл ажиллагааг шуурхай зохион байгуулах зохион байгуулалт, дадлага сургуулилт зэрэг арга хэмжээг авч ажиллаж байна.

Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт: ШТС, Хотхоны барилга байгууламжуудын галын аюулгүй байдлын дүгнэлт гаргуулж, галын аюулын үед ашиглах багаж хэрэгсэл, гал унтраагуур, галын сарай бэлэн байдлыг хангаж тогтмол сар бүр үзлэг хийн ажиллаж байна.

Зураг № 38. Ил уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, галын дүгнэлт

Осол, эрсдэлийн үед ажиллах практик, дадлага сургуулилт

Алаг Цав нүүрсний уурхайд гарч болзошгүй галын аюулын үед ажиллах, ажилтан бүр галын аюулын үед гал унтраагуур бүрэн ашиглаж сурсан байх практик сурргалтыг зохион байгуулсан.

2025 оны 3-р сард нийт ажилчдад “Галын аюулгүй байдлын сургалт”-ыг өдрийн ээлжний операторуудад практик дадлага сургуулилт хийсэн.

2025 оны 5-р сард Аймгийн онцгой байдлын газраас зохион байгуулсан “Галын аюулгүй ажиллагаа” сэдвээр 45 ажилтанд танхимын сургалт тус тус зохион байгуулсан.

Зураг№ 39. Нийт ажилчдад галын аюулгүй байдлын танхимын сургалт

Зураг№ 40. Гал унтраах практик сургалт

[illegible]

Зураг № 41. Галын хор, галын сарай шалгаж тэмдэглэсэн хуудас

Зураг № 42. Галын сарай, галын хорыг уурхайн обьектуудад байрлуулсан байдал

9. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Хүснэгт № 19. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Биелэлт
1	Энгийн хог аягдал	Хог хаягдлын ангилан ялгах савыг шинэчлэн сайжруулах	Ажилчдын хотхон, засварын газар, НАБТ	Хог хаягдлын ангилан ялгалтын савыг ил уурхай, нүүрсний агуулах, Засварын газар, 3,4-р амны ажилчдын хотхон зэрэг газруудад хангалттай тоогоор байршуулсан. Уурхай, ажилчдын ахуйн хэрэглээнээс гарч байгаа хогийг ангилан ялгаж байна.
2		Уурхай, нөлөөллийн бүсэд хог хаягдал цэвэрлэх хуваарь гарган мөрдүүлж ажиллах	Лицензийн талбай, нөлөөллийн бүс	Уурхайн даргын 2025 оны 3-р сарын 25-ны өдрийн А/11 тоот тушаалын дагуу уурхай орчмын бүсэд бүх нийтийн их цэвэрлэгээг сар бүрийн 2 дахь 7 хоногт багтаан бүх хэлтэс нэгжийн ажилчдыг хамруулан зохион байгуулдаг. 2025 онд нийт 4 удаагийн цэвэрлэгээ зохион байгуулагдсан байна.
3		Уурхайн хэмжээнд гарах эргүүлэн ашиглах боломжтой хаягдлыг 100 хувь дахин ашиглах	Ажилчдын хотхон, уурхай	Уурхайн хэмжээнд гарч байгаа хог хаягдлын бүртгэлийг хөтөлдөг ба сар сараар бүртгэлжүүлэн архивладаг. Техникийн засвар үйлчилгээнээс гарсан агаар шүүгч, тосны шүүрийг цэвэрлэж уурхайн замын тэмдэг тэмдэглэгээнд ашиглаж байна. Уурхайгаас гарсан тосны шүүрээр цацруулагч шонгууд хийсэн. Тос масло-ын шүүр 1ш нь-1.4 кг, 264ш буюу 1 шонд 4ш-ээр, 66ш шон хийсэн. Мөн хөнгөн тэрэгний зогсоолын зурвас тэмдэг хийсэн. Нийт 45ш,

4		Хог хаягдлын бүртгэл хөтлөх, дахивар хүлээн авагчийг судалж хаягдлын төрөл бүрээр нийлүүлэх	Ажилчдын хотхон, уурхай	Хувцанцар сав, цаас, лааз, модны хаягдлыг дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэхээр ангилан ялгадаг. Уурхайн үйл ажиллагаа зогссон тул 2025 онд дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлээгүй.
5	Аюултай хог хаягдал	“Аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах” журмын хэрэгжилтийг хангаж ажиллах	Төслийн талбай	Тусгай зөвшөөрөлтэй 2 аж ахуйн нэгжтэй гэрээ байгуулан хамтарч ажилладаг. Об ойл индустриал ХХК-тай 2024.08.29-нд хийсэн гэрээний дагуу хаягдал тос нийлүүлдэг. Мөн Түмэн эгшиг ХХК-тай 2025.03.28-нд гэрээтэй хамтарч ажиллаж байна.
5		Уурхайн хэмжээнд тогтмол гардаг тосны шүүр, бохирдсон материал, шингээгч, тос шингэсэн асгаралтын бүрдэл хуванцар тосны сав баглаа боодлыг аюултай хог хаягдал зайлуулах, устгах мэргэжлийн байгууллагад нийлүүлэх	Төслийн талбай	Об ойл индустриал ХХК-тай 2024.08.29-нд хийсэн гэрээний дагуу хаягдал тос 2025 онд 15.5тн хаягдал тосыг шилжүүлсэн. 250ш тос маслын савыг цэвэрлэн малчдын ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу 5-р багийн засаг даргад хүргэж өгч дахин ашиглалт бий болгосон.
6		Эмнэлгийн хог хаягдлыг сумын эмнэлэгтэй гэрээ байгуулан устгах	Төслийн талбай	2025 оны 1-р сард Мандах сумын эрүүл мэндийн төвтэй Эмнэлгийн аюултай болон эрсдэлтэй хог хаягдлыг тээвэрлэх, халдваргүйжүүлэх, устгах, аюулгүй болгох гэрээ хийж хаягдлыг устгуулсан.

8.1.Хог хаягдлын бүртгэл, тоо хэмжээ

Хог хаягдлын бүртгэлд үндэслэн 2023 онд төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх хог хаягдлыг ангилан ялгаж, аюултай хог хаягдлыг мэргэжлийн байгууллагатай гэрээ байгуулан устгуулах, дахин боловсруулах үйлдвэрт өгч дахин боловсруулж байгаль орчинд ээлтэй, сөрөг нөлөөгүй хог хаягдлын менежментийн хийж байна.

Хүснэгт №20. Хог хаягдлын мэдээ, тайлан

Үзүүлэлт			Хэмжих нэгж	Хэмжээ	Устгалд оруулсан хаягдал	
Хог хаягдлын төвлөрсөн түр цэг /Ажилчдын амрах байр түр хадгалах цэг/			тоо	3		
Хог хаягдлын ангилан ялгах түр цэгийн нийт талбай			м²	85		
Засварын газрын төвлөрсөн түр цэг			тоо	2		
Зайлуулсан ахуйн хог хаягдал			тн	62,0	50,0	
Үүнээс	Энгийн		тн		-	
	Аюултай		тн	3,0	3,0	
	Хоолны хаягдал		тн	5	5	
	Дахин ашиглах		тн	3	1,5	
	Аюултай	Ашигласан тос		тн	23.5	19.4
		Аккумулятор		тн	0,5	-
		Тосны шүүр		тн	0.2	-
		Агаар шүүгч		тн	0.5	0,5
		Тостой арчих материал		тн	0,8	-
		Хаягдал төмөр		тн	1,0	-
		Тосны хувцанцар сав		тн	0,5	0,5
		Хуванцар сав		тн	0,5	0,5
Хаягдал дугуй (том, жижи,дунд)		тн	9,5	9,5		
Нийт зайлуулсан ахуйн болон хог хаягдлын хэмжээ			тн		89,9	

Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт:

Үйл ажиллагааны явцад үүсч байгаа хог хаягдлыг хамгийн бага хэмжээнд байлгах, дахин ашиглах эсвэл дахин боловсруулах замаар гарсан хог хаягдлын сөрөг нөлөөллийг бууруулах, үлдсэн хог хаягдлыг байгаль орчинд аюулгүй арга технологиор устгах зарчмыг баримтлан хог хаягдлыг зүй зохистой удирдан зохицуулахыг зорьж ажиллаж байна.

- 2025 онд уурхайн үйл ажиллагаа, ахуйн хэрэглээнээс гарсан энгийн хог хаягдлын тээвэрлэж устгуулах гэрээг Мандах сумын ЗДТГ-тай байгуулсан. Хог хаягдлын төлбөрт 1.8 сая төгрөгийн төлбөр төлсөн.
- Төслийн хэмжээнд үүсч буй бүх төрлийн хог хаягдлын төрлийг тодорхойлж, тэдгээрийн ангилах, ялгах, цуглуулах, устгах ажил тогтмол хийгдэж байна
- Дахин ашиглагдах болон дахин боловсруулагдах хог хаягдлын үр дүнтэй зохицуулалт хийх зорилгоор зориулалтын сав байрлуулж ангилан ялган түр цэгт хадгалж дахин боловсруулах үйлдвэрүүдэд нийлүүлдэг.
- Хог хаягдлыг багасгах үр дүнтэй аргуудыг хэрэгжүүлэх зорилгоор уурхайн талбайд ажиллаж байгаа бүх ажилтнуудад хог хаягдлын менежментийн талаарх сургалтуудыг нийт ажилтнууд, уурхайд шинээр орж байгаа ажилтнуудад сургалтын хөтөлбөрийн дагуу хийж байна.
- Засвар үйлчилгээний явцад гарч байгаа тосны шүүр болон бусад шатах, тослох материалаар бохирдсон хаягдлыг тусгайлан бэлтгэсэн сав, талбайд аюулгүй цуглуулах, түр хадгалах арга хэмжээг авч байна.

Аюултай хог хаягдлыг тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжид шилжүүлэх, устгуулах арга хэмжээ:

Аюултай хог хаягдал цуглуулах тээвэрлэх, устгах зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжид хаягдал шилжүүлэн өгөх гэрээг **“ОБ ОЙЛ ИНДАСТРИАЛ ХХК**-тай гэрээний дагуу 15.5тн хаягдал тосыг дахин боловсруулах үйлдвэрт шилжүүлсэн.

Зураг№ 43. Аюултай хог хаягдал ачуулсан мэдээлэл

Бүх нийтийн хог цэвэрлэгээ:

Уурхайн даргын 2025 оны 3-р сарын 25-ны өдрийн А/11 тоот тушаалын дагуу уурхай орчмын бүсэд бүх нийтийн их цэвэрлэгээг сар бүрийн 2 дахь 7 хоногт багтаан бүх хэлтэс нэгжийн ажилчид дунд зохион байгуулладаг байсан. 2025 онд нийт 4 удаагийн цэвэрлэгээ зохион байгуулж 1,5 тн хаягдлын хогийн түр хадгалах цэгт шүлжүүлсэн.

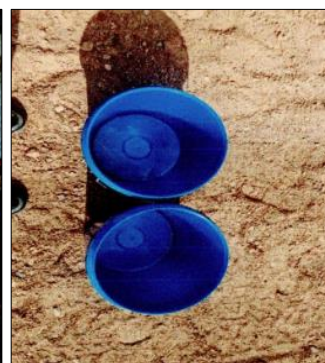

Зураг № 44. Уурхайн ажилчид хуваарийн дагуу бүх нийтийн хог цэвэрлэгээний ажил

Хог хаягдлын дахин ашиглалт:

Техникийн засвар үйлчилгээнээс гарсан агаар шүүгч, тосны шүүрийг цэвэрлэж уурхайн замын тэмдэг тэмдэглэгээнд ашиглаж байна.

Уурхайгаас гарсан тосны шүүрээр цацруулагч шонгууд хийсэн. Тос масло-ын шүүр 1ш нь-1.4 кг, 264ш буюу 1 шонд 4ш-ээр, 66ш шон хийсэн. Мөн хөнгөн тэрэгний зогсоолын зурвас тэмдэг хийсэн.

Зураг № 45. Хог хаягдлын дахин ашиглалт

9. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

“Их Түмэн Хүрд ХХК” нь уурхайн үйл ажиллагаа явуулахдаа байгаль орчныг хамгаалах, байгаль орчны сөрөг нөлөөллийг хамгийн бага түвшинд байлгах, сөрөг нөлөөлөл гарсан тохиолдолд шуурхай арилгах, нийт ажилтнуудыг байгаль орчны мэдлэг олгох сургалтуудыг тогтмол зохион байгуулах, тухайн орон нутгийн байгаль орчныг хамгаалах бодлого, дүрэм журмыг гарган батлуулж, мөрдөн хэрэгжүүлж ажилласан.

Манай компани нь орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхдээ:

- “Их Түмэн Хүрд ХХК”-ийн Алаг Цав нүүрсний уурхайн байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл, бохирдол үүсгэж байгаа эсэхэд мониторинг хяналтын ажлыг мэргэжлийн лаборатори, мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран хийх
- Байгаль орчны чанарын стандартыг шаардлагыг хангахгүй байгаа тохиолдолд шаардлагатай залруулах ба сэргийлэх үйл ажиллагааг төлөвлөх ба хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах
- Уурхайд хөрс, ус агаар, ан амьтан, ургамалд сөрөг нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй цэгүүдээс дээж авч “Байгаль орчин хэмжлзүйн төв лаборатори”, “Хан лаб” лаборатори, Инженер Геодези ХХК-ийн “Хөрс судлалын лаборатори”-т хөрс, ус, агаарын шинжилгээг харьцуулан дүн шинжилгээ хийж уурхайн төслийн үе шатуудын явцад агаарын болон хөрс, усны шинж чанарт өөрчлөлт байгаа эсэхийг тодорхойлж, мэргэжлийн байгууллага, итгэмжлэгдсэн лабораториудын дүнд анализ хийж ажилласан.
- Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг “Эм Эс Си Эйч гранд нексус” ХХК -тай, амьтан ургамлын судалгаа, мониторингийн ажлыг мэргэжлийн судлаач, эрдэмтэд, багш нартай хамтран гүйцэтгэж үр дүнг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Хүснэгт № 21. Агаарын чанарын хяналт шинжилгээний биелэлт

Бүлэг	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
1	Аэрозоль: PM2.5, PM10, нийт тоосонцор	Уурхайн технологийн зам, засварын талбай, нөлөөллийн бүс, Нүүрсний агуулах, тээврийн зам Уурхайн карьер	Жилд	2 удаа	Агаарын хяналт шинжилгээг Байгаль орчинзүйн төв лаборатори, Эм Эс Си Эйч гранд нексус ХХК-аар тус тус орчны хяналт шинжилгээний цэгүүдэд хяналт хийлгэсэн. Хэмжилт, хяналт шинжилгээний үр дүнгээр стандартаас давсан үзүүлэлт гараагүй.
2	Агаар бохирдуулагчийн шинжилгээ (Нүүрстөрөгчийн исэл CO ₂ , хүхэрт устөрөгч SO ₂ , азотын давхар исэл NO ₂)	Засварын шоп Шатахуун түгээх станц	Жилд	2 удаа	Агаарын хяналт шинжилгээг Байгаль орчинзүйн төв лаборатори, Эм Эс Си Эйч гранд нексус ХХК-аар тус тус орчны хяналт шинжилгээний цэгүүдэд хяналт хийлгэсэн. Хэмжилт, хяналт шинжилгээний үр дүнгээр стандартаас давсан үзүүлэлт гараагүй.
3	Дуу шуугиан (гадаад орчны дуу шуугианы түвшин)	Карьер, Засварын талбай, ажилчдын хотхон, технологийн зам	Жилийн турш	4 удаа	Дуу шуугианы хэмжилтийг улирал тутамд нийт 4 удаа хийсэн. Хүрээлэн буй орчинд үүсэж буй дуу шуугианы түвшин тодорхой стандарт хэмжээнээс давсан тохиолдолд хүний эрүүл мэндэд болон зэрлэг амьтдад сөргөөр нөлөөлж болзошгүй байдаг тул хяналт шинжилгээг явуулан, Монгол улсын Агаарын чанар, техникийн ерөнхий шаардлага MNS4585:2016 стандартыг мөрдлөг болгон ажиллаж байна.

Бүлэг	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
1	Ундны ус. аюулгүй байдлыг хянах шинжилгээний үзүүлэлт	-Ундны ахуйн хэрэглээний усны худаг, -Уурхайн ашиглалтын худаг - Малчны худаг	Улиралд 1 удаа	4	
2	Удны ус. аюулгүй байдлыг хянах шинжилгээний үзүүлэлт (бичил амьтан судлал)	- Унд усны худаг, -Шүүрүүлэлтийн худаг - Малчны худаг	Улиралд 1 удаа	4	
3	Уурхайн шүүрлийн усны шинжилгээ	Уурхайн шүүрлийн ус хуримтлуулах цэг	Улиралд 1 удаа	4	
4	Бохир усны шинжилгээ	Кемпийн цэвэрлэх байгууламж	6 сард 1 удаа	2	Ажилчдын хотхоны ахуйн хэрэглээнээс гарч буй бохир уснаас 2 удаа дээж авч аймгийн Ус цаг уур орчны шинжилгээний газарт “Хаягдал ус, техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4943 : 2015”-ын дагуу шинжилгээг хийлгэж үр дүнд анализ хийсэн. Шинжилгээний дүнгээр
Нийт					

Хөрсний хяналт шинжилгээ

Хүснэгт № 23. Хөрс, ургамлан бүрхэвчийн хяналт шинжилгээ

Бүлэг	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Гүйцэтгэл
1	Хөрсний чанар ерөнхий үзүүлэлтүүд	-Ажилчдын хотхон -Засварын газар - ШТС -Хог ангилан ялгах түр цэг -Уурхайн карьер -НАБТ -Тээврийн зам	Улиралд 1 удаа	4	Хөрсний шинжилгээг 3 удаа хийж гүйцэтгэсэн Хөрс, шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагын дээж авч итгэмлэгдсэн Инженер Геодези лабораторит өгч хяналт шинжилгээг үр дүнд анализ хийж ажиллаж байна.
2	Хөрсний чанар, хүнд металлын шинжилгээ	ШТС, засварын талбай	Жилд	2 удаа	Хөрсний хүнд металлын шинжилгээг 2 удаа хийлгэсэн. Хавсралтад шинжилгээний дүнг хавсаргав
3	Урт хугацаанд хадгалагдах шимт хөрсний физик, хими, үржил шимт чанарын үзүүлэлтүүд	- Шимт хөрсний овоолгоос дээж авах -Нөлөөлөд өртөөгүй талбайн шимт хөрснөөс дээж авах	Жилд	2	Шимт хөрсний шинжилгээг уурхайн үйл ажиллагааны явцад эвдрэлд өртөж хуулж овоолго үүсгэсэн талбайгаас дээж авч шинжилгээ хийлгэсэн.

Амьтан, ургамлын мониторинг

Хүснэгт № 24. Ургамал, амьтны аймгийн хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Бүс	Хяналт шинжилгээний үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Биелэлт
1	Лицензийн талбай, нөлөөллийн бүсийн ургамлын зүйлийн бүрдлийг тодорхойлох	Лицензийн талбайд 3 цэг Нөлөөллийн бүсэд 3 цэг	Жилд	1 удаа	Эм Эс Си Эйч гранд нексус ХХК-ийн мэргэжлийн ургамал судлаачдаар хийж гүйцэтгүүлсэн. (Алаг Цав төслийн орчны хяналт шинжилгээний мониторингийн тайланд дэлгэрэнгүй оруулсан.)
2	Ан амьтны тоо толгой, байршлын судалгааг төслийн талбай, нөлөөллийн бүсэд хийх	Уурхайн 10-15 км радиуст	9-р сар	1 удаа	2025.10.15-өдрүүдэд ан амьтны тооллого судалгаа уурхайн 10 км радиуст, Арван аймын богд уул, нөлөөллийн бүсэд хийж гүйцэтгэсэн. (Алаг Цав төслийн орчны хяналт шинжилгээний мониторингийн тайланд дэлгэрэнгүй оруулсан.)
3	Уурхайн талбайн ойролцоо байрших хөхтөн амьтны судалгаа (хар сүүлт, цагаан зээр хулан, аргал г.м)	Ажиглалт судалгаа хийх, хяналт тавих	Улиралд бүр	4 удаа	2025 онд хөхтөн амьтдын судалгааг 2 удаа хийж гүйцэтгэсэн. Уурхайн нөлөөллийн бүс, нүүрс тээврийн зам, ойр орчимд 5 км-ийн радиуст ажиглалт судалгааг хийж гүйцэтгэсэн.

9.1 АЛАГ ЦАВ ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН

Агуулга:

Төслийн гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт	63
1..... Агаарын чанарын хяналт мониторинг	65
1.1 агаарын бохирдлыг тодорхойлогч бодисуудын товч тодорхойлолт.....	66
1.2 уурхай орчмын агаарын чанар:	67
2..... Гадаргын болон газрын доорх усны хяналт мониторинг	71
2.1 усны түвшний хэмжилт:	72
3..... Хөрсөн хяналт шинжилгээ	73
3.1 агрохимийн шинжилгээний дүн:	75
3.2 хөрсний хүнд металлын шинжилгээний үр дүн:	77
4. Ургамлын судалгаа.....	78
4.1 судалгааны аргазүй:	78
4.2 ургамлын бичиглэл нэгтгэл.....	85
5. Амьтны хяналт мониторинг	87
5.1 Хээрийн судалгааны арга зүй:	87
5.3 Шувуу:.....	90

Хүснэгтийн жагсаалт:

Хүснэгт 1.....	Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн	63
Хүснэгт 2.....	Дээж авсан цэгийн байршил	64
Хүснэгт 3.....	Агаарчын чанарын хэмжилт хийсэн цэгийн координат	67
Хүснэгт 4.....	Агаарын чанарын хэмжилтийн үр дүн	71
Хүснэгт 5.....	Малчны худгийн усны түвшний хяналт	72
Хүснэгт 6.....	Худгийн усны шинжилгээний хариу нэгтгэл	72
Хүснэгт 7.....	Хөрсний агрохимийн үзүүлэлтүүд	76
Хүснэгт 8.....	Хөрсний хүнд металлын бохирдлын үндсэн үзүүлэлтүүд	77
Хүснэгт 9.....	Ургамлын мониторингийн цэгийн координат	80
Хүснэгт 10.....	Ургамлын зүйлийн бүрдэл	85
Хүснэгт 11.....	Амьтны судалгааны талбайн мэдээлэл	87
Хүснэгт 12.....	Амьтны ажиглалтын мэдээ	88
Хүснэгт 13.....	Шувууны ажиглалтын мэдээ	90

Зургийн жагсаалт:

Зураг 1.	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хяналтын цэгийн байршил	65
Зураг 2.	Агаарын хэмжилт хийсэн багаж тоног төхөөрөмж	66

Зураг 3.	Агаарын чанарын хэмжилт хийсэн байршил	68
Зураг 4.	Агаарын чанар болон тоосжилтын хэмжилт	69
Зураг 5.	Усны хяналт мониторинг хийж буй явц	72
Зураг 6.	Хөрсний хяналт мониторингийн цэгийн байршил	74
Зураг 7.	Хөрсний дээж авалт	74
Зураг 8.	Ургамлын судалгааны цэгийн байршил	80
Зураг 9.	Ургамлын мониторингийн судалгааны явц цэг-1	81
Зураг 10.	Ургамлын мониторингийн судалгааны явц цэг-2	82
Зураг 11.	Ургамлын мониторингийн судалгааны явц цэг-3	83
Зураг 12.	Ургамлын мониторингийн судалгааны явц цэг-5	84
Зураг 13.	Амьтны судалгааны талбай	88
Зураг 14.	Судалгааны замнал-3 Аргаль	89
Зураг 15.	Судалгааны замнал-1 Хулан	89
Зураг 16.	Хар зүүлт зээр-Судалгааны замнал 2-3	90
Зураг 17.	Үнэг-судалгааны замнал 2	90

АЛАГ ЦАВ ТӨСЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ТАЙЛАН

Ерөнхий мэдээлэл

MV-021559 ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн дугаартай “Түмэн айл” чулуун нүүрсний орд ашиглах Алаг Цав төслийн нүүрсний уурхайд орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг БОННУ болон 2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд байгаль орчны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг “Эм Эс Си Эйч гранд нексус” ХХК хийж гүйцэтгэлээ.

Хүснэгт 1. Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн

№	Нэр	Албан тушаал	Мэргэжил, эрдмийн зэрэг
1	Ч.Ганзориг	Захирал	Экологи, байгаль хамгаалал, магистр
2	Г.Сүх-Очир	Хөрс судлаач	Хөрс судлал агрохими, магистр
3	Т.Түвшинжаргал	Ургамал судлаач	Биологийн ухааны баклавр
4	Д.Сувд	Агаарын техникч	Байгаль орчин хэмжилзүйн төв лаборатори

“Их Түмэн Хүрд ХХК”-ийн Алаг Цав нүүрсний уурхайн байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл, бохирдол үүсгэж байгаа эсэхэд мониторинг хяналтын ажлыг мэргэжлийн лаборатори, мэргэжлийн судлаач, мэргэжилтэн нартай хамтран ажилласан.

Алаг Цав төслийн 2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах ажлын хүрээнд:

- Уурхайн үйл ажиллагаанаас хөрс, усанд нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй цэгүүдээс дээж авч итгэмжлэгдсэн лабораторит шинжилгээ өгөх, шинжилгээний үр дүнд анализ хийх
- Уурхайн үйл ажиллагаанаас агаарт үзүүлж буй сөрөг нөлөөлөл стандартаас давсан эсэхэд багажаар хэмжилт хийх, дээж авах (тоосжилт, дуу шуугиан,)
- Лицензийн талбай, нөлөөллийн бүсэд амьтан, ургамлын мониторинг судалгаа хийх
- Анализ дүн шинжилгээнд үндэслэн байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй нөлөөллийг 2026 онд хэрэгжүүлэх БОМТ-ийн төлөвлөгөөнд тусгаж хэрэгжүүлэх зөвлөмж хүргүүлэх зэрэг ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн.

Төслийн гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт

Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутагт хэрэгжиж буй “Их түмэн хүрд” ХХК-ний нүүрсний орд ашиглах төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг тогтоохдоо байгаль орчны төлөв байдал, дүгнэлт, урьд өмнө хийгдсэн байгаль, нийгэм эдийн засгийн холбогдолтой судалгааны материалууд, тухайн газарт явуулсан

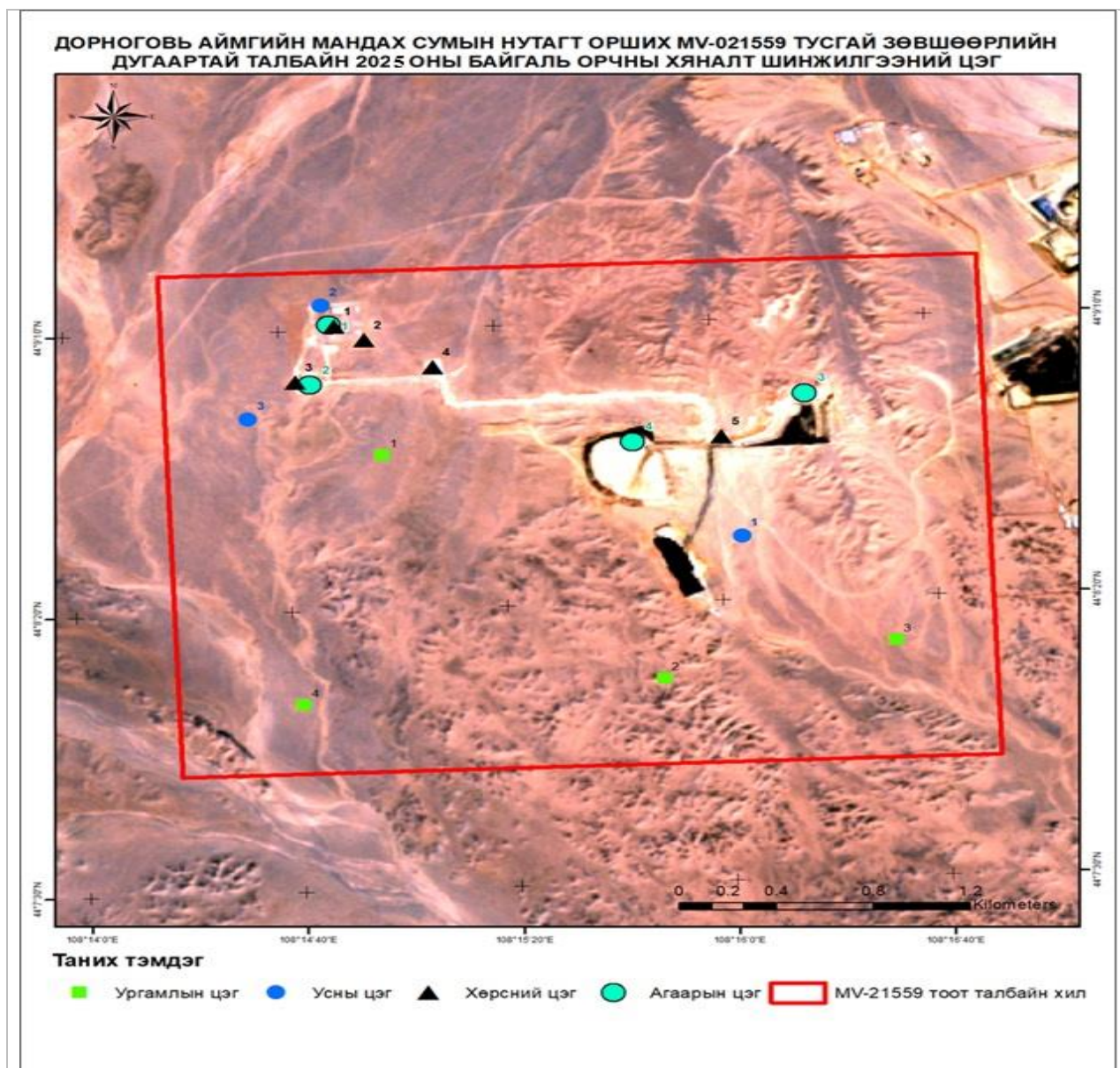
мэргэжлийн экспертүүдийн дүгнэлтүүдийг үндэслэн магадлан жагсаах арга, матрицын аргаар тодорхойлсон. Энэхүү үнэлгээгээр:

- Их Түмэн Хүрд ХХК-ийн батлагдсан БОНН-ийн үнэлгээнд төсөл хэрэгжих болон төслийн нөлөөлөлд өртөх нутаг дэвсгэрийн байгаль орчин, нийгмийн өнөөгийн төлөв байдал, бохирдол, доройтлын түвшнийг тогтоох, тухайн төслийн болзошгүй нөлөөллийн үнэлгээ хийгдсэн.
- Энэхүү болзошгүй нөлөөлөлд хамрагдах байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг байгалийн төрөл зүйлийн өөрчлөлт, байгалийн нөөц ашиглалт, байгаль орчны өөрчлөлт, нийгэм-эдийн засаг, бусад гэсэн 5-н үндсэн бүлэгт багцлан хувааж, магадлан жагсаах аргаар нөлөөллийг “сөрөг”=(-), “эерэг”=(+), “нөлөөлөлгүй”=(0) гэсэн 3-н бүлэглэлээр үнэлж, эрчимжилтийг: “бага”, “дунд”, “хүчтэй” гэсэн 3-н зэргээр тогтоож, хэлбэр, хугацаа, чиглэлээр нь үнэлсэн байна.

Алаг Цав төслийн мониторингийн цэг, байршил

Хүснэгт 2. Дээж авсан цэгийн байршил

№	Байгалийн бүрэлдэхүүн	Дээж авсан цэгийн байршил	Нийт дээж	Шинжилгээ хийлгэсэн лаборатори
1	Хөрсний хяналт шинжилгээ	Ажилчдын хотхон, хотхоны хатуу хог хаягдлын цэг, засварын газар, ШТС, Уурхайн машин паркын талбай	5	“Грийн лаб ” лаборатори,
2	Агаарын хяналт шинжилгээ	Ажилчдын хотхон, засварын газар, ил уурхай, гадаад овоолго	4	Дотоодын зөөврийн багаж, Dust track
3	Усны хяналт шинжилгээ	Ажилчдын хотхоны худаг, уурхайн худаг, малчдын худаг, шүүрлийн ус, бохир ус	3	“Грийн лаб ” лаборатори,
4	Ургамлын мониторинг	Уурхайн лицензийн талбай, нөлөөллийн бүс	4	-
5	Амьтны мониторинг	Уурхайн лицензийн талбай, нөлөөллийн бүсэд	10км радиус	-

Зураг 1. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хяналтын цэгийн байршил

1. АГААРЫН ЧАНАРЫН ХЯНАЛТ МОНИТОРИНГ

“Алаг цав” уурхайн 2025 оны батлагдсан БОМТ-д тусгагдсаны дагуу хяналтын 7 цэгт агаарын чанарын хяналт хэмжилтийг 2025 оны 10 дугаар сарын 19-20 өдрүүдэд гүйцэтгэв. Агаарын бохирдуулах бодисууд болох тоосжилт болон агаар дах зарим хийн үзүүлэлтүүдийг хэмжигч зөөврийн багаж Aeroqual Ranger багажийг ашиглан гүйцэтгэсэн.

Агаарын чанарын хэмжилтийн үед зайлшгүй хэмжих шаардлагатай орчны үзүүлэлтүүд болох салхины хурд, температур, агаарын чийгшил, дуу чимээний хэмжилтүүдийг Precision gold N09AQ, Kestrel 3000 багажуудаар хийж гүйцэтгэсэн.

Aeroqual Ranger агаарын чанарын зөөврийн багаж нь агаарын бохирдуулах бодисууд нэг дор фракцаар ялган хэмжих чадалтай, ухаалаг системтэй учир хэмжилтийн утга, хугацаа

зэргийг хянахад хялбар, интернэт орчинд мэдээллээ хадгалах, хэмжилтийн мэдээллээ шууд харах боломжтой, хээрийн нөхцөлд ашиглахад тохиромжтой гэх зэрэг давуу талуудтай.

Зураг 2. Агаарын хэмжилт хийсэн багаж тоног төхөөрөмж

1.1 Агаарын бохирдлыг тодорхойлогч бодисуудын товч тодорхойлолт

- **Нуйм тоосонцор (Suspended particulate matter (SPM), total suspended TSP):** Агаарт дэгдэх төлөвт тоос шороо, утаа униар, усны уур тодорхой хугацааны туршид оршин байх бөгөөд эдгээр эгэл хэсгүүд алсын барааг муутгадаг. Аэрозол амьсгалаар дамжин уушигний нүх сүвээр орж уушгийг гэмтээх, амьсгалах процесст нөлөөлдөг.
- **PM 2.5 (Particulate Matter 2.5):** 2.5 микрометрээс бага диаметртэй тоосонцор юм. Үүнийг уушгинд нэвтэрдэг тоосонцор гэж нэрлэдэг. Энэ тоосонцор их хэмжээний хорт бодис агуулахаас гадна агаарт урт хугацааны туршид тогтож, алс зайд нүүдэллэдэг учраас амьсгалын замаар дамжин уушгины агаарын солилцоонд сөрөг нөлөө үзүүлэхийн зэрэгцээ бронхит, астма үүсгэхээс гадна зүрх судас болон цусны эргэлтийн тогтолцооны өвчний гол шалтгаан болдог.
- **PM 10 (Particulate Matter 10):** 10 микрометрээс бага диаметртэй тоосонцрыг хэлнэ. Ийм хэмжээстэй тоосонцрыг амьсгалыг дагаж ордог тоосонцор гэж нэрлэдэг байна. Энэ тоосонцор агаарт урт хугацааны туршид дэгдэмхий байдлаар орших чадвартай бөгөөд хүний биед амьсгалын замаар нэвтэрч зарим төрлийн өвчнийг үүсгэнэ.
- **Хүхэрлэг хий (Sulphur dioxide, SO₂):** Өнгөгүй, хурц үнэр, амттай, урвалд идэвхитэй ордог хий. Нүүрс, газрын тосны шаталтаас үүсдэг. Голдуу нүүрс хэрэглэдэг дулааны станцуудаас хаягдана. Мөн цаас боловсруулах болон төмөр хайлуулах үйлдвэрүүдийн үйлдвэрлэлийн процессийн үед ялгардаг байна. Энэ хий хүчиллэг тунадас, утааны гол үүрэг гүйцэтгэдэг бөгөөд уушигны үрэвслийг бий болгодог.
- **Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл (Carbon monoxide, CO):** Өнгөгүй, үнэргүй энэ хий бензин, дизель болон нүүрстөрөгч агуулсан түлшний дутуу шаталтаас үүсдэг. Түүнчлэн байгалийн болон байгалийн бус (тамхи мэтийн) бүтээгдэхүүний шаталтаас үүсдэг. Энэ

хийн хольц хүний цусанд нэвтрэх хүчилтөрөгчийн хэмжээг багасгаснаар рефлексийг сулруулж, унтаа байдалд оруулдаг.

- **Азотын исэл (Nitrogen oxide, NOx):** Азотын исэл утаа униар болон хүчиллэг тунадасыг бий болгодог. Энэ нь бензин, дизель, нүүрс мэтийн түлшний шаталтаас үүсдэг. Ялангуяа өвлийн улиралд хүүхдийн амьсгалын замын өвчний дэгдэлтийн гол шалтгаан болно.

1.2 Уурхай орчмын агаарын чанар:

Тус хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд агаарын тоосжилт, бохирдуулагч хорт хийн хэмжилтийг ажилчдын хотхон, засварын газар, ил уурхай, технологийн зам, шатахуун түгээх станц, нүүрсний агуулах, болон тээврийн зам зэрэг нийт цэгт агаарын чанар болон тоосжилтын хэмжилт хийлээ.

Хэмжилт хийх явцад цаг агаарын нөхцөл байдал тогтоон баруун хойноос 2.1 м/с салхины хурдтай агаарын температур 5 хэвийн дулаан байсан бөгөөд алаг цав уурхайг олборлолт тээвэрлэлтийн ажил 6 сараас хойш зогсолттой нөхцөл байдалтай байсан.

Агаарын хэмжилт хийсэн газрын координат цэг

Хүснэгт 3. Агаарчын чанарын хэмжилт хийсэн цэгийн координат

№	Дээж авсан газар	Өргөрөг			Уртраг		
1	Ажилчдын хотхон	44	9	11.81	108	14	52.67
2	Засварын талабай	44	9	1.37	108	14	45.67
3	Ил уурхай(карьер)	44	8	56.36	108	16	16.95
4	Тээвэрлэлтийн зам	44	8	44.15	108	15	59.06
5	Уурхайн технологийн зам	44	8	56.9	108	15	45.16
6	Нүүрсний агуулах	44	8	28.88	108	16	3.48
7	ШТС	44	9	2.67	108	15	7.69

Агаарын чанарын хэмжилт хийсэн байршил

Зураг 3. Агаарын чанарын хэмжилт хийсэн байршил

Зураг 4. Агаарын чанар болон тоосжилтын хэмжилт

Агаарын чанарын хяналт шинжилгээний хүрээнд агаарын найрлага дах тоосонцрын PM2.5, PM10, нийт тоосонцор зэрэг 3 үзүүлэлтүүдийн хэмжилтийг Aeroqual Ranger агаарын чанарын зөөврийн багажаар газраас 1.5 метрийн түвшинд байрлуулан 20 минутын хугацаанд нийт 7 цэг дээр хийж гүйцэтгэж, хэмжилтийн хугацааны дундаж утгуудыг нэгтгэн MNS4585:2025 “Агаарын чанар, техникийн ерөнхий шаардлага” стандартад заасан түгээмэл тархацтай бохирдуулах бодисын хүлцэх агууламжийн хэмжээтэй харьцуулан дүгнэхэд PM2.5 тоосонцорын хамгийн их утга нүүрсний агуулахын ойролцоо 15 мкг/м³ агууламжтай байгаа 2.3 дахин бага, PM10 тоосонцорын хамгийн их утга ил уурхайд 85 мкг/м³ агууламжтай байгаа 1.1 дахин бага, нийт тоосонцорын хэмжилтийн хамгийн их утга ил уурхайд 98.5 мкг/м³ агууламжтай байгаа 1.5 дахин байгаа нь “Алаг цав” уурхайн ойр орчим тоосонцорын бохирдолгүйг илэрхийлж байна.

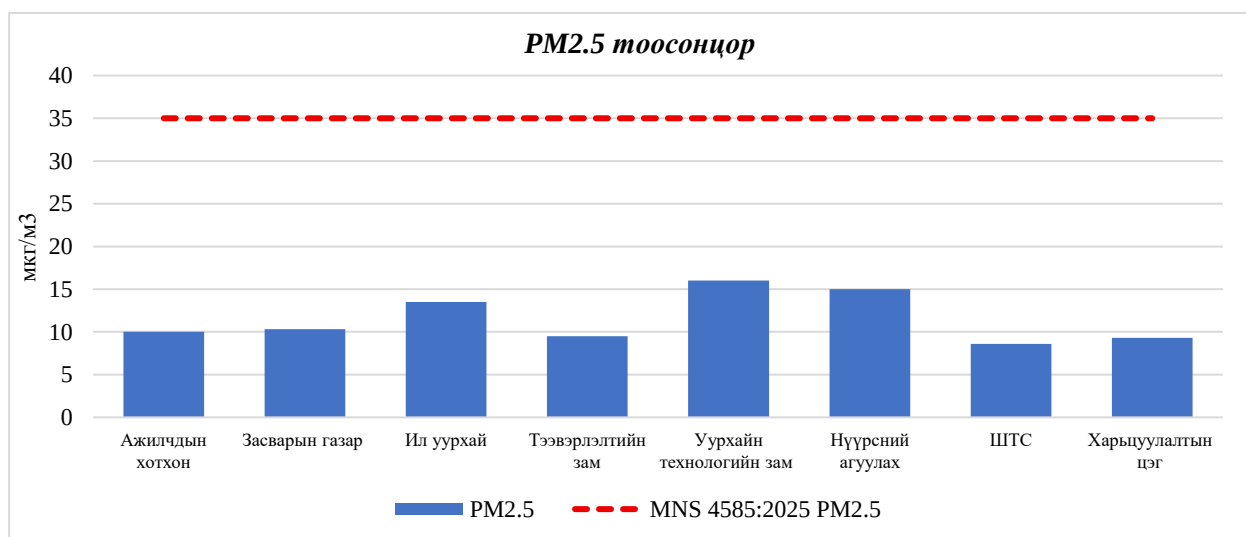

График 1. PM2.5 тоосонцорын хэмжилтийн үр дүн

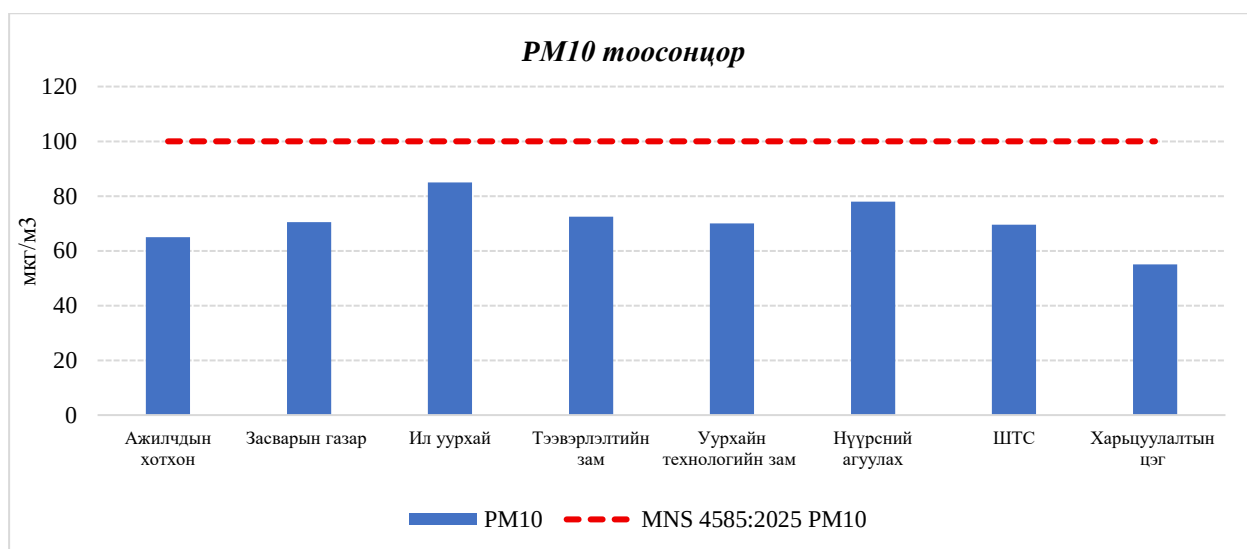

График 2. PM 10 тоосонцорын хэмжилтийн үр дүн

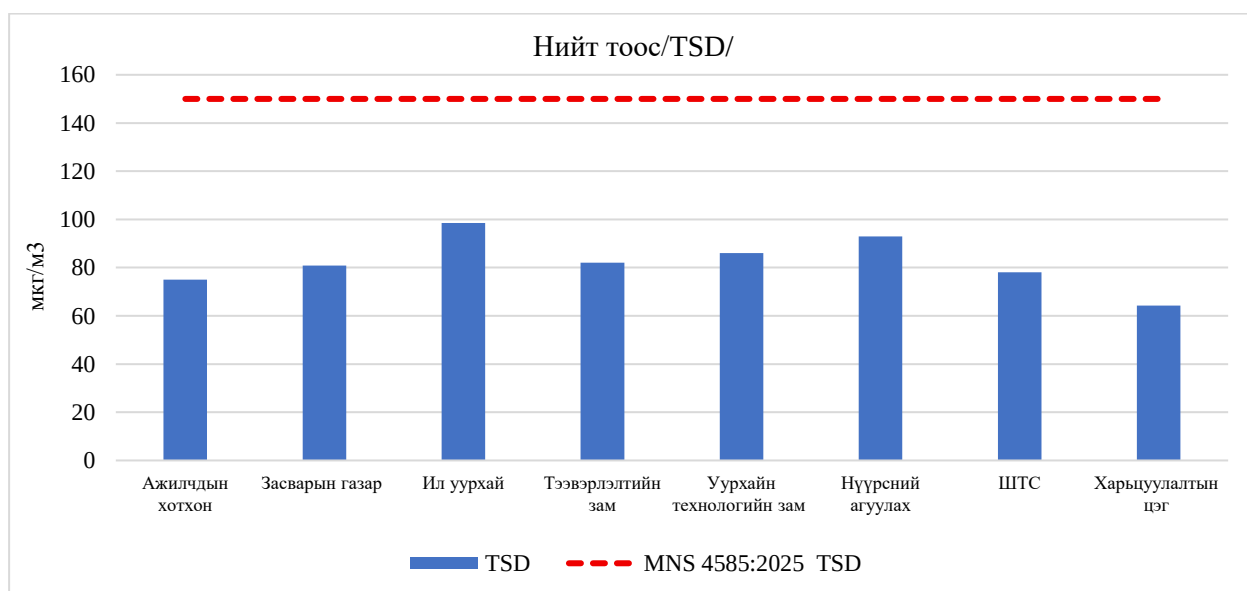

График 3. Нийт тоосны хэмжилтийн үр дүн

“Алаг цав” уурхайн агаарын чанарын хяналт шинжилгээний хүрээнд агаарын найрлага дах хийн Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл (CO), Хүхэрлэг хий (SO₂), Азотын давхар исэл (NO₂) зэрэг 3 үзүүлэлтүүдийн хэмжилтийг Aeroqual Ranger агаарын чанарын зөөврийн багажаар газраас 1.5 метрийн түвшинд байрлуулан 20 минутын хугацаанд нийт 7 цэг дээр хийж гүйцэтгэж, хэмжилтийн хугацааны дундаж утгуудыг нэгтгэн MNS4585:2025 “Агаарын чанар, техникийн ерөнхий шаардлага” стандартад заасан түгээмэл тархацтай бохирдуулах бодисын хүлцэх агууламжийн хэмжээтэй харьцуулан үр дүнг тодорхойлход стадарт хүлцэх агууламжаас хэтэрсэн тохиолдолгүй байна энэ хэмжилт хийх үед уурхайн үйл ажиллагаа зогссонг байдалтай байсантай шууд хамааралтай.

Хяналтын цэгүүд дээр хийн үзүүлэлтүүдийн агууламжуудыг тодорхойлох хэмжилтийг гүйцэтгэхдээ уурхайн үйл ажиллагааны эрчим ихтэй үе болох өдрийн цагийг сонгосон мөн

агаарын чанарын хяналтын цэгүүдийн байршлыг сонгохдоо салхины зонхилох чиглэлийн доор, агаарын бохирдуулах боломжтой эх үүсвэрээс холгүй зайтайгаар тогтоосон нь хэмжилтийн үр дүн илүү бодитой гарах нөхцөлийг бүрдүүлсэн гэж үзэж байна.

Хүснэгт 4. Агаарын чанарын хэмжилтийн үр дүн

№	Хэмжилт хийсэн байршил	Хүхэрлэг хий SO ₂ (мкг/м ³)	Азотын давхар исэл NO ₂ (мкг/м ³)	Нүүрс төрөгчийн дуту исэл СО(мкг/м ³)
1	Ажилчдын хотхон	20	88	4562
2	Засварын талабай	25	90.5	5150
3	Ил уурхай(карьер)	45	115	6530
4	Тээвэрлэлтийн зам	33,5	95	5871
5	Уурхайн технологийн зам	32	90	5960
6	Нүүрсний агуулах	55	25	6810
7	ШТС	35.5	115	5420
MNS 4585:2025		450	200	60,000

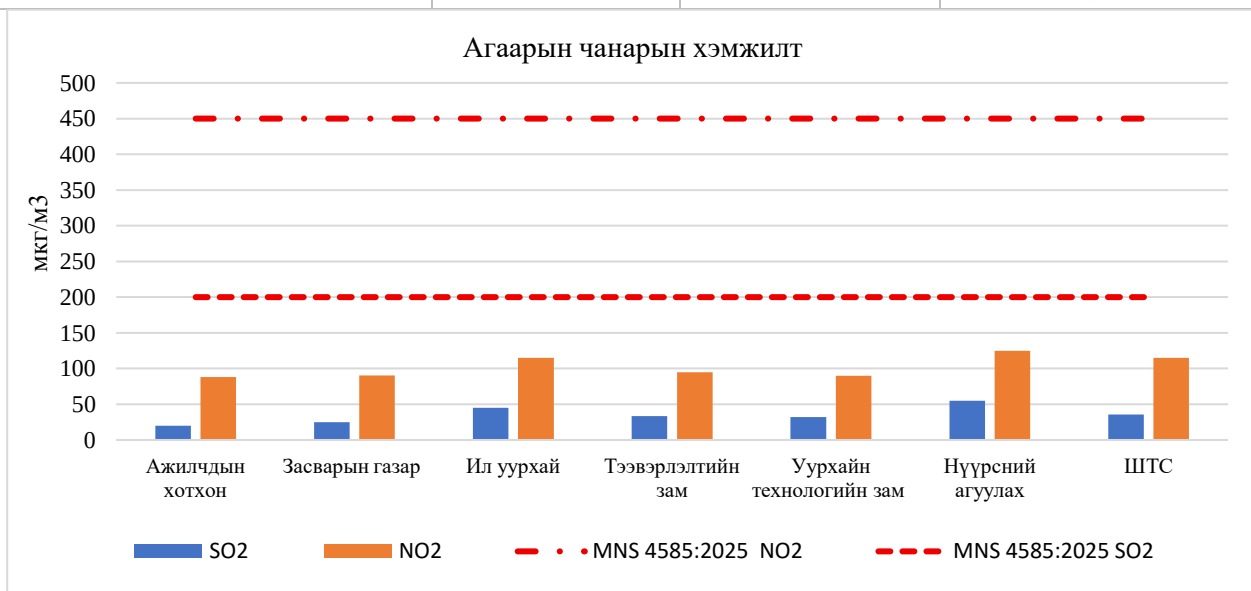

График 4. Агаарын чанарын хэмжилтийн үр дүн

2. Гадаргын болон газрын доорх усны хяналт мониторинг

“Алаг цав” уурхайн 2025 оны батлагдсан БОМТ-д тусгагдсаны дагуу энэ оны 3 дугаар улирлын усны хяналт шинжилгээний ажлыг 2025 оны 10 дугаар сарын 19-20-ны өдөр уурхайн ашиглалтын 2 худаг, орон нутгийн малчны 1 худгаас дээж авч “грийн лаб” хөрс усны лабораторид шинжлүүлэв, орон нутгийн 3 худгийн түвшний хэмжилт хийв.

		Ашиглалтын 1-р худаг Алаг цав уурхайн ажилчдын хотхоноос зүүн урд зүгт байрлалтай (44° 8'53.99"N 108°14'33.81"E)
		Ашиглалтын 2-р худаг Алаг цав уурхайн ажилчдын хотхоноос зүүн хойд зүгт байрлалтай (44° 9'0.09"N 108°16'36.19"E)
		Орон нутгийн малчны худаг(хоёр) Уурхайн ажилчдын хотхоноос Баруун хойд зүгт байрлалтай (44° 11'02.19"N 108°10'49.09"E)

Зураг 5. Усны хяналт мониторинг хийж буй явц

2.1 Усны түвшний хэмжилт: Уурхайн ашиглалтын хоёр худаг түвшин хэмжих боломжгүй байсан тул уурхайн ор орчим байрлах орон нутгийн худгуудын түвшинг хэмжиж ус үеийг тодорхойлов.

Хүснэгт 5. Малчны худгийн усны түвшний хяналт

№	Нэр	Худгийн усны түвшин (м)	Уст үеийн зузаан (м)	Худгийн байршил
1	Малчны худаг(хоёр)	1.3	0.6	(44° 11'02.19"N 108°10'49.09"E)
2	Малчны худаг (шаварт)	1.71	3.3	(44° 12'10.84"N 108°15'52.59"E)
3	Малчны худаг(Баяншан)	Баруун 1.83 Зүүн 2.45	-	(44° 6'2.52"N 108°17'36.28"E)

Хүснэгт 6. Худгийн усны шинжилгээний хариу нэгтгэл

№	Үзүүлэлт	Ашиглалтын худаг-1	Ашиглалтын худаг-2	Орон нутгийн малчны худаг	Зөвшөөрөгдөх хэмжээ /MNS 0900:2018/
1	pH	7.92	8.19	8.72	6.5-8.5

2	Ерөнхий хатуулаг	16.9	11	0.9	7.0
3	Кальци,мг/л	81.4	63.3	9.6	100.0
4	Магни ,мг/л	156.6	95.3	5.6	30.0
5	Хлорид,мг/л	994.0	894.6	88.0	350.0
6	Гидрокарбонат	908.9	280.6	512.4	-
7	Перманганатын исэлдэх чадвар,мг/л	6.4	0.8	0.96	5-15
8	Цахилгаан дамжуулах чадвар	5.6	3.61	1.19	1.0
9	Хуурай үлдэгдэл,мг/л	3618	2074	872.0	1000
10	Нитрит ,мг/л	0.03	0.19	0.01	1.0
11	Нитрат,мг/л	0.91	1.37	0.09	50.0
12	Төмөр ,мг/л	0.71	0.48	0.01	0.3
13	Аммони,мг/л	1.81	0.39	0.33	1.5

Дээжийн шинжилгээний үр дүнгээс үзэхэд уурхайн ашиглалтын 1,2 -р худгийн усний Ерөнхий хатуулаг, Магни Хлорид Цахилгаан дамжуулах чадвар Хуурай үлдэгдэл Төмөр, Аммони зэрэг үзүүлэлтүүд унд ахуйн усны шаардлага стандартад (MNS0900:2018) заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтэрсэн байна.

Малчны худгийн шинжилгээний үр дүнг унд усны чанар (MNS0900:2018) стандартад харьцуулахад Цахилгаан дамжуулах чадвар стандарт үзүүлэлтээс давсан, Перманганатын исэлдэх чадвар стандарт үзүүлэлтээс бага байгаа боловч энэ бүс нутгийн онцлогоос шалтгаалсан байх магадлалтай бөгөөд бусад үзүүлэлт ундны усны стандарт шаардлагыг хангаж байна.

3. Хөрсөн хяналт шинжилгээ

“Алаг цав ” уурхайн 2025 оны орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд хөрсний хээрийн судалгаа буюу хөрсний дээжлэлтийг 0-20 см гүнээс холимог байдлаар дээжлэлт хийсэн. Дээжийг авахдаа “Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд MNS 3298 : 1990” стандартыг баримталсан.

Шимт хөрсний талбай, хөндөгдөөгүй талбайн хяналтын нийт 2 цэгээс агрохимийн үзүүлэлэлтүүд,

Шимт хөрсний талбай, хөндөгдөөгүй талбай, уурхайн карьер, хог хаягдлын цэг, шатахуун түгээр станц, засварын газар, ажилчдын хотхон зэрэг нийт 7 цэгээс хүнд металлын дээж авч лабораторид шинжилгээ хийлгэсэн.

Зураг 6. Хөрсний хяналт мониторингийн цэгийн байршил

Зураг 7. Хөрсний дээж авалт

3.1 Агрохимийн шинжилгээний дүн:

Хөрсний хими, физик шинж чан Хөрсний хяналтын 2 цэгээс авсан 2 дээжүүдэд агрохими, үзүүлэлтүүдийг хөрсний лабораторид рН, Давс %, ЦДЧ dsm, Ялзмаг %, NO₃, мг/100г, СаСО₃ %, Са, Mg, Р₂О₅, К₂О, механик бүрэлдэхүүн зэрэг үзүүлэлтүүдээр шинжилгээг хийлгэсэн.

Хөрсний урвалын орчин (рН):

Энэхүү үзүүлэлт нь хөрсний хүчиллэг болон шүлтлэгийг тодорхойлох үзүүлэлт болдог. Хөрсний рН-ээс тухайн хөрсөнд явагдах химийн үйл явцууд шууд болон урвуу хамааралтай байдаг. Хөрсний урвалын орчин 5.6-6.0 бол дунд зэрэг хүчиллэг, 6.1-6.5 сул хүчиллэг, 6.6-7.3 саармаг, 7.4-7.8 сул шүлтлэг, 7.9-8.4 дунд зэрэг шүлтлэг, 8.5-9.0 хүчтэй шүлтлэг гэж үздэг. Байгаль орчин, Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт MNS5916:2008 стандартад говийн бүсэд цайвар бор элсэрхэг хөрсний урвалын орчин нь 9.1-9.5 байхаар заасан байдаг. Шинжилгээний үр дүнгээс харахад рН-ийн утгын хэлбэлзэл 9.1-9.5 хооронд буюу хүчтэй шүлтлэг орчинтой ч дээрх стандартад заасан хэмжээнд байна.

Хөрсний карбонатжилт:

Хөрсний карбонат гэдэг нь нүүрстөрөгчийн гуравч исэлтэй (СО₃)-тэй нэгдсэн газрын металлуудын (Са, Mg) давс юм. Карбонат нь хөрсний рН-ийн орчин суурилаг буюу шүлтлэг шинж чанартай байгааг илэрхийлдэг. Карбонатын тархалт, хэмжээ нь хөрсний үржил шим, элэгдэлд тэсвэртэй байдал, боломжит чийгийн багтаамжид нөлөөлдөг. Хөрсийг карбонатын агууламжаар нь 0% карбонатжаагүй, 0-2% сул карбонатжсан, 2-10% дунд зэрэг карбонатжсан, 10-25% хүчтэй карбонатжсан, >25% маш хүчтэй карбонатжсан гэж үнэлдэг. Хөрсний карбонатын агууламж дунд зэрэг буюу 2-10% байхад тохиромжтой гэж үзнэ. Шинжилгээний үр дүнгээс харахад карбонатын агууламж 0.49-0.66%-ийн хооронд буюу сул карбонатжсан байна.

Хөрсний ялзмагийн агууламж:

Хөрсний ялзмаг гэдэг нь ургамал болон амьтны гаралтай үлдэгдэл материалын задралаас хөрсөнд үүсдэг бараан өнгөтэй, эрдэс органикийн нийлмэл бодис юм. Ялзмаг нь өөртөө маш олон төрлийн шим тэжээлийн бодисыг (ялангуяа азотыг) агуулж байдаг учраас хөрсний үржил шимийн хамгийн чухал үзүүлэлт болдог. Ялзмагийн бодис нь ойролцоогоор 60% нүүрстөрөгч, 6% азот болон фосфор, хүхэр зэрэг макро микро элементүүдийг өөртөө агуулж байдаг. Хөрсийг ялзмагийн агууламжаар нь <1% маш бага, 1-2% бага, 2-5% дунд зэрэг, >5% их ялзмагтай гэж үнэлдэг. Энэ бүс нутаг нь говийн бүсэд хамаарах учраас хүний нөлөөлөлд өртөөгүй ердийн хөрсөн бүрхэвч дунджаар <1.0% ялзмагтай байдаг мөн Байгаль орчин, Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт MNS5916:2008 стандартад говийн

бүсэд цайвар бор элсэрхэг хөрсний ялзмаг нь 0.3-1.5 % байхаар заасан байдаг. Шинжилгээний үр дүнгээс харахад ялзмагийн утгын хэлбэлзэл 1.14-1.24-ийн хооронд буюу дунд агууламжтай байна.

Хөрсний хөдөлгөөнт фосфор, кали (P₂O₅, K₂O):

Хөрсний фосфор, кали (P,K) нь ургамлын шим тэжээлийн хамгийн чухал анхдагч макро элементүүд бөгөөд эдгээрээс нэг нь л дутагдахад ургамал ургах боломжгүй болдог. Фосфор (P) нь ургамлын эрүүл өсөлтөд шаардлагатай олон тооны чиг үүрэг гүйцэтгэж, бүтцийн чадавх, ургацын чанар, үрийн гарц зэрэгт илүү хувь нэмэр оруулдаг. Фосфор нь мөн ургамлын үндэсний өсөлтийг дэмжиж, цэцэглэж ургахад чухал нөлөөтэй байдаг. Хөрсөн дэх фосфорын пентоксид (P₂O₅) нь ургамалд хамгийн хялбар ашиглагддаг. Фосфорын пентоксидаг агууламжаар нь <2мг/100г бол бага хангамжтай, 2-4мг/100г бол сайн хангамжтай гэж үнэлдэг. Кали (K) нь өсөлт хөгжил болон бусад олон процессуудад чухал хэрэгтэй байдаг. Кали нь ихэвчлэн "чанарын элемент" гэж нэрлэгддэг бөгөөд ургамлын чанар, хэмжээ, хэлбэр, өнгө, амт гэх мэт олон шинж чанаруудад нөлөөлдөг. Хөрсөн дэх калийн исэл (K₂O) нь ургамалд хамгийн хялбар ашиглагддаг. Калийн исэл (K₂O)-ийг агууламжаар нь <10 мг/100г бол бага хангамжтай, 10-20 мг/100г бол сайн хангамжтай гэж үнэлдэг.

Шинжилгээний үр дүнгээс харахад P₂O₅-ын утгын хэлбэлзэл 1.7-1.7 мг/100г -ийн хооронд буюу хөдөлгөөнт фосфорын хангамж бага байгаа нь харагдаж байна. Хөдөлгөөнт калийн хувьд утгын хэлбэлзэл нь 24-27 мг/100г -ийн хооронд сайн хангамжтай байна.

Хөрсний цахилгаан дамжуулалт (ЕС):

ЕС буюу хөрсний цахилгаан дамжуулах чанар нь хөрсөн дэх усанд хялбар уусах давсны хэмжээг (хөрсний давсжилт) тодорхойлдог үзүүлэлт юм. Энэ нь хөрсний чанарын чухал үзүүлэлт болдог бөгөөд ЕС нь ургамлын ургац, ургамалд тохиромжтой байдал, ургамлын тэжээллэг чанар, хөрсний бичил биетний үйл ажиллагаанд нөлөөлдөг. Хөрсөн дэх илүүдэл давс нь хөрс-усны тэнцвэрт байдалд нөлөөлж ургамлын өсөлтийг сааруулдаг. Мөн хөрсний ЕС-ийн үр дүнд тулгуурлан хөрсний давсжилтыг хянах, давсажсан хөрсийг сайжруулах зэрэг ажлыг хийдэг. Хөрсний ЕС нь 0.0-0.26 dS/m сул давсархаг, 0.26-0.77 dS/m дунд зэрэг давсархаг, 0.77-1.78 dS/m их давсархаг, 1.78-3.55 dS/m маш их давсархаг, >3.55 dS/m хэт их давсархаг гэж үнэлдэг.

Шинжилгээний үр дүнгээс харахад ЕС-ийн утгын хэлбэлзэл 0.079-0.087 dS/m хооронд буюу маш их давсархаг байна.

Хүснэгт 7. Хөрсний агрохимийн үзүүлэлтүүд

Дээжний дугаар	Гүн, см	pH	Давс %	ЕС _{2.5} dS/m	Ялзмаг %	СаСО ₂ %	Шим тэжээлийн элементүүд, мг/100г	Шингээгдсэн сууриуд, мг-экв/100 гр
----------------	---------	----	--------	------------------------	----------	---------------------	-----------------------------------	------------------------------------

							P ₂ O ₅	K ₂ O	Ca	Mg
Шимт хөрсний овоолго	0-20	9.5	0.04	0.079	1.14	0.66	1.9	27	9.9	3.6
Хөндөгдөөгүй талбай	0-20	9.1	0.04	0.087	1.24	0.49	1.7	24	14	4.8

3.2 хөрсний хүнд металлын шинжилгээний үр дүн:

Хөрсний хүнд металл гэдэг нь нягт нь 5 г/см³-ээс илүү, атом масс нь 40-өөс илүү, хөрсөнд тогтвортой удаан хугацаагаар хадгалагддаг, амьд организмд аюултай хор нөлөө үзүүлдэг, уусах чанар багатай, удаан задардаг био-идэвхт, хортой, онцгой хортой элементүүд юм. Хөрсний хяналтын нийт 7 цэгүүдээс авсан өнгөн хөрс (0-20см)-ний дээжүүдэд нийт 6 хүнд металлуудыг лабораторид тодорхойлуулсан.

Шинжилгээний үр дүнгээс харахад дээрх металлуудаас Cd, маш бага буюу бараг илрээгүй, Cr, Ni, Pb, Zn Cu, гэсэн металлууд Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS5850:2019 стандартын хүлцэх агууламжаас хэтрээгүй буюу хэвийн түвшинд байна.

Хүснэгт 8. Хөрсний хүнд металлын бохирдлын үндсэн үзүүлэлтүүд

Хүснэгт 6. Хөрсний хүнс металлын бодиролын үнэсн үзүүлэлтүү

№	Дээжний дугаар	Гүн, см	Хүнд металлын агууламж, мг/кг					
			Cr	Cd	Ni	Pb	Zn	Cu
1	Шимт хөрсний овоолго	0-20	29.8	-	18.9	52.1	54.2	23.1
2	Хөндөгдөөгүй талбай	0-20	30.2	-	24.9	35.9	65.7	22.8
3	Уурхайн карьер	0-20	33.4	-	31.2	41.7	68.1	23.7
4	Хог хаягдлын цэг	0-20	22.2	-	44.4	52.1	68.4	24.9
5	Шатахуун түгээх станц	0-20	26.7	-	25.6	31.9	71.4	33.1
6	Засварын газар	0-20	21.9	-	29.1	53.6	75.9	34.6
7	Ажилчдын хотхон	0-20	21.1	-	17.9	23.4	48.2	19.7
	Хүлцэх агууламж		150.0	3	150	100	300	150.0
	Хортой агууламж		400.0	10	1000	500	600	500.0
	Аюултай агууламж		1500.0	20	1800	1200	10000	1000.0
Элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарт			MNS 5850:2019					

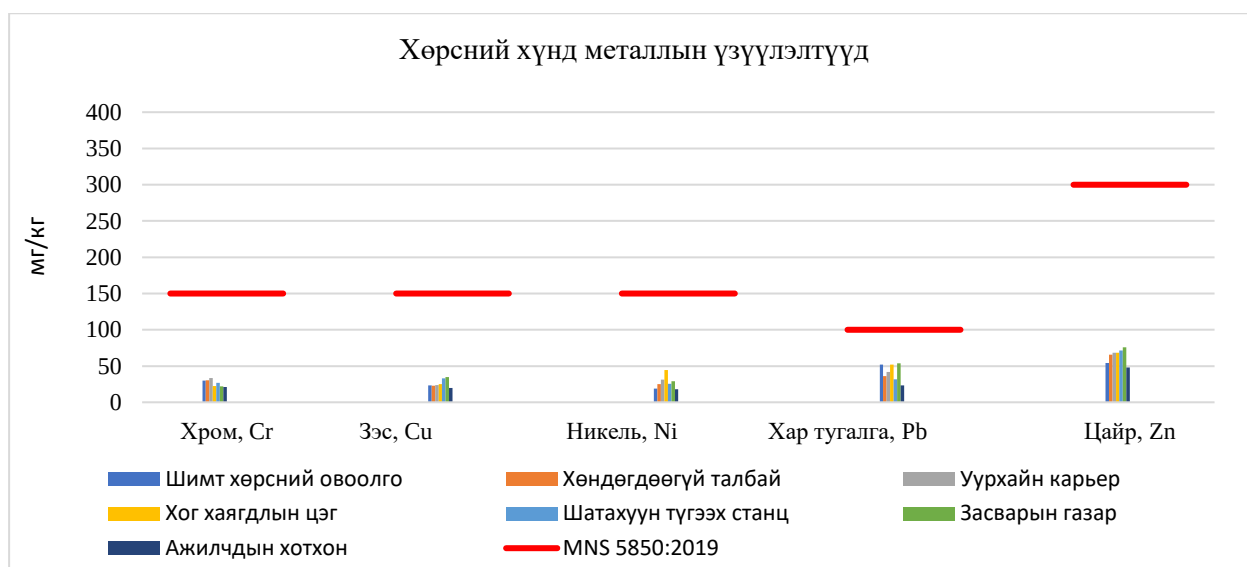

График 5. Хөрсний хүнд металлын үзүүлэлт нэгтгэл

4. УРГАМЛЫН СУДАЛГАА

Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутаг дэвсгэрт байрлах Нүүрсний уурхай орчмын ургамалжилтын хэвшинжийг тогтоох, зүйлийн бүрэлдэхүүнийг илрүүлэх, уурхайн үйл ажиллагааг явуулснаар тухайн нутгийн ургамал бүрхэвчинд нөлөөлөх сөрөг үр дагавар байгаа эсэхийг тогтоох, үнэлгээ өгөх явдал юм.

Судалгаа явуулсан бүс нутаг нь Ургамал-газарзүйн мужлалаар Евразийн хээрийн муж, Умард говийн цөлийн хошуунд багтах Дорнод Говийн цөлийн хээрийн тойрог, Өндөр шилийн районд хамаарна (Юнатов, 1977).

Энэхүү тойрогт тарчиг намхан ургамалтай монгол өвст цөлийн хээр Дорнод говийн тойрогт өргөн тархсан бөгөөд бүсийн шинж төлөв хадгалсан бүлгэмдэл юм.

4.1 Судалгааны аргазүй:

Ургамлын зүйлийн бүрэлдэхүүн тогтоох: Ургамлын зүйлийн бүрэлдэхүүнийг тодорхойлохдоо 100 ам метр /10м x 10м/ газрын дөрвөн өнцөгт нь ялгах тэмдэг тавьж, нэг өнцгөөс нөгөө өнцгийг чиглэн диагналдан явж тохиолдох бүх ургамлыг флорын баялаг тодорхойлох аргаар бүртгэж, зүйлийн нэршлийг Монгол орны гуурст дээд ургамлын бүртгэл бичигт (Губанов И.А х210 , 1996) болон ургамал таних бичигт (Грубов В.И х.410, 2008) зааснаар нэрлэж, олон улсын СИ системийн нэршлээр филогенетик системийн дагуу жагсаан бичиж, арвийг Друде-ийн үнэлгээгээр гаргав.

Ургамлан нөмрөгийн төлөв байдал: Монгол орны ургамалжлын фитотопологи ангилааг баримтлан анги, дэд анги, бүлэг төрөл, төрлөөр ялган нийт 25 төрлийн бүлгэмдэлд

ангилаан зүйлийн бүрэлдэхүүний тоо, (10м² талбайд), 1 м² талбайд тохиолдох зүйлийн тоо, ургамлын бүрхэц, үүнээс олшрогч ургамлын бүрхэц, газрын гадаргын нийт бүрхцэд халцгай газар, хад, хайрга чулуу, хагдны эзлэх хувийг олон улсын фотомониторинг аргаар бичиглэл хийж (Швейцарын хөгжлийн агентлаг Бэлчээрийн ногоон алт хөтөлбөр х.22, 2014), бэлчээрийн зуны дээд ургац зэрэг 8-н үзүүлэлтээр гаргаж, ургамлын аймгийн зүйлийн бүрдэл, түүний онцлог, ургамлан нөмрөгийн төрх байдал, төлөв байдал, талхагдлын өнөөгийн байдлыг гаргав.

Ургамлын тусгаг бүрхэц, халцгай газар, хагд, хад чулууны хэмжээг тодорхойлох:

Газрын гадарга дээрх ургамлан нөмрөгийн бүрхэц, халцгай газар, хайрга чулуу, хагдны хэмжээг тодорхойлохдоо: олон улсын фотомониторингийн түргэвчилсэн аргыг хэрэглэсэн. Фотомониторингийн ажлыг дараах дарааллын дагуу гүйцэтгэв. Үүнд:

- ❖ Ажлын талбарыг бэлтгэх
- ❖ Орчны ерөнхий зураг авах
- ❖ Гадаргын бүрхцийн зураг авах
- ❖ Ургамлан нөмрөгөөс авсан зургийг хадгалах
- ❖ Мэдээлэл боловсруулалт

Фото-мониторингийн мэдээлэл боловсруулалт:

Гадаргуугийн бүрхцийн зургийг мониторингийн цэг тус бүрээр нэгтгэж боловсруулалтын Sample point (Terry Booth and Sam Cox, 2009) программ ашиглан ургамлын бүрхцийн нийт хувь болон аж ахуйн бүлгээр ангилаан тодорхойлдог. Уг программын анхны хувилбарыг 2004 онд хэрэглэж эхэлсэн бөгөөд 2002 оноос хойш Terry Booth-ийн судалгааны ажлын бүрэлдэхүүнд ургамлан нөмрөгийн бүрхцийн анализыг хийх зорилгоор хэрэглэж байна. Энэхүү Sample point программ нь маш өргөн хүрээнд тархсан программ бөгөөд 2006 оноос хойш дэлхийн олон орны хэрэглэгч татаж авч хэрэглэсэн байна. Ихэнх хэрэглэгчид уг программыг ургамлан нөмрөгийн бүрхцийг үнэлэхэд хэрэглэдэг боловч Samplepoint программ нь зураг дээрээс нүдэнд харагдах янз бүрийн объектын бүрхцийг үнэлж чаддаг юм. Мониторингийн цэг дээрээс авсан зургаа Samplepoint программд оруулж боловсруулалт хийсэн.

Зураг 8. Ургамлын судалгааны цэгийн байршил

Хүснэгт 9. Ургамлын мониторингийн цэгийн координат

Ургамлын судалгаа цэг	Өргөрөг			Уртраг		
Ургамлын мониторингийн цэг-1	44	8	58.16	108	14	55.56
Ургамлын мониторингийн цэг-2	44	7	40.89	108	17	13.29
Ургамлын мониторингийн цэг-3	44	8	34.18	108	18	36.73
Ургамлын мониторингийн цэг-4	44	7	49.85	108	15	17.96
Ургамлын мониторингийн цэг-5	44	10	41.87	108	16	9.81

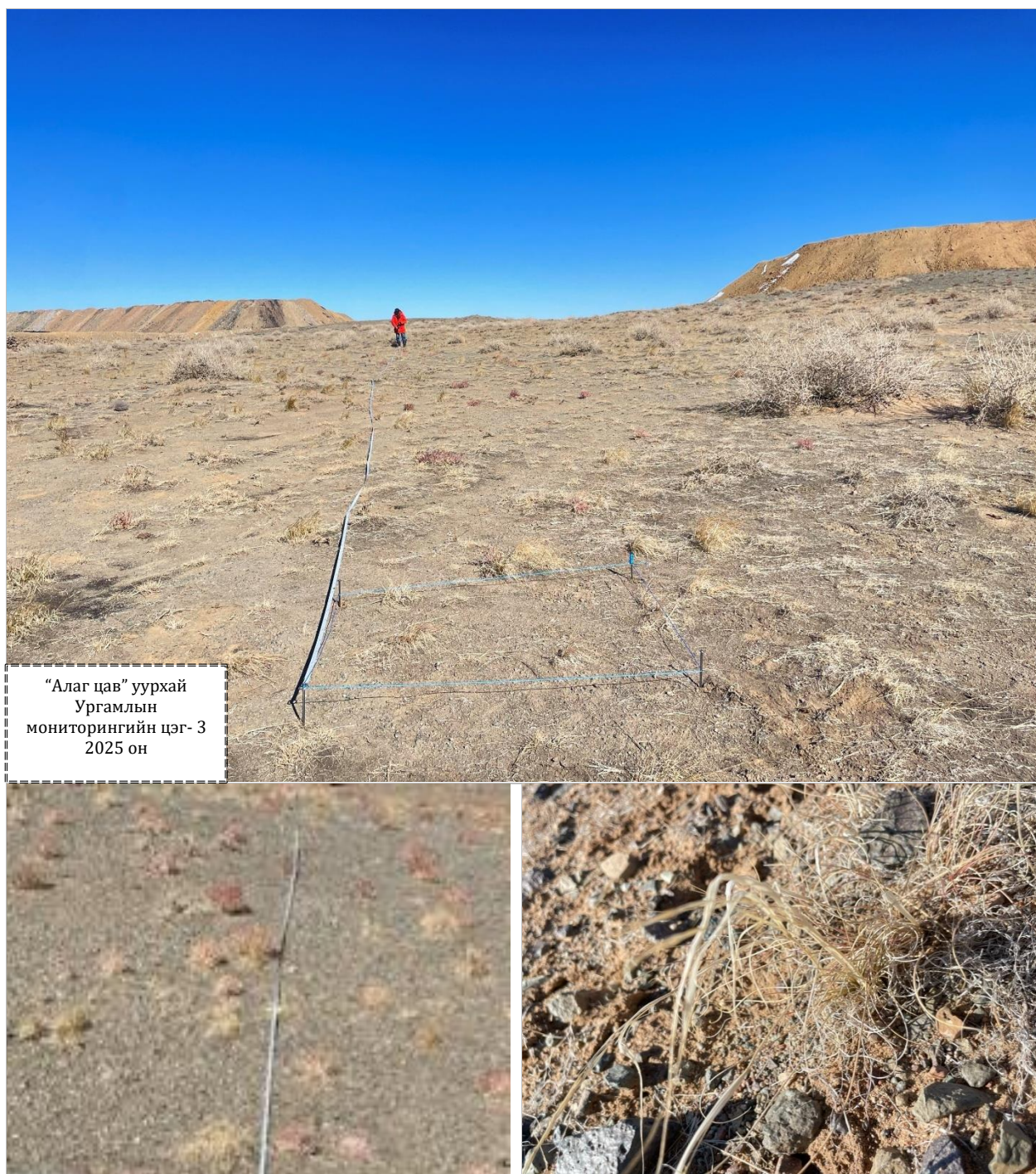
Зураг 9. Ургамлын мониторингийн судалгааны явц цэг-1

Ургамлын мониторингийн цэг-1 бичиглэл: Уурхайн овоолгын хойт хэсэгт Хармаг оролцсон говийн хялгана-баглуурт бүлгэмдлийн тусгаг бүрхэц 25 % байх ба 1 м^2 талбайд 6 зүйл ургамал тохиолдохоос сөөгнөөс: Сибирь хармаг-5% үетнээс: Говийн хялгана-15%, алаг өвснөөс: Ахар навчит баглуур -5%, -ийн бүрхэцтэйгээр, 10 м^2 талбайд нийт 8 зүйл ургамал ургаж байна. Ургамлын өндөр 12-38 см байлаа.

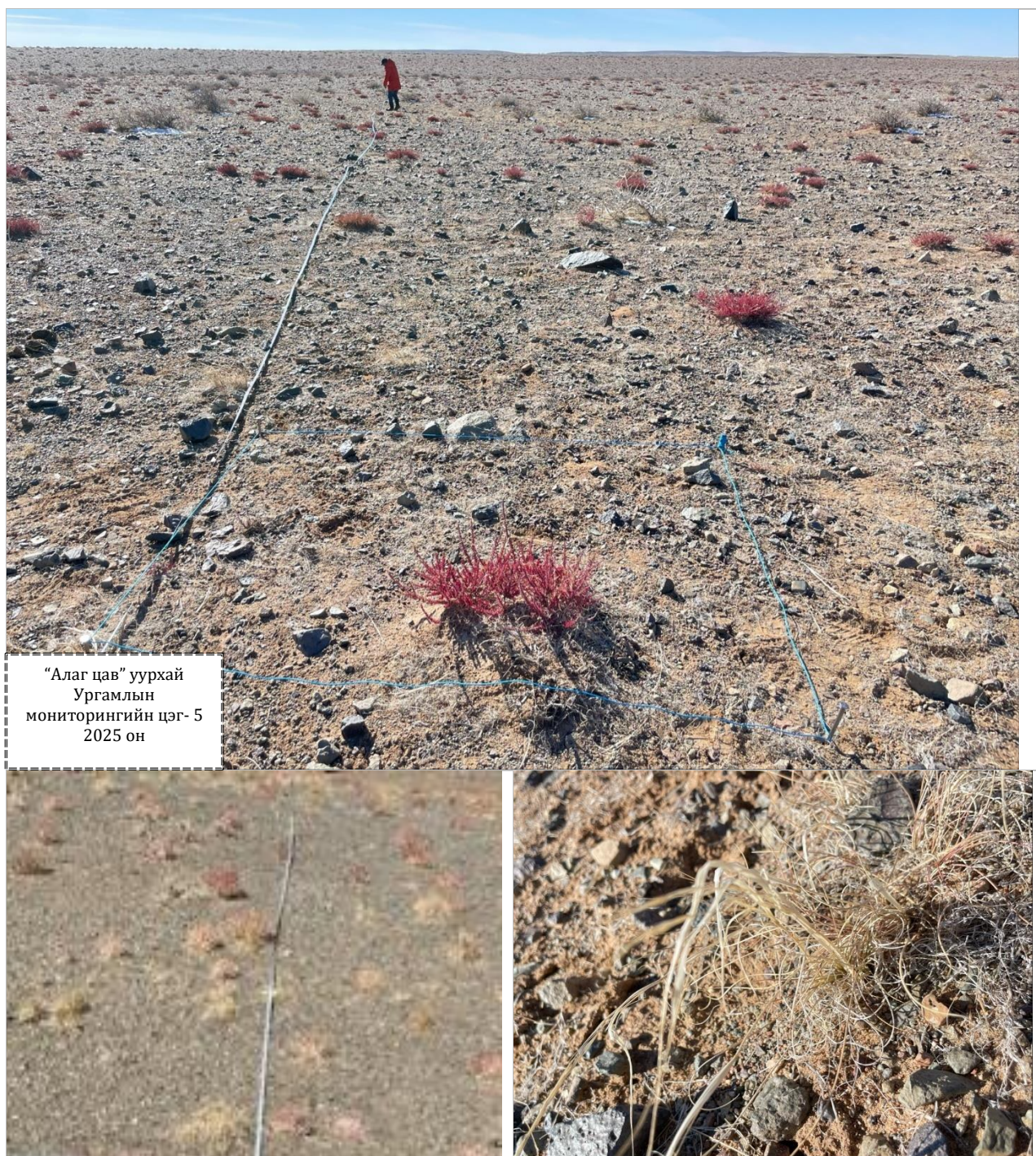
Зураг 10. Ургамлын мониторингийн судалгааны явц цэг-2

2-р бичиглэл: Уурхайн баруун урьд хэсэгт толгодын оройн хэсгийн говийн хялгана-баглуурт бүлгэмдлийн тусгаг бүрхэц 33% байх ба 1м^2 талбайд 8 зүйл ургамал тохиолдохоос сөөгнөөс: Шинэсэрхүү Бударгана-5%, толгодын бударгана-15% үетнээс: Говийн хялгана-5%, алаг өвснөөс: Ахар навчит баглуур -3%, Таана 5 %-ийн бүрхэцтэйгээр, 10 м^2 талбайд нийт 10 зүйл ургамал ургаж байна. Ургамлын өндөр 5-32 см байна.

Зураг 11. Ургамлын мониторингийн судалгааны явц цэг-3

3-р бичиглэл: Уурхайн зүүн урьд хэсэгт хармаг оролцсон толгодын жалга дагасан сөөг-бударганат бүлгэмдлийн тусгаг бүрхэц 28 % байх ба 1 м^2 талбайд 5 зүйл ургамал тохиолдохоос сөөгнөөс: Шинэсэрхүү Бударгана-3%, үетнээс: Сайрын хялгана-2%, алаг өвснөөс: - бутаргана 10%, Бор бударгана 9%-ийн бүрхэцтэйгээр, 10 м^2 талбайд нийт 9 зүйл ургамал ургаж байна. Ургамлын өндөр 5-20 см байна.

Зураг 12. Ургамлын мониторингийн судалгааны явц цэг-5

5-р бичиглэл: Уурхайн зүүн хойд хэсэгт толгодын жалга дагасан сөөг-бударганат бүлгэмдлийн тусгаг бүрхэц 33% байх ба 1 м^2 талбайд 6 зүйл ургамал тохиолдохоос сөөгнөөс: Шинэсэрхүү Бударгана-3%, үетнээс: Сайрын хялгана-11%, алаг өвснөөс: - Зүүнгарын бударгана 10%, Бор бударгана 9%-ийн бүрхэцтэйгээр, 10 м^2 талбайд нийт 9 зүйл ургамал ургаж байна. Ургамлын өндөр 5-20 см байна.

4.2 Ургамлын бичиглэл нэгтгэл

Төслийн талбайд болон түүний ойр орчмын нутагт хийсэн судалгааны үр дүнд нийт 7 овог, 13 төрөлд хамаарагдах 27 зүйлийн ургамал бүртгэгдэв.

Хүснэгт 10. Ургамлын зүйлийн бүрдэл

“Алаг цав” уурхай ойр орчмын талбайн ургамлын зүйлийн бүрдэл									
№	Зүйлийн латин, монгол нэр	Ургамал хамгаалал			Ач холбогдол			Амьдралын хэлбэр	
		Нэн ховор	Ховор	Элбэг	Эмийн ашигт ургамал	Хөл газрын ургамал	Бэлчээр	1, 2 наст	Олон наст
	1. Gramineae Juss. - Үетэний овог								
	Achnatherum P. B.								
1	Chloris virgata. Саваан булган суул								
2	Stipa gobica Roshev. Говийн хялгана			1			1		1
3	Stipa glareosa P.Smirn. Сайрын хялгана			1			1		1
4	Cleistogenes songorica (Roshev.)Ohwi.			1			1		1
5	Agropyron cristatum (L.) P.B.-Саман ерхөг			1			1		1
	2. Alliaceae - Сонгинын овог								
	Allium L.								
6	Allium polyrrhizum Turcz. ex RgL.-Таана, багалгар сонгино			1			1		1
7	Allium mongolicum Rgl.- Хөмөл		1	1			1		1
8	Asparagus gobicus Говийн Хэрээн нүд								
	3. Chenopodiaceae Vent. - Луулийн овог								
	Chenopodium L.								
9	Chenopodium aristatum L. - Сортой лууль			1		1		1	
	Salsola L.								
10	Salsola collina Pall - Толгодын бударгана			1		1		1	
11	Salsola passerina Бор бударгана								1
12	Тэргүүлэгч цэцэгтэн								
	Eurotia Adans.								
13	Eurotia ceratoides (L.) C.A.Mey- Орог тэсэг			1			1		1
	Bassia All.								
14	Bassia dasyphylla (Fisch.et Mey.) Ktze.- Үслиг манан хамхаг			1		1		1	
	Anabasis								
15	Anabasis brevifolia.Ахар навчит баглуур								
	Corispermum L.								
16	Corispermum mongolicum Iljin-Монгол хамхуул			1			1	1	
17	Amygdalus pedunculata Pall. Баруулт Буйлс								
	4. Rosaceae Juss. - Сарнайн овог								
	Chamaerhodos Bge.								
18	Chamaerhodos sabulosa Bge.-Элсний түмэн тана			1	1				1
	Leguminosae Juss. - Буурцагтаны овог								
	Caragana Lam.								
19	Caragana leucophloea Pojark. - Алтан харгана		1		1				1
20	Oxytropis aciphylla Ldb Өргөст Ортууз		1						
	5. Euphorbiaceae Juss. - Сүүт өвсний овог								
	Euphorbia L.								
21	Euphorbia discolor Ldb.- Алаг сүүт өвс			1			1		1
	6. Labiaceae Lindl. - Уруул цэцэгтэний овог								
	Panzeria Moench.								
22	Panzeria lanata (L.) Bge. - Үсхий нохойн хэл			1	1				1
23	Lagochillus ilicifolius Ямаан Ангалзуур								1
	7. Compositae Giseke - Нийлмэл цэцэгтэн								
23	Scorzonera divaricata Дэрэвгэр хависхана		1						
	Ajania Poljak.								

25	<i>Ajania acheleoides</i> (Turcz.) Poljak.-Төлөгчдүү боролзой			1			1		1
26	<i>Artemisia xerophytica</i> Krasch.-Хуурайсаг шарилж			1			1		1
27	<i>Artemisia frigida</i> Willd.-Агь			1	1		1		1
Бүгд 7 овогийн, 13 төрлийн, 27 зүйл									

Монгол орны ургамлын аймгийг бүрдүүлэгч цоргот дээд ургамал 2014 оны бүртгэл бичигт бүртгэгдсэнээр 112 овгийн 683 төрлийн 3127 зүйл, үүний “Байгалийн ургамлын тухай” хуулиар баталсан нэн ховор 133 зүйл, Монгол улсын засгийн газрын 1995 оны 153-р тогтоол, 2004 оны 165-р тогтоолын хавсралтад 358 зүйл ховоор ургамлыг оруулсан нь Монгол орны дээд ургамлын зүйлийн бүрдлийн 12 орчим % эзэлдэг.

Ургамал судлаач У.Лигаа, Ш.Дариймаа, П.Цэрэннадмид, төслийн багийн гишүүд Н.Жанчивдорж, У.Сарангэрэл, Б.Бат-Энэрэл нарын хамт (2008 онд) Монгол орны нэн ховор ургамлын зурагт лавлахад 53 овог, 99 төрлийн 133 зүйл ургамал бүртгэсэн байдаг. 2009 онд У.Лигаа ахлагчтай эрдэмтэн судлаач Ш.Дариймаа, Н.Жанчивдорж, У.Сарангэрэл, Х.Жамъяндорж, Б.Бат-Энэрэл нар Монгол орны ховор ургамлын зурагт лавлахад 355 зүйл ховор ургамлын ангилал зүй, таних шинж, тархац, ургах орчин, үржил, нөөц хомсдох шалтгаан, хамгаалах арга хэмжээ зэргийг бичсэн байна (Монгол орны ашигт ургамлын зурагт лавлах х.240, 257, 2003, 2005) (Монгол улсын Улаан ном, 2013). Дээрх судлаачдын бүтээлийн дагуу “Алаг цав” уурхайн тусгай зөвшөөрлийн талбай орчимд ургаж байгаа ашиглалтад өртөмтгий нэн ховор, ховор, унаган, үлдэц ургамлын бүртгэлийг гаргахад:

- ✓ **Нэн ховор ургамал:** бүртгэгдээгүй
- ✓ **Ховор ургамал:** Өргөст ортууз (*Oxytropis aciphylla* Ldb.), *Allium mongolicum* Rgl.- Хөмөл, Дэрэвгэр хависхана (*Scorzonera divaricata*) зэрэг 3 зүйл ургамал
- ✓ **Монголын унаган (эндемик) ургамал:** Төлөгчдүү боролзой (*Ajania acheleoides* (Turcz.) Poljak.), Хуурамч дэрэвгэр хависгана (*Scorzonera pseudodivaricata* Lipsch.), Монгол хависгана (*Scorzonera mongolica* Maxim.)
- ✓ **Монголд байгаа завсарын унаган (субэндемик) ургамал:** Говийн хялгана (*Stipa gobica* Roshev.), Говийн хэрээн нүд (*Asparagus gobicus* Ivanova.ex Grub.), Таана буюу багалгар сонгино (*Allium polyrrhizum* Turcz. ex Rgl.), Хөмөл (*Allium mongolicum* Rgl.), Монгол хамхуул (*Corispermum mongolicum* Iljin.), Бор бударгана (*Salsola passerina* Bge.), Зузаан навчит багдай (*Dontostemon crassifolius* Bge.), ангалзуур (*Lagochilus ilicifolius* Bge.), Хуурайсаг шарилж (*Artemisia xerophytica* Krasch.) зэрэг зүйл ургамал.

Төслийн үйл ажиллагаанаас нөлөөлөлтэйгээр ургамалан бүрхэвч өртөж болзошгүй тул хамгаалах арга хэмжээг менежментийн төлөвлөгөөнд тусгаж, нэн ховор болон ховор зүйлийн ургамал зайласгүй өртөх тохиолдол авран хамгаалах арога хэмжээ авч шилжүүлэн суулгах шаардлагатайг зөвлөж байна.

5. АМЬТНЫ ХЯНАЛТ МОНИТОРИНГ

Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутаг нь Төв Азийн их говь цөлийн бүсэд цөлийн хээр, цөлжүү хээр болон элсэрхэг гадаргын гурван үндсэн бүрэлдэхүүнд хуваарилагдсан байдаг (Цэгмид, 1969). Энд говь цөлийн элементүүд буюу ийм экосистемд байнга тархан байршдаг хоёр нутагтан, мөлхөгчид, шувууд, хөхтөн амьтад тархан байршдаг онцлогтой.

Бид судалгаандаа Хойд говийн тойрогт хамрагдах тэр дундаа тухайн нутагт тохиолдох амьтдыг өөрсдийн болон өмнөх судлаачдын хийсэн судалгаа, ном бүтээлээс магадлан авч анги, баг, төрөл, зүйлээр ялган авч үзлээ. Тохиолдож болох амьтдын хамгааллыг Монгол улсын Амьтны тухай хууль, Монгол улсын улаан ном, Улаан данс болон Олон улсын байгаль хамгаалах байгууллагуудын баримт бичигт хэрхэн үнэлэгдсэнийг тодрууллаа.

Бидний судалгаа хийсэн хугацаа 10-р сарын дундуур байсантай холбоотой шавьж, хоёр нутагтан, мөлхөгчид, зарим хөхтний идэвхи буурсан, ичээндээ орсон, нүүдлийн шувууд буцсан, буцаж байгаа онцлог үе байлаа.

“Түмэн айл” нүүрсний ил уурхай нь Мандах сумын нутагт орших Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордын баруун урд байрладаг учир зүүн, зүүн хойт талаараа бусад нүүрсний уурхайнуудтай хил залгаа байдаг тул энэ хэсэгтэй зэрлэг амьтан байршин нутаглах боломжгүй байна.

Энэ уурхайн байршил нутгийн нэг онцлог нь нутгийн иргэдийн тахин шүтэж байдаг, орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авсан “Арван наймын Богд уул” юм.

Хайрханы баруун, зүүн салбар уулсаар булаг шанд элбэгтэй, намар орой сөл тасардаг тул аргаль хонь, янгир ямаа, хулан адуу, хар сүүлт зэрэг ховор амьтад байршин нутаглаж байдаг онцлогтой. Уурхайгаас хойно 12 км-т ховор туруутан байршдаг гол нутаг “Алаг цав” уурхайн амьтын судалгааны гол талбар болгож сонгож авсан.

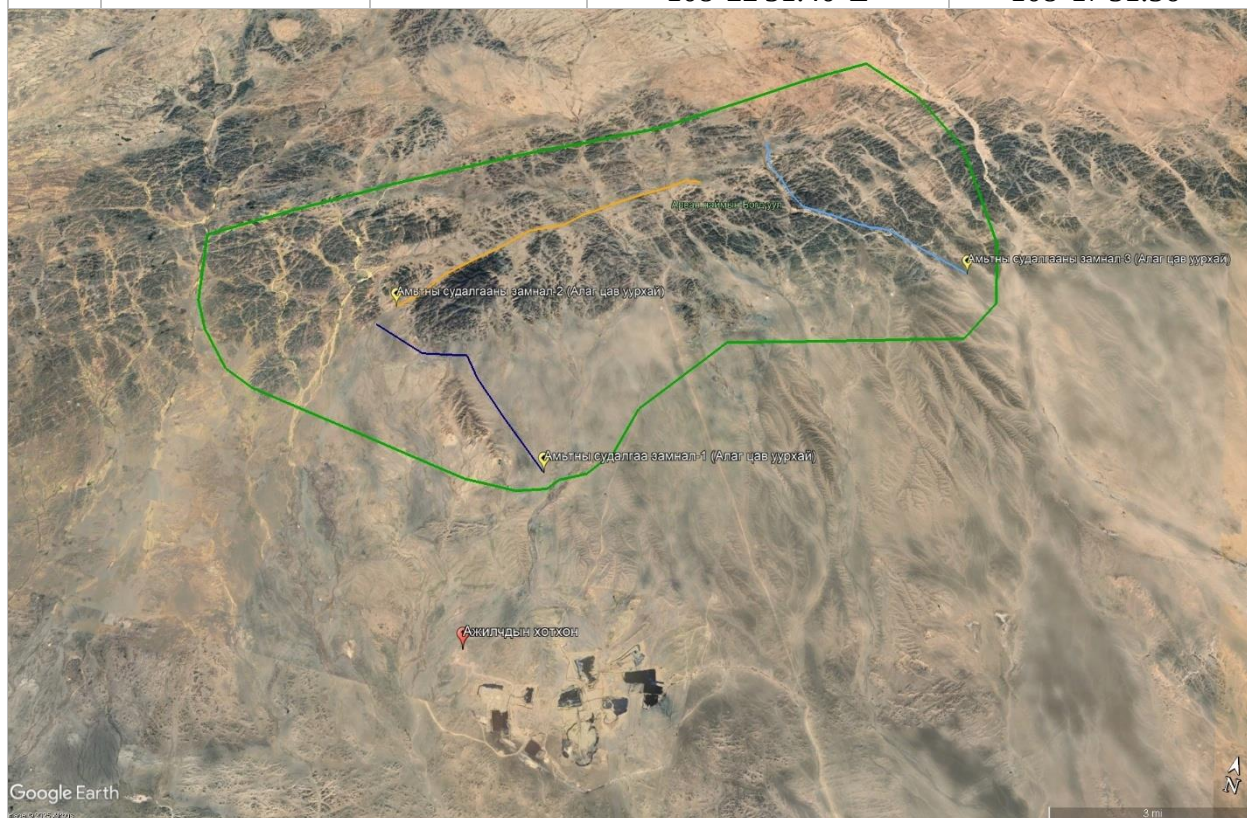
5.1 Хээрийн судалгааны арга зүй:

Бид богино хугацаанд олон ангилал зүйн бүлэг болон талбайг жигд хамруулан судлах үүднээс ажиглалтын аргыг ашиглав. Энэ арга нь ангилал зүйн бүлэг харгалзалгүй, богино хугацаанд харьцангуй бодит үр дүн гаргадаг давуу талтай (Thomas et al. 2010). Туруутан амьтдын ажиглалт, ангууч амьтдын ул мөрийг 20.2 га нутаг дэвсгэрт баруунаас зүүн тийш чиглэсэн, 3 замналын дагуу ажиглалт, судалгааг хийсэн.

Хүснэгт 11. Амьтны судалгааны талбайн мэдээлэл

№	Трансектын нэр	Замналын урт км	Эхлэх цэгийн координат	Төгсөх цэгийн координат
1	Алаг цав-1	7.16	44°11'54.40"N 108°15'17.28"E	44°13'36.07"N 108°10'50.21"E

2	Алаг цав-2	10.0	44°13'58.28"N 108°11'6.03"E	44°17'30.39"N 108°16'38.50"E
3	Алаг цав-3	7.98	44°16'51.56"N 108°22'51.40"E	44°18'35.85"N 108°17'51.56"

Зураг 13. Амьтны судалгааны талбай

Хүснэгт 12. Амьтны ажиглалтын мэдээ

№	Трансект ийн нэр	Зүйлийн нэр	Бодга лийн тоо	Хүйс болон нас	Ажигла гдсан зай	Өргөрөг	Уртраг
1	АЦ-3	Аргаль	3	Эр-2, эм	800	44°17'21.70	108°21'1.22
2	АЦ-1	Хулан	2	Эр-2	300	44°12'28.72	108°14'21.76
3	АЦ-2	Хар сүүлт зээр	1	Эр	200	44°14'38.81	108°11'47.10
4	АЦ-2	Хар сүүлт зээр	5	Эр-1, Эм-3, төл-1	450	44°14'45.21	108°12'2.32
5	АЦ-2	Үнэг	1	Эр	650	44°17'55.60	108°15'55.52
6	АЦ-3	Хар сүүлт зээр	3	Эм	320	44°17'21.95	108°17'4.67

Аргаль- 3 бодгаль

Аргаль (*Ovis ammon*) нь Монгол орны Алтай нуруу, Хангайн нурууны өмнөд хэсэг, говийн тусгаар боржин чулуут уулсаар тархдаг. Намар, өвөлдөө олноор сүрээглэдэг, байгалийн нөхцөлд 10-18 жил амьдардаг.

Ус болон бэлчээрийн нөөцөөс хамааран улирлаар бэлчээрлэх газар нь өөрчлөгддөг (Batsaikhan et al. 2014).

Олон улсын улаан дансны шалгуураар ховордож болзошгүй (Reading et al. 2020), бүс нутгийн улаан дансны шалгуураар устаж болзошгүй (Clark et al. 2006) ангилалд үнэлэгддэг

Зураг 14. Судалгааны замнал-3 Аргаль

Хулан- 2 бодгаль

Монгол орны Зүүн гарын, Алтайн өвөр говь, Өмнөговь, Дорноговийн баруун хэсэг, Дундговийн урд хэсгээр тархдаг.

Дэлхийн байгаль хамгаалах холбоо /ДБХХ/-ны Улаан дансны ангиллын шалгуураар олон улсын хэмжээнд “эмзэг”, бүс нутагт “ховордсон” зүйл хэмээн үнэлэгдсэн.

Хамгаалсан байдал: Монгол улс Хулан адуу агнахыг 1953 оноос хуулиар хориглож, Монгол улсын Засгийн газрын 2012 оны 7 дугаар тогтоолын ховор амьтны хавсралтад бүртгэж, Монгол улсын улаан номд оруулав. Зэрлэг амьтан ба ургамлын аймгийн ховордсон зүйлийг олон улсын хэмжээнд худалдаалах тухай конвенцийн I хавсралт болон Зэрлэг амьтдын нүүдлийн зүйлүүдийг хамгаалах конвенцийн II хавсралтад тус тус бүртгэгдсэн.

Зураг 15. Судалгааны замнал-1 Хулан

Хар сүүлт зээр (*Gazelle subgutturosa*) нь Монгол орны цөлжүү хээр, цөлийн бутлаг, өвслөг ургамал бүхий аараг толгод, дэнж, хөндий даган тархдаг. Өвөл, намрын улиралд хэдэн зуугаараа сүрээглэнэ. Олон улсын улаан дансны шалгуураар эмзэг (IUCN, 2017), бүс нутгийн улаан дансны шалгуураар эмзэг (Clark et al. 2006) зэрэглэлд үнэлэгддэг.

Хар сүүлт зээр- 3 бодгаль

Зураг 16. Хар сүүлт зээр-Судалгааны замнал 2-3

Үнэг - 1 бодгаль

Үнэг (*Vulpes vulpes*) нь Монгол орны ойт хээр, уулын тайга, говь, цөл, хээр өндөр уулсаар хааяагүй тохиолддог. Хярсгү бодвол илүү чийглэг газраар тохиолдоно. Өглөө эрт, орой бүрэнхийн идэвхтэй. Ихэвчлэн хуучин нүх, хадны ангал зэрэгт хоргодоно. Байгалийн нөхцөлд 6-7 орчим насалдаг (Batsaikhan et al. 2014). Олон улсын улаан дансны шалгуураар анхааралд өртөхөөргүй (Hoffmann et al. 2021), бүс нутгийн улаан дансны шалгуураар ховордож болзошгүй (Clark et al. 2006) зэрэглэлтэй.

Зураг 17. Үнэг-судалгааны замнал 2

5.3 Шувуу: Уурхайн талбай орчимд тархсан шувуудыг амьдралын хэлбэр нь голчлон хээржсэн цөлд амьдрах бөгөөд гандуу нутгийн жижиг уул, толгод, дэрс, сухай бүхий булаг шанд орчмоор амьдардаг шувуудын бүрдэл юм.

Хүснэгт 13. Шувууны ажиглалтын мэдээ

№	Шинжлэх ухааны нэр	Бүс нутаг үнэлгээ	Олон улсын үнэлгээ	Шувуудын зураг
1	<i>Podoces hendersoni</i> - Монгол хулан жороо	VU	LC	
2	<i>Aegyptius monachus</i> – Нөмрөг тас	LC	NT	

№	Шинжлэх ухааны нэр	Бүс нутаг үнэлгээ	Олон улсын үнэлгээ	Шувуудын зураг
3	<i>Alectoris chukar</i> - Эрээн хавирга хахилаг	LC	LC	
4	<i>Columba livia</i> - Хөхвөр тагтаа	LC	LC	
5	<i>Oenanthe deserti</i> - Цөлийн чогчиго	LC	LC	
6	<i>Passer montanus</i> - Хээрийн бор шувуу	LC	LC	

№	Шинжлэх ухааны нэр	Бүс нутаг үнэлгээ	Олон улсын үнэлгээ	Шувуудын зураг
7	<i>Pyrrhocorax pyrrhocora</i> - Улаан хошуут жунгаа	LC	LC	

Судалгааны үр дүнд Аргаль, хар сүүлт, Хулан зээр зэрэг олон улсын болон бүс нутгийн түвшинд ховордлын зэрэг өндөртэй туруутан амьтдын чухал идээшил амьдрах орчинд “Алаг цав” уурхай болон түүний нөлөөллийн бүс хамаарагдах ба олон улсын санхүүгийн корпорацийн гүйцэтгэлийн стандарт 6-ийн (IFC, Performance standard 6) шалгуураар чухал амьдрах орчинд тооцогдоно. Тиймээс биологийн дүйцүүлэх хамгаалах ажлыг үе шаттайгаар хийж гүйцэтгэх шаардлагатай. Дүйцүүлэн хамгаалах ажлыг хийж гүйцэтгэхийн өмнө тусгай зөвшөөрлийн талбай болон түүний нөлөөллийн бүс дэх дээрх туруутан амьтдын популяцийн тоо толгой болон жилийн турш идээшин байршдаг нутаг эсэхийг сайтар нягталж үзэх нь нэн чухал байна.

10. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Хүснэгт № 25. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Хэрэгжилт	Гүйцэтгэл
1	“1 тэрбум мод хөтөлбөр”-ийн хүрээнд лицензийн талбайд 2200ш мод тарих	хэрэгжсэн	Алаг Цав уурхайн 3,4-р ам нь кемп уурхайн орчимд нийт 2250ш мод тарьж усалгаа арчилгааг хийж байна.
2	Усны дүгнэлт гаргуулах, гэрээ байгуулж төлбөр төлөх, ус ашиглалтын тайланг холбогдох газарт хүргүүлэх,	хэрэгжсэн	Ус ашиглах дүгнэлт ТЭЗҮ шинэчлэгдэж, усны боломжит нөөцийн дүгнэлт гараагүй удсанаас үүдэж гараагүй байна. Аймгийн Галба өөш-Долоодын усны сав газраас хаягдал ус зайлуулах дүгнэлтийг гаргуулан сумын Засаг даргын 2025 оны 03 сарын 20 ны өдрийн А/45 дугаар захирамжаар хаягдал ус зайлуулах №01 дугаар зөвшөөрөл олгогдсон болно.
3	Байгаль орчны аудитын зөвлөмжийг хэрэгжилийг хангах	хэрэгжсэн	Байгаль орчны аудитын зөвлөмжийг хэрэгжүүлсэн. Зөвлөмжид заагдсан үл тохирлуудыг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.
	Нутгийн иргэдэд үнэн, бодит мэдээллийг өгөх, тэдний санал, хүсэлтийг хүлээн авч зохих шийдвэрийг гарган ажиллана.	хэрэгжсэн	Сумын багийн ИНХ, Засаг даргын тамгын газар, Багийн ИНХ-д уурхайн үйл ажиллагааны танилцуулга, байгаль орчны чиглэлээр хийгдсэн ажлуудын танилцуулгыг тус тус танилцуулж иргэдэд мэдээллийг бүрэн хүргэж хамтарч ажиллсан. Сумтай байгуулсан гэрээний хэрэгжилт, иргэдээс санал хүсэлт, гомдлыг тухай бүрт шийдвэрлэсэн.

10.1. Хэрэгжилт

Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд:

Алаг Цав уурхайн 3-р ам: 1200ш, 4-р ам-1050

Нийт-2250ш мод тарьж ургуулсан. Төлөвлөгөө 100% биелсэн.

- 2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан 1200ш модыг шинээр нэмж тарьсан. Үүнд:
- Улиас-300ш /1-р постны урд 122ш, баруун 178ш/

- Хайлаас-1300ш /Кемпийн баруун, зүүн, хойд, урд/
- Жигд-300ш /3-р ам кемпийн баруун талд, 4-р ам кемпийн хойд талд /
- Шар хуайс-275ш /Кемпийн машины зогсоолын ард, 4-р ам кемпийн баруун тал/
- Сухай-50ш /Кемпийн оффисын ард/
- Голт бор 3-р амны кемпэд тус тус тарьсан.

1200ш мод суулгах үеийн зураг

5-р сарын 31-ний байдлаар

6-р сарын 30-ний байдлаар ургасан байдал

Зураг№ 46. Тэрбум мод хөтөлбөрийн хүрээнд Алаг Цав уурхайд тарьсан модны зураг (3-р ам)

11. НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Хүснэгт № 26. Нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөний биелэлт

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Зохион байгуулах хугацааны тов	Гүйцэтгэл
14.1	Дорноговь аймгийн Мандах сумын 1,2-р багийн иргэдэд уурхайн үйл ажиллагаа, байгаль орчны чиглэлээр хийгдэж байгаа ажлуудыг танилцуулах	Уурхайн үйл ажиллагаатай танилцуулах өдөрлөг зохион байгуулах	3-р улиралд	2025 оны 04-р сарын 01-нд Алантээг багт, 2025.04.16-нд сумын ИНХ-д Алаг Цав уурхайн үйл ажиллагаа, байгаль орчны чиглэлээр хийгдсэн ажлуудыг танилцуулан. тээврийн замын үйл ажиллагааг зогсоосонтой холбоотойгоор тодорхойгүй хугацаагаар зогсолттой байсан тул 3-р улиралд багийн иргэдэд тайлан танилцуулах хурал төлөвлөсөн хугацаанд хийгдээгүй.
14.2	2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг сум, аймгийн холбогдох газруудад хүргүүлэх, тайлагнах	Хэвлэмэл тайлан, БОМТ тайланг www.eic.mn цахим сайтад байршуулах	4-р улирал	2025.10.31-ний өдөр www.eic.mn цахим сайтад Их Түмэн Хүрд ХХК-ийн 2025 оны БОМТ-ний биелэлтийг оруулсан.
14.3.	2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг орон нутгийн ажлын хэсэгт танилцуулах, дүгнүүлэх	Танилцуулга хийх, хийгдсэн ажлыг газар дээр нь үзүүлэх	4-р улиралд	2025 оны БОМТ-ийн биелэлтийг 12-р сард аймгийн Засаг даргын захирамжаар байгуулсан ажлын хэсэгт дүгнүүлнэ.

Зураг№ 47. Мандах сумын Алхантаг багийн иргэдэд БОМТ-ийн тайлан танилуулга

Зураг№ 48. Мандах сумын иргэдэд БОМТ-ийн тайлан танилуулга

12. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх зардал

Их Түмэн Хүрд” ХХК-ийн “Алаг Цав” нүүрсний уурхайн төслийн үйл ажиллагаануудад холбогдох 2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх ажилд нийт **27,350,000** /хорин долоон сая гурван зуун тавин мянган/ төгрөг зарцуулахаар төлөвлөсөн.

Гүйцэтгэлээх 154,000,000 төгрөгийн зардлыг БОМТ-ийн биелэлтийг хангахад зарцуулсан.

Хүснэгт № 27. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн хэрэгжүүлсэн зардал

Д/д	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө	Төлөвлөсөн зардал / мян.төг /	Гүйцэтгэлийн зардал / мян.төг /
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	7,400,0	15,000.0
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	5,700,0	7,500.0
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	8,000,0	0,0
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	2,000,0	60,000,0
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	0.00	500,0
6	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	11,500,0	15,000.0
7	Хог, хаягдлын менежментийн арга хэмжээний зардал	5,500.0	7000,0
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр (ОХШХ)	11,200.0	9,500,0
9	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	6,500.0	15,700.0
10	Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	2,500.0	5,000.0
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд нийт		60,300.0	135,200.0

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН УС ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИ

ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он /№ : 2025/127
Сорьцыг ирүүлсэн газрын нэр, хаяг, утас : “ИХ ТҮМЭН ХҮРД” ХХК
Сорьцыг авсан хүний нэр, албан тушаал : Д.Батсүх /ХЭМААБО-н ахлах/
Сорьцын тоо, төрөл : 1, Ус
Хүлээн авсан огноо : 2025.10.06
Сорьцын тодорхойлолт : Дорноговь аймаг, Мандах сум
Шинжилсэн огноо : 2025.10.06-09
Хуудасны тоо : 1

Үр дүн

№	Сорьцын үзүүлэлтүүд	Худгийн ус N 44°09'13.0" E 108°14'48.0"	MNS 0900:2018
1	Усан орчин /pH/	7.37	6.5-8.5
2	Цахилгаан дамжуулах чанар /EC/ μS/cm/	496	-
3	Кальцийн ион /Ca/ мг/л	10.2	100
4	Магнийн ион /Mg/ мг/л	4.5	30
5	Натри+Калийн ион /Na+K/ мг/л	81.3	-
6	Сульфатын ион /SO ₄ / мг/л	52.8	500
7	Хлорын ион /Cl/ мг/л	84.4	350
8	Гидрокарбонатын ион /HCO ₃ / мг/л	39.7	-
9	Эрдэсжилт мг/л	272.9	-
10	Хатуулаг экв/л	0.5	7.0
11	Жинлэгдсэн бодис	38	-
12	Перманганатын исэлдэх чанар мг/л	0.2	-
13	Аммонийн азот /NH ₄ / мг/л	0.11	1.5
14	Нитритийн азот /NO ₂ / мг/л	0.001	1
15	Нитратийн азот /NO ₃ / мг/л	0.01	50
16	Эрдэс фосфор /PO ₄ ³ / мг/л	0.025	3.5
17	Фтор /F/ мг/л	0.14	0.7-1.5
18	Төмөр /Fe/ мг/л	0.01	0.3

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн: Лабораторийн инженер
Хянасан: Лабораторийн технологич инженер
Баталгаажуулсан: УЦУОШТөвийн дарга

Ч. Түмэннаст
О. Бат-Оюун
Ш.Амарбилэг
Хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хүчинтэй.

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН УС ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИ

ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он /№ : 2025/29
Сорьцыг ирүүлсэн газрын нэр, хаяг, утас : “Их Түмэн Хүрд” ХХК
Сорьцыг авсан хүний нэр, албан тушаал : Г.Баярмаа /Байгаль орчны мэргэжилтэн/
Сорьцын тоо, төрөл : 2, Ус
Хүлээн авсан огноо : 2025.05.02
Сорьцын тодорхойлолт : Дорноговь аймаг, Мандах сум
Шинжилсэн огноо : 2025.05.02-09
Хуудасны тоо : 1

Үр дүн

№	Сорьцын үзүүлэлтүүд	4 дэх шатлалын бохир ус N 44°9'90.2 E 108°14'45.5	Саарал ус N 44°9'90.2 E 108°14'45.5	MNS 4943:2015
1	Усан орчин /pH/	9.96	7.38	6-9
2	Жинлэгдсэн бодис	3179	илрээгүй	30
3	Перманганатын исэлдэх чанар мгО/л	41.9	43.4	20
4	Аммонийн азот /NH ₄ / мг/л	34.77	23.06	15
5	Нитритийн азот /NO ₂ / мг/л	0.304	0.402	
6	Нитратийн азот /NO ₃ / мг/л	0.45	0.73	
7	Эрдэс фосфор /PO ₄ ³⁻ / мг/л	4.04	1.90	1.5
8	Биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч (БХХ5) мгО/л	93.0	69.8	20

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн лабораторийн эрхлэгч
Хянаж баталгаажуулсан УЦУОШТөвийн дарга

О. Бат-Оюун

О. Бат-Оюун

Ш. Амарбилэг

Хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хүчинтэй.

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН УС ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИ

ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он /№ : 2025/128
Сорьцыг ирүүлсэн газрын нэр, хаяг, утас : “ИХ ТҮМЭН ХҮРД” ХХК
Сорьцыг авсан хүний нэр, албан тушаал : Д.Батсүх /ХЭМААБО-н ахлах/
Сорьцын тоо, төрөл : 1, Бохир ус
Хүлээн авсан өгсөө : 2025.10.06
Сорьцын тодорхойлолт : Дорноговь аймаг, Мандал сум
Шинжилгээн өгсөө : 2025.10.07-13
Хуульсны тоо : 1
Үр дүн

№	Сорьцын үзүүлэлтүүд	Сайрал ус N 44°09'50.2 E 108°14'45.5	MNS 4943:2015
1	Усан өрчлөх /pH/	7.54	6-9
2	Жинхэнэ бодлог	49	20
3	Перманганатын өсөхдөг хавар мгО/л	55.9	20
4	Аммонийн азот /NH ₄ ⁺ мг/л	1.42	15
5	Нитратийн азот /NO ₃ ⁻ мг/л	0.046	
6	Нитратийн азот /NO ₂ ⁻ мг/л	0.22	
7	Эрэлс фосфор /PO ₄ ³⁻ мг/л	4.116	1.5
8	Биохимийн хэрэгсэлт хүчилтөрөгч (БХХ5) мгО/л	7.6	20

Шинжилгээ гүйцэтгэсэн: Лабораторийн инженер
Хянасан: Лабораторийн технологийн инженер
Баталгаажуулсан: УЦУОШТөвийн дарга

Хуульчлан хэрэглэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь төхөөрөмжлөх зориулалтаар зориулагдсан.

“GREEN LAB ”
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2025.10.20-10.29

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: “Эм Эс Си Эйд Гранд Нексус” ХХК
Холбоо барих дугаар: 95948338 89002995

Дээж авсан газар: Дундговь аймаг, Мандах сум, Алаг Цав уурхай, Ашиглалтын худаг-1
Лабораторийн дугаар: 25/6048

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, хэмжих нэгж	Сорилтын аргын тэмдэглэгээ	Шаардлага MNS 0900:2018	Сорилтын дүн
				1
1	pH	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	7.92
2	Ерөнхий хатуулаг, мг-экв/л	MNS ISO 6059:2005	7.0	16.9
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:2023	100.0	81.4
4	Магни, мг/л	MNS 1097:2023	30.0	156.6
5	Хлорид, мг/л	MNS ISO 9297:2005	350	994.0
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	908.9
7	Перманганатын исэлдэх чанар, мгО/л	MNS 6833:2020	5-15	6.4
8	Цахилгаан дамжуулах чанар, $\mu\text{S}/\text{cm}$	MNS ISO 7888:1999	1.0	5.600
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	3618.0
10	Нитрит, мг/л	MNS 6779:2019	1.0	0.03
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2005	50.0	0.91
12	Төмөр, мг/л	MNS 4430: 2005	0.3	0.71
13	Аммони, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	1.81

Жич:Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувиан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч:

/ Д.Пагмасүрэн /

ХЯНАЖ, БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч

Г.Ганчимэг / M.Sc /

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 9-р хороо, Алтайн гудамж 5 давхар оффис 2 давхар 243 тоот Утас/Факс : 72702020, 88950626 E-mail: landownermongolia@gmail.com

“GREEN LAB ”
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2025.10.20-10.29

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: “Эм Эс Си Эйд Гранд Нексус” ХХК
Холбоо барих дугаар: 95948338 89002995

Дээж авсан газар: Дундговь аймаг, Мандах сум, Алаг Цав уурхай, Ашиглалтын худаг-2
Лабораторийн дугаар: 25/6049

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, хэмжих нэгж	Сорилтын аргын тэмдэглэгээ	Шаардлага MNS 0900:2018	Сорилтын дүн
				1
1	pH	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	8.19
2	Ерөнхий хатуулаг, мг- экв/л	MNS ISO 6059:2005	7.0	11.0
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:2023	100.0	63.3
4	Магни, мг/л	MNS 1097:2023	30.0	95.3
5	Хлорид, мг/л	MNS ISO 9297:2005	350	894.6
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	280.6
7	Перманганатын исэлдэх чанар, мгО/л	MNS 6833:2020	5-15	0.8
8	Цахилгаан дамжуулах чанар, $\mu\text{S}/\text{cm}$	MNS ISO 7888:1999	1.0	3.610
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	2074.0
10	Нитрит, мг/л	MNS 6779:2019	1.0	0.19
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2005	50.0	1.37
12	Төмөр, мг/л	MNS 4430: 2005	0.3	0.48
13	Аммони, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	0.39

Жич: Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувиан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч:

/ Д.Пагмасүрэн /

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч

Г.Ганчимэг / M.Sc /

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 9-р хороо, Алтайн гудамж 5 давхар оффис 2 давхар 243 тоот
Утас/Факс: 72702020, 88950626 E-mail: landownermongolia@gmail.com

“GREEN LAB ”
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2025.10.20-10.29

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: “Эм Эс Си Эйд Гранд Нексус” ХХК

Холбоо барих дугаар: 95948338 89002995

Дээж авсан газар: Дундговь аймаг, Мандах сум, Алаг Цав уурхай, Орон нутгийн хоёр худаг

Лабораторийн дугаар: 25/6050

Усны химийн шинжилгээний үзүүлэлт

№	Сорилтын үзүүлэлтүүд, хэмжих нэгж	Сорилтын аргын тэмдэглэгээ	Шаардлага MNS 0900:2018	Сорилтын дүн
				1
1	pH	MNS ISO 10523:2001	6.5-8.5	8.72
2	Ерөнхий хатуулаг, мг-экв/л	MNS ISO 6059:2005	7.0	0.9
3	Кальци, мг/л	MNS 1097:2023	100.0	9.6
4	Магни, мг/л	MNS 1097:2023	30.0	5.6
5	Хлорид, мг/л	MNS ISO 9297:2005	350	88.0
6	Гидрокарбонат, мг/л	MNS 6831:2020	-	512.4
7	Перманганатын исэлдэх чанар, мгО/л	MNS 6833:2020	5-15	0.96
8	Цахилгаан дамжуулах чанар, $\mu\text{S}/\text{cm}$	MNS ISO 7888:1999	1.0	1.190
9	Хуурай үлдэгдэл, мг/л	MNS 4423:1997	1000	872.0
10	Нитрит, мг/л	MNS 6779:2019	1.0	0.01
11	Нитрат, мг/л	MNS ISO 7890-3:2005	50.0	0.09
12	Төмөр, мг/л	MNS 4430: 2005	0.3	0.01
13	Аммони, мг/л	MNS 4428:1997	1.5	0.33

Жич: Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувиан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч:

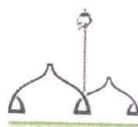
/ Д.Пагмасүрэн /

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч

/ Г.Ганчимэг / M.Sc /

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 9-р хороо, Алтайн гудамж 5 давхар оффис 2 давхар 243 тоот
Утас/Факс : 72702020, 88950626 E-mail: landownermongolia@gmail.com

**ХӨРС СУДЛАЛЫН
ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИ**

Дугаар: 25/1678

ИНЖЕНЕР ГЕОДЕЗИ ХХК

Утас/Факс 77278899, 77288899

E-mail: soil_lab@geo-mongol.mn

Дээж авсан огноо: 2025 он 10 сарын 07

Шинжилгээ хийсэн огноо: 2025 он 10 сарын 08-10

Дээж авсан газрын нэр: Дорноговь аймаг, Мандах сум, Алаг цав уурхай, Нөлөөнд өртөөгүй талбайн шимт хөрс

Координат: 44°08'17" 108°16'14"

Дээж шинжлүүлсэн байгууллага, хувь хүн: “Их Түмэн Хүрд” ХХК

Харилцах утас: 95388585 80980789

Хөрсний химийн задлан шинжилгээний дүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	pH	Давс, %	ЦДЧ, dsm	Ялмг, %	NO ₃ мг/100г	CaCO ₃ %	Шингээгдсэн сууриуд мг-экв/100 гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100 гр	
										Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14
1	25/8066	Дээж-1	-	7.89	0.14	0.287	0.51	0.15	0.16	8.7	7.8	1.7	26

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик ширхэгүүд %, ширхэгийн хэмжээ, мм						
				2-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
1	25/8066	Дээж-1	-	66.4	16.9	6.9	2.5	5.0	2.3	9.8

Жич: Энэхүү шинжилгээний хариу нь тухайн цэгийн дээжэнд хамаарах ба хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.

Шинжилгээ хийсэн арга стандарт:

(MNS 3310:1991, MNS ISO 10390:2001, MNS 6824:2020, MNS 6988:2022)

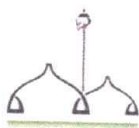
Лабораторийн эрхлэгч

Задлан шинжлэгч

Цагаандархи /MS.c/

Ганццэг

ХӨРС СУДЛАЛЫН
ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИ

Дугаар: 25/1677

ИНЖЕНЕР ГЕОДЕЗИ ХХК

Утас/Факс 77278899, 77288899

E-mail: soil_lab@geo-mongol.mn

Дээж авсан огноо: 2025 он 10 сарын 07

Шинжилгээ хийсэн огноо: 2025 он 10 сарын 08-10

Дээж авсан газрын нэр: Дорноговь аймаг, Мандах сум, Алаг цав уурхай, Шимт хөрсний овоолго

Координат: 44°8'54" 108°15'22"

Дээж шинжлүүлсэн байгууллага, хувь хүн: “Их Түмэн Хүрд” ХХК

Харилцах утас: 95388585 80980789

Хөрсний химийн задлан шинжилгээний дүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	pH	Давс, %	ЦДЧ, dsm	Ялмар, %	NO ₃ , мг/100г	CaCO ₃ , %	Шингээгдсэн сууриул мг-экв/100 гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100 гр	
										Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14
1	25/8065	Дээж-1	-	8.49	0.11	0.235	0.22	0.19	0.66	10.9	7.5	1.1	21

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

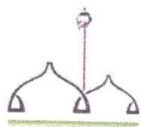
№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик ширхэгүүд %, ширхэгийн хэмжээ, мм						
				2-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
1	25/8065	Дээж-1	-	62.3	16.9	6.2	1.6	8.7	4.3	14.7

Жич: Энэхүү шинжилгээний хариу нь тухайн цэгийн дээжинд хамаарах би хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно. Шинжилгээ хийсэн арга стандарт:

(MNS 3310:1991, MNS ISO 10390:2001, MNS 6824:2020, MNS 6988:2022)

Лабораторийн эрхлэгч /М.с/ Цагаандархи /М.с/ Ганццэг
Задлан шинжээч /М.с/ Ганццэг

ХӨРС СУДЛАЛЫН
ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИ

ИНЖЕНЕР ГЕОДЕЗИ ХХК

Утас/Факс 77278899, 77288899

E-mail: soil_lab@geo-mongol.mn

Дугаар: 25/1676

Дээж авсан огноо: 2025 он 10 сарын 07

Шинжилгээ хийсэн огноо: 2025 он 10 сарын 08-10

Дээж авсан газрын нэр: Дорноговь аймаг, Мандах сум, Алаг цав уурхай, Тээврийн зам

Координат: 44°8'10" 108°16'20"

Дээж шинжлүүлсэн байгууллага, хувь хүн: “Их Түмэн Хүрд” ХХК

Харилцах утас: 95388585 80980789

Хөрсний химийн задлан шинжилгээний дүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	pH	Давс, %	ЦДЧ, dsm	Ягмаг, %	NO ₃ , мг/100г	CaCO ₃ , %	Шингээгдсэн суурьд мг-экв/100 гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100 гр	
										Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14
1	25/8064	Дээж-1	-	7.94	0.31	0.633	1.15	0.17	0.99	20.0	13.6	1.7	32

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

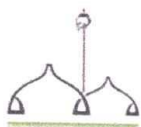
№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик ширхэгүүд %, ширхэгийн хэмжээ, мм						
				2-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
1	25/8064	Дээж-1	-	20.7	38.5	13.1	4.7	13.6	9.4	27.7

Жич: Энэхүү шинжилгээний хариу нь тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.
Шинжилгээ хийсэн арга стандарт:

(MNS 3310:1991, MNS ISO 10390:2001, MNS 6824:2020, MNS 6988:2022)

Лабораторийн эрхлэгч: Цагаандархи /MS.c/
Задлан шинжээч: С. Ганцэцэг

ХӨРС СУДЛАЛЫН
ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИ

ИНЖЕНЕР ГЕОДЕЗИ ХХК

Утас/Факс 77278899, 77288899

E-mail: soil_lab@geo-mongol.mn

Дугаар: 25/1675

Дээж авсан огноо: 2025 он 10 сарын 07

Шинжилгээ хийсэн огноо: 2025 он 10 сарын 08-10

Дээж авсан газрын нэр: Дорноговь аймаг, Мандах сум, Алаг цав уурхай, НАБТ

Координат: 44°8'19" 108°15'56"

Дээж шинжлүүлсэн байгууллага, хувь хүн: “Их Түмэн Хүрд” ХХК

Харилцах утас: 95388585 80980789

Хөрсний химийн задлан шинжилгээний дүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	pH	Давс, %	ЩН, dsm	Ягмаг, %	NO ₃ мг/100г	CaCO ₃ %	Шингээгдсэн сууриуд мг-экв/100 гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100 гр	
										Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14
1	25/8063	Дээж-1	-	8.89	0.29	0.585	0.24	0.18	0.49	18.3	16.6	1.4	21

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик ширхэгүүд %, ширхэгийн хэмжээ, мм						
				2-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
1	25/8063	Дээж-1	-	46.3	19.4	15.5	2.4	13.8	2.5	18.7

Жич: Энэхүү шинжилгээний хариу нь тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.

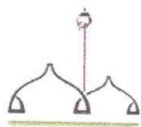
Шинжилгээ хийсэн арга стандарт:

(MNS 3310:1991, MNS ISO 10390:2001, MNS 6824:2020, MNS 6988:2022)

Лабораторийн эрхлэгч: Л. Цагаандархи /MS.c/

Задлан шинжээч: С. Ганццэг

ХӨРС СУДЛАЛЫН
ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИ

ИНЖЕНЕР ГЕОДЕЗИ ХХК

Утас/Факс 77278899, 77288899

E-mail: soil_lab@geo-mongol.mn

Дугаар: 25/1674

Дээж авсан огноо: 2025 он 10 сарын 07

Шинжилгээ хийсэн огноо: 2025 он 10 сарын 08-10

Дээж авсан газрын нэр: Дорноговь аймаг, Мандах сум, Алаг цав уурхай, Уурхайн карьер

Координат: 44°8'56" 108°16'11"

Дээж шинжлүүлсэн байгууллага, хувь хүн: “Их Түмэн Хүрд” ХХК

Харилцах утас: 95388585 80980789

Хөрсний химийн задлан шинжилгээний дүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	pH	Давс, %	usp, dsm	Ялзмаг, %	NO ₃ , мг/100г	CaCO ₃ , %	Шингээгдсэн сууриуд мг-экв/100 гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100 гр	
										Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14
1	25/8062	Дээж-1	-	8.86	0.37	0.740	0.19	0.16	0.99	14.2	10.6	1.4	30

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик ширхэгүүд %, ширхэгийн хэмжээ, мм						
				2-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
1	25/8062	Дээж-1	-	41.3	13.0	14.0	2.9	20.8	8.0	31.8

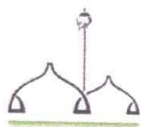
Жич: Энэхүү шинжилгээний хариу нь тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.

Шинжилгээ хийсэн арга стандарт:

(MNS 3310:1991, MNS ISO 10390:2001, MNS 6824:2020, MNS 6988:2022)

Лабораторийн эрхлэгч Д. Цагаандархи /MS.c/
Задлан шинжээч С. Ганццэг

ХӨРС СУДЛАЛЫН
ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИ

ИНЖЕНЕР ГЕОДЕЗИ ХХК

Утас/Факс 77278899, 77288899

E-mail: soil_lab@geo-mongol.mn

Дугаар: 25/1673

Дээж авсан огноо: 2025 он 10 сарын 07

Шинжилгээ хийсэн огноо: 2025 он 10 сарын 08-10

Дээж авсан газрын нэр: Дорноговь аймаг, Мандах сум, Алаг цав уурхай, Хог ангилан
ялгах түр цэг

Координат: 44°09'18" 108°14'55"

Дээж шинжлүүлсэн байгууллага, хувь хүн: “Их Түмэн Хүрд” ХХК

Харилцах утас: 95388585 80980789

Хөрсний химийн задлан шинжилгээний дүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	pH	Давс, %	ЩДЧ, dsm	Ягзмаг, %	NO ₃ , мг/100г	CaCO ₃ , %	Шингээгдсэн сууриуд мг-экв/100 гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100 гр	
										Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14
1	25/8061	Дээж-1	-	7.98	0.32	0.640	0.19	0.22	0.32	9.5	6.0	1.4	80

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик ширхэгүүд %, ширхэгийн хэмжээ, мм						
				2-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
1	25/8061	Дээж-1	-	25.2	61.9	4.3	0.2	6.2	2.2	8.6

Жич: Энэхүү шинжилгээний хариу нь тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.

Шинжилгээ хийсэн арга стандарт:

(MNS 3310:1991, MNS ISO 10390:2001, MNS 6824:2020, MNS 6988:2022)

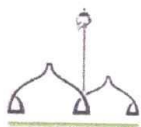
Лабораторийн эрхлэгч

Задлан шинжээч

Цагаандархи /MS.c/

Ганццэг

ХӨРС СУДЛАЛЫН
ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИ

ИНЖЕНЕР ГЕОДЕЗИ ХХК

Утас/Факс 77278899, 77288899

E-mail: soil_lab@geo-mongol.mn

Дугаар: 25/1672

Дээж авсан огноо: 2025 он 10 сарын 07

Шинжилгээ хийсэн огноо: 2025 он 10 сарын 08-10

Дээж авсан газрын нэр: Дорноговь аймаг, Мандах сум, Алаг цав уурхай, ШТС

Координат: 44°09'21" 108°15'18"

Дээж шинжлүүлсэн байгууллага, хувь хүн: “Их Түмэн Хүрд” ХХК

Харилцах утас: 95388585 80980789

Хөрсний химийн задлан шинжилгээний дүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	pH	Давс, %	CaCl ₂ дст	Ялмал, %	NO ₃ мг/100г	CaCO ₃ %	Шингээгдсэн сууриуд мг-экв/100 гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100 гр	
										Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14
1	25/8060	Дээж-1	-	8.77	0.44	0.897	0.26	0.31	3.62	17.0	15.0	1.1	34

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик ширхэгүүд %, ширхэгийн хэмжээ, мм					
				2-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001
1	25/8060	Дээж-1	-	28.3	24.5	13.2	6.7	20.5	6.7

Хөрсний хүнд металл

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Хүнд металл мг/кг					
				Ni /Никель/	Cd /Кадми/	Pb /Хар тугалга/	Cu /Зэс/	Zn /Цайр/	Cr /Хром/
1	25/8060	Дээж-1	-	21.64	ND	32.63	31.14	89.06	18.05
Хүлцэх агууламж /MNS 5850:2019/				150.0	3.0	100.0	100.0	300.0	150.0
Хорттой агууламж /MNS 5850:2019/				1000.0	10.0	500.0	500.0	600.0	400.0
Аюултай агууламж /MNS 5850:2019/				1800.0	20.0	1200.0	1000.0	1000.0	1500.0
Элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарт				/MNS 5850:2019/					

*ND-not detect

Жич: Энэхүү шинжилгээний хариу нь тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.

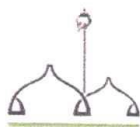
Шинжилгээ хийсэн арга стандарт:

(MNS 3310:1991, MNS ISO 10390:2001, MNS 6824:2020, MNS 6988:2022, MNS ISO 11466:2007)

Лабораторийн эрхлэгч: Д. Цагаандархи /MS.c/

Задлан шинжээч: Ганццэг

ХӨРС СУДЛАЛЫН
ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИ

ИНЖЕНЕР ГЕОДЕЗИ ХХК

Утас/Факс 77278899, 77288899

E-mail: soil_lab@geo-mongol.mn

Дугаар: 25/1671

Дээж авсан огноо: 2025 он 10 сарын 07

Шинжилгээ хийсэн огноо: 2025 он 10 сарын 08-10

Дээж авсан газрын нэр: Дорноговь аймаг, Мандах сум, Алаг цав уурхай, Засварын талбай

Координат: 44°8'59" 108°14'44"

Дээж шинжлүүлсэн байгууллага, хувь хүн: “Их Түмэн Хүрд” ХХК

Харилцах утас: 95388585 80980789

Хөрсний химийн задлан шинжилгээний дүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	pH	Давс, %	ЦДЧ, dsm	Яллаг, %	NO ₃ , мг/100г	CaCO ₃ , %	Шингээгдсэн сууриуд мг-экв/100 гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100 гр	
										Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14
1	25/8059	Дээж-1	-	9.02	0.19	0.397	0.15	0.26	0.82	18.5	16.1	1.2	43

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик ширхэгүүд %, ширхэгийн хэмжээ, мм						
				2-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
1	25/8059	Дээж-1	-	14.5	24.2	23.7	8.0	13.1	16.5	37.7

Хөрсний хүнд металл

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Хүнд металл мг/кг					
				Ni /Никель/	Cd /Кадми/	Pb /Хар тугалга/	Cu /Зэс/	Zn /Цайр/	Cr /Хром/
1	25/8059	Дээж-1	-	61.89	ND	33.45	103.34	100.48	33.85
Хүлцэх агууламж /MNS 5850:2019/				150.0	3.0	100.0	100.0	300.0	150.0
Хорттой агууламж /MNS 5850:2019/				1000.0	10.0	500.0	500.0	600.0	400.0
Аюултай агууламж /MNS 5850:2019/				1800.0	20.0	1200.0	1000.0	1000.0	1500.0
Элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарт				/MNS 5850:2019/					

*ND-not detect

Жич: Энэхүү шинжилгээний хариу нь тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.

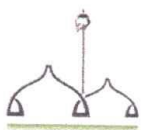
Шинжилгээ хийсэн арга стандарт:

(MNS 3310:1991, MNS ISO 10390:2001, MNS 6824:2020, MNS 6988:2022, MNS ISO 11466:2007)

Лабораторийн эрхлэгч: Д. Гагаандархи /MS.c/

Задлан шинжээч: Г. Танццэг

ХӨРС СУДЛАЛЫН
ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИ

ИНЖЕНЕР ГЕОДЕЗИ ХХК
Утас/Факс 77278899, 77288899
E-mail: soil_lab@geo-mongol.mn

Дугаар: 25/1670

Дээж авсан огноо: 2025 он 10 сарын 07

Шинжилгээ хийсэн огноо: 2025 он 10 сарын 08-10

Дээж авсан газрын нэр: Дорноговь аймаг, Мандах сум, Алаг цав уурхай, Ажилчдын хотхон

Координат: 44°09'11" 108°14'50"

Дээж шинжлүүлсэн байгууллага, хувь хүн: “Их Түмэн Хүрд” ХХК

Харилцах утас: 95388585 80980789

Хөрсний химийн задлан шинжилгээний дүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	pH	Давс, %	ЦДЧ, dsm	Ялмал, %	NO ₃ , мг/100г	CaCO ₃ , %	Шингээгдсэн сууриуд мг-экв/100 гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100 гр	
										Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14
1	25/8058	Дээж-1	-	8.36	0.11	0.228	0.21	0.37	0.32	13.5	11.9	1.6	22

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик ширхэгүүд %, ширхэгийн хэмжээ, мм						
				2-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
1	25/8058	Дээж-1	-	62.7	22.3	4.7	1.5	5.9	2.9	10.3

Жич: Энэхүү шинжилгээний хариу нь тухайн цэгийн дээжэнд хамаарах ба хуулбарлан хэрэглэхийг хориглоно.

Шинжилгээ хийсэн арга стандарт:

(MNS 3310:1991, MNS ISO 10390:2001, MNS 6824:2020, MNS 6988:2022)

Лабораторийн эрхлэгч /М.С. Цагаандархи /MS.c/
Задлан шинжээч /М.С. Ганццэг

“GREEN LAB ”
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2025.10.20-10.29

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: “Эм Эс Си Эйд Гранд Нексус ” ХХК
Холбоо барих дугаар: 95948338 89002995

Дээж авсан газар: Дундговь аймаг, Мандах сум, Алаг Цав уурхай, Шимт хөрсний овоолго

Хөрсний химийн задлан шинжилгээний дүн / MNS3310:1991/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн см	pH	Давс, %	ЦДЧ	СаСО ₃ %	Ялзмаг %	Шингээгдсэн сууриуд, мг-экв/100 гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/ 100 гр	
									Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	25/6041	Дээж-1	0-20	9.18	0.04	0.084	0.49	1.24	14.0	4.8	1.7	24

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн /MNS 6824:2020/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик ширхэгүүд, % ширхэгийн хэмжээ, мм						
				2.0-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
1	25/6041	Дээж-1	0-20	46.3	34.0	6.6	2.9	8.2	2.0	13.1

Хөрсний хүнд металл /MNS ISO 11466:2007/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Хүнд металл мг/кг					
				Cr /Хром/	Cd /Кадми/	Ni /Никель	Pb /Хар тугалга/	Zn /Цайр/	Cu /Зэс/
1	25/6041	Дээж-1	0-20	29.8	-	18.9	52.1	54.2	23.1
Шавранцар хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ				100.0	1.5	100.0	70.0	150.0	100.0
Элсэнцэр хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ				60.0	1.0	60.0	50.0	100.0	60.0
Элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарт				/MNS 5850:2019/					

Жич:Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувиан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч:

/С. Мягмардаш/

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч

/Т.Ганчимэг /M.Sc /

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 9-р хороо, Алтайн гудамж 5 давхар оффис 2 давхар 243 тоот
Утас/Факс : 72702020, 88950626
E-mail: landownermongolia@gmail.com

"GREEN LAB"
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2025.10.20-10.29

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Эм Эс Си Эйд Гранд Нексус" ХХК

Холбоо барих дугаар: 95948338 89002995

Дээж авсан газар: Дундговь аймаг, Мандах сум, Алаг Цав уурхай, Хөндөгдөөгүй талбай

Хөрсний химийн задлан шинжилгээний дүн /MNS3310:1991/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн см	pH	Давс, %	ЦДЧ	CaCO ₃ %	Ялзмаг %	Шингээгдсэн сууриуд, мг-экв/100 гр		Шим тэжээлийн элементүүд мг/100 гр	
									Ca	Mg	P ₂ O ₅	K ₂ O
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	25/6042	Дээж-1	0-20	9.54	0.04	0.079	0.66	1.14	9.0	3.6	1.9	27

Хөрсний механик бүрэлдэхүүн /MNS 6824:2020/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Механик ширхэгүүд, % ширхэгийн хэмжээ, мм						
				2.0-0.25	0.25-0.05	0.05-0.01	0.01-0.005	0.005-0.001	<0.001	<0.01
1	25/6042	Дээж-1	0-20	35.7	43.9	5.9	6.4	5.3	2.8	14.5

Хөрсний хүнд металл /MNS ISO 11466:2007/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Хүнд металл мг/кг					
				Cr /Хром/	Cd /Кадми/	Ni /Никель/	Pb /Хар тугалга/	Zn /Цайр/	Cu /Зэс/
1	25/6042	Дээж-1	0-20	30.2	-	24.9	35.9	65.7	22.8
Шавранцар хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ				100.0	1.5	100.0	70.0	150.0	100.0
Элсэнцэр хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ				60.0	1.0	60.0	50.0	100.0	60.0
Элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарт				/MNS 5850:2019/					

Жич:Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувиан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч:

/С. Мягмардаш/

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч

Г.Ганчимэг /M.Sc /

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 9-р хороо, Алтайн гудамж 5 давхар оффис 2 давхар 243 тоот
Утас/Факс : 72702020, 88950626
E-mail: landownermongolia@gmail.com

“GREEN LAB ”
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2025.10.20-10.29

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: “Эм Эс Си Эйд Гранд Нексус” ХХК

Холбоо барих дугаар: 95948338 89002995

Дээж авсан газар: Дундговь аймаг, Мандах сум, Алаг Цав уурхай, Уурхайн карьер

Хөрсний хүнд металл /MNS ISO 11466:2007/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Хүнд металл мг/кг					
				Cr /Хром/	Cd /Кадми/	Ni /Никель	Pb /Хар тугалга/	Zn /Цайр/	Cu /Зэс/
1	25/6043	Дээж-1	0-20	33.4	-	31.2	41.7	68.1	23.7
		Шавранцар хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ		100.0	1.5	100.0	70.0	150.0	100.0
		Элсэнцэр хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ		60.0	1.0	60.0	50.0	100.0	60.0
		Элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарт		/MNS 5850:2019/					

Жич:Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувиан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч:

/С. Мягмардаш/

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч

/Б.Ганчимэг /M.Sc /

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 9-р хороо, Алтайн гудамж 5 давхар оффис 2 давхар 243 тоот
Утас/Факс : 72702020, 88950626
E-mail: landownermongolia@gmail.com

“GREEN LAB ”
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2025.10.20-10.29

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: “Эм Эс Си Эйд Гранд Нексус” ХХК

Холбоо барих дугаар: 95948338 89002995

Дээж авсан газар: Дундговь аймаг, Мандах сум, Алаг Цав уурхай, Хог хаягдлын цэг

Хөрсний хүнд металл /MNS ISO 11466:2007/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Хүнд металл мг/кг					
				Cr /Хром/	Cd /Кадми/	Ni /Никель	Pb /Хар тугалга/	Zn /Цайр/	Cu /Зэс/
1	25/6044	Дээж-1	0-20	22.2	-	44.4	52.1	68.4	24.9
Шавранцар хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ				100.0	1.5	100.0	70.0	150.0	100.0
Элсэнцэр хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ				60.0	1.0	60.0	50.0	100.0	60.0
Элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарт				/MNS 5850:2019/					

Жич: Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувиан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч:

/С. Мягмардаш/

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч

Г.Ганчимэг /M.Sc /

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 9-р хороо, Алтайн гудамж 5 давхар оффис 2 давхар 243 тоот
Утас/Факс : 72702020, 88950626
E-mail: landownermongolia@gmail.com

"GREEN LAB"
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2025.10.20-10.29

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: "Эм Эс Си Эйд Гранд Нексус" ХХК

Холбоо барих дугаар: 95948338 89002995

Дээж авсан газар: Дундговь аймаг, Мандах сум, Алаг Цав уурхай, ШТС

Хөрсний хүнд металл /MNS ISO 11466:2007/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Хүнд металл мг/кг					
				Cr /Хром/	Cd /Кадми/	Ni /Никель/	Pb /Хар тугалга/	Zn /Цайр/	Cu /Зэс/
1	25/6045	Дээж-1	0-20	26.7	-	25.6	31.9	71.4	33.1
		Шавранцар хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ		100.0	1.5	100.0	70.0	150.0	100.0
		Элсэнцэр хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ		60.0	1.0	60.0	50.0	100.0	60.0
		Элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарт		/MNS 5850:2019/					

Жич: Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувиан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч:

/С. Мягмардаш/

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч

Г.Ганчимэг /M.Sc /

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 9-р хороо, Алтайн гудамж 5 давхар оффис 2 давхар 243 тоот
Утас/Факс : 72702020, 88950626
E-mail: landownermongolia@gmail.com

“GREEN LAB ”
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2025.10.20-10.29

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: “Эм Эс Си Эйд Гранд Нексус” ХХК

Холбоо барих дугаар: 95948338 89002995

Дээж авсан газар: Дундговь аймаг, Мандах сум, Алаг Цав уурхай, Засварын газар

Хөрсний хүнд металл /MNS ISO 11466:2007/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Хүнд металл мг/кг					
				Cr /Хром/	Cd /Кадми/	Ni /Никель/	Pb /Хар тугалга/	Zn /Цайр/	Cu /Зэс/
1	25/6046	Дээж-1	0-20	21.9	-	29.1	53.6	75.9	34.6
Шавранцар хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ				100.0	1.5	100.0	70.0	150.0	100.0
Элсэнцэр хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ				60.0	1.0	60.0	50.0	100.0	60.0
Элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарт				/MNS 5850:2019/					

Жич: Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувиан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч:

/С. Мягмардаш/

ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч

Г.Ганчимэг /M.Sc /

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 9-р хороо, Алтайн гудамж 5 давхар оффис 2 давхар 243 тоот
Утас/Факс : 72702020, 88950626 E-mail: landownermongolia@gmail.com

“GREEN LAB ”
ХӨРС, УСНЫ ЛАБОРАТОРИ

СОРИЛТЫН ДҮНГИЙН ХУУДАС

Дээж ирсэн огноо: 2025.10.20-10.29

Шинжилгээ хийлгэж буй байгууллага, хувь хүн: “Эм Эс Си Эйд Гранд Нексус” ХХК

Холбоо барих дугаар: 95948338 89002995

Дээж авсан газар: Дундговь аймаг, Мандах сум, Алаг Цав уурхай, Ажилчдын хотхон

Хөрсний хүнд металл /MNS ISO 11466:2007/

№	Лаб №	Дээжний нэр	Гүн, см	Хүнд металл мг/кг					
				Cr /Хром/	Cd /Кадми/	Ni /Никель	Pb /Хар тугалга/	Zn /Цайр/	Cu /Зэс/
1	25/6047	Дээж-1	0-20	21.1	-	17.9	23.4	48.2	19.7
		Шавранцар хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ		100.0	1.5	100.0	70.0	150.0	100.0
		Элсэнцэр хөрсний зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ		60.0	1.0	60.0	50.0	100.0	60.0
		Элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарт		/MNS 5850:2019/					

Жич: Шинжилгээний хариу нь зөвхөн тухайн цэгийн дээжинд хамаарах ба хувиан олшруулахыг хориглоно

ШИНЖИЛГЭЭ ГҮЙЦЭТГЭСЭН:

Шинжээч:

/С. Мягмардаш/

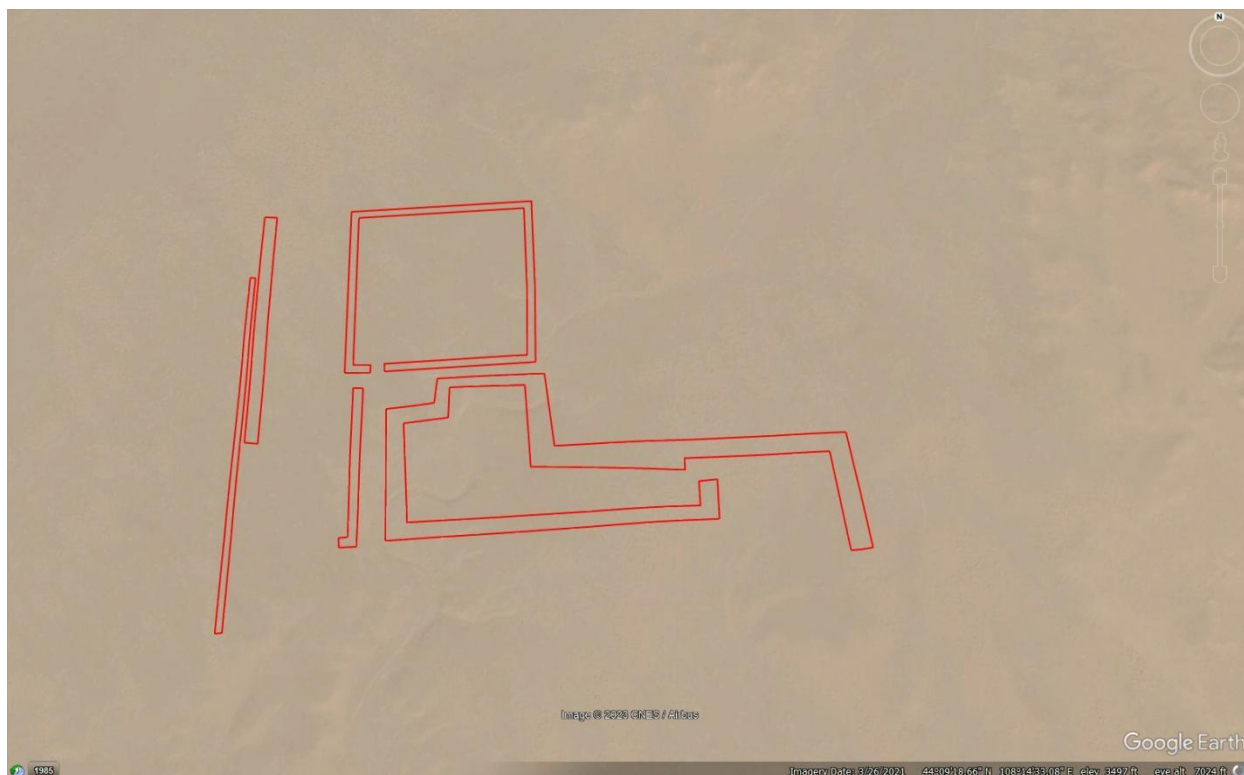
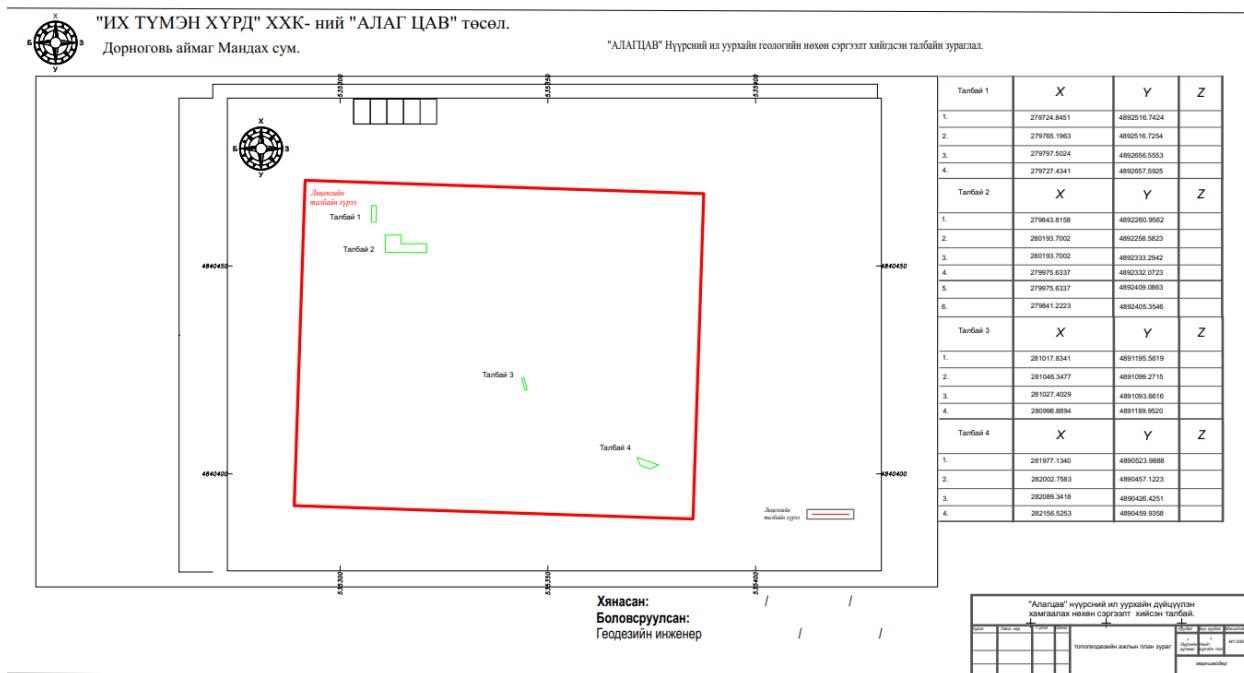
ХЯНАЖ БАТАЛГААЖУУЛСАН:

Лабораторийн эрхлэгч

/Г.Ганчимэг /M.Sc /

Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 9-р хороо, Алтайн гудамж 5 давхар оффис 2 давхар 243 тоот
Утас/Факс : 72702020, 88950626
E-mail: landownermongolia@gmail.com

Хавсралт № 3. 2023-2025 оны мод тарьсан талбайн байршлын зураг

Хавсралт № 4. Биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбай

Зураг № 49. Биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн байршлын зураг

10/27/23, 7:46 AM

ОЙ, УС, ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТТАЙ ГАЗРЫН КАДАСТРЫН ЛАВЛАГААНЫ МЭДЭЭЛЛИЙН САН

ОЙ, УС, ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТТАЙ ГАЗРЫН КАДАСТРЫН ЛАВЛАГААНЫ МЭДЭЭЛЛИЙН САН

Кадастрын лавлагаа

Лавлагааны мэдээлэл

Таны лавлагаа авах хүсэлт мэдээллийн санд бүртгэгдлээ. Хүсэлтийг хянан Ашиг малтмал, газрын тосны газарт цахим байдлаар хүргэгдэнэ.

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	MV-021559
Талбайн нэр	Түмэн айл
Тусгай зөвшөөрлийн талбайн хэмжээ, га	93213
Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэр	Их түмэн хүрд
Аймаг, сум, сав газрын нэр	Дорноговь аймаг Мандах сум, Галба - Өөш - Долоодын говь голын сав газар
Хуулиар хориглосон бүстэй давхцалтай эсэх	давхцалгүй
Давхцсан талаарх мэдээлэл	

<https://elc.mn/cadastral/referenceapplicant.php>

1/2

10/27/23, 7:46 AM

ОЙ, УС, ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТАЙ ГАЗРЫН КАДАСТРЫН ЛАВЛАГААНЫ МЭДЭЭЗЛИЙН САН

ТАНИХ ТЭМДЭГ

Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл

- Ашиглалтын
- Хайгуулын

Засаг захиргааны хил

- Улсын хил
- Аймгийн хил
- Сумын хил
- Аймгийн төв
- Сумын төв

Тусгай хамгаалалттай газар нутаг

- Дархан цаазат газар
- Байгалийн цогцолборт газар
- Байгалийн ноёд газар
- Дурсгалт газар

Хамгаалалтын бүсүүд

- Гол мөрний урсац бүрэлдэх эх
- Ойн сан бүхий газар

Усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс

- Онцгой хамгаалалтын бүс
- Энгийн хамгаалалтын бүс

Ус хангамжийн эх үүсвэр

- Эрүүл ахуйн хориглолтын бүс
- Эрүүл ахуйн хязгаарлалтын бүс
- Тэжээгдлийн муж

Орон нутгийн усны хамгаалалтын бүс

- Орон нутгийн усны хамгаалалтын бүс

Масштаб 1:25635.0

0 0.4 0.8 1.2 1.6 km

Copyright ©2018 Бэйгаль орчин, аялал жуулчлалын яам.

Хавсралт № 6. Уурхйн үйл ажиллагаа зогссон сумын Засаг даргын тодорхойлолт албан бичиг

**ДОРНОГОВЬ АЙМАГ
МАНДАХ СУМЫН
ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР**

201, Баян-Оргил гудамж, 5 дугаар баг,

Мандах сум, Дорноговь аймаг, 44147

Утас: (976) 7052 6509

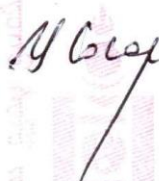
Цахим хаяг: zdtg@mandakh.do.gov.mn

2025. 10. 28 № 03/649

танай _____-ны № _____-т

**АЙМГИЙН БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ ГАЗАРТ**

Тус сумын Засаг даргын 2025 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрийн “Нүүрс тээврийн хөдөлгөөнийг тодорхойгүй хугацаанд зогсоох, хяналтын пост ажиллуулах тухай” А/80 дугаар захирмжийн дагуу “Их түмэн хүрд” ХХК нь 2025 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрөөс хойш үйл ажиллагаа явуулаагүй нь үнэн болно.

ДАРГА Ц.СОСОР

D/2025/albanbichihtushaalzahiramj/A 5/

4425070430

ДОРНОГОВЬ АЙМАГ
МАНДАХ СУМЫН
ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР

201, Баян-Оргил гудамж, 5 дугаар баг,

Мандах сум, Дорноговь аймаг, 44147

Утас: (976) 7052 6509

Цахим хаяг: zdtg@mandakh.do.gov.mn

2025. 10. 29 № 03/651

танай _____-ны № _____-т

БАЙГАЛЬ ОРЧИН УУР АМЬСГАЛЫН
ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ЯАМАНД

Тус сумын Засаг даргын 2025 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрийн “Нүүрс тээврийн хөдөлгөөнийг тодорхойгүй хугацаанд зогсоох, хяналтын пост ажиллуулах тухай” А/80 дугаар захирмжийн дагуу “Их түмэн хүрд” ХХК нь 2025 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрөөс хойш үйл ажиллагаа явуулаагүй нь үнэн болно.

ДАРГА

Могой Ц.СОСОР

D/2025/albanbichihtushaalzahiramj/A 5/

4425070432

Огноо: 2025.03.12

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 229530833

Системийн огноо: 2025.03.12 10:36:54

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 12,350,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 90 Дансны дугаар: 100900013406	Банкны нэр Төрийн сан Нэр БО нөхөн сэргээх баталгаа	12,350,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: ЕВ -Их түмэн хүрд ХХК рд:6375839 Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 122EF1B783CAE253

Огноо: 2025.06.19

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 255784667

Системийн огноо: 2025.06.19 01:16:32

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 17,800,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 90 Дансны дугаар: MN780090100900013406	Банкны нэр Төрийн сан Нэр БО нөхөн сэргээх барьцаа	17,800,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: ЕВ -Их түмэн хүрд ххк 6375839 МТСХ-ТГС БО нөхөн сэргээх барьцаа МВ-021559				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 6C400E9C521B846E

Хавсралт № 8. Хог хаягдлын төлбөр төлсөн баримт

Огноо: 2025.03.14

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 230041256

Системийн огноо: 2025.03.14 11:48:23

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 1,800,000.00	МНТ	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	1,800,000.00	МНТ	1
Гүйлгээний утга: ЕВ -2250301271929-Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж-Дорноговь					

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 46A434577BDECAA7

Хавсралт № 9. Аюултай хог хаягдалын гэрээ

БАТЛАВ:.....

“МОН ТУН СИ ХАЙ ИНТЕРНЭЙШНЛ ТРЭЙД” ХХК-ИЙН ЗАХИРАЛ
LI YONGQIANG

БАТЛАВ:.....

“ОБ ОЙЛ ИНДУСТРИАЛ” ХХК-ИЙН
ГҮЙЦЭГТЭХ ЗАХИРАЛ
Г.ОДСҮРЭН

АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДАЛ ЦУГЛУУЛАХ, ТЭЭВЭРЛЭХ, УСТГАХ ЗӨВШӨӨРӨЛ БҮХИЙ АЖ АХУЙН НЭГЖИД ХАЯГДАЛ ШИЛЖҮҮЛЭН ӨГӨХ ГЭРЭЭ

2024 оны 08-р сарын 29 өдөр №2024/..... Улаанбаатар хот

Энэхүү гэрээг нэг талаас Улаанбаатар ХОТ, БЗД-ийн 26-р хороо, Олимп хороолол, Хүннүгийн гудамж, SANTO SMART APARTMENT хотхон 211-р байрны 101 тоот хаягт байрлалтай, 6892175 регистрын дугаартай “МОН ТУН СИ ХАЙ ИНТЕРНЭЙШНЛ ТРЭЙД” ХХК, /цаашид “Шилжүүлэгч” гэх/, түүнийг төлөөлж гүйцэтгэх захирал албан тушаалтай LI YONGQIANG, нөгөө талаас Төв аймаг, Аргалант сум, Хөшөөт багт оорийн үйлдвэрийн байр хаягт байрлалтай 6987427 регистрын дугаартай “ОБ ОЙЛ ИНДУСТРИАЛ” ХХК, /цаашид “Шилжүүлэн авагч” гэх/, түүнийг төлөөлж Гүйцэтгэх захирал Г.Одсүрэн нар Монгол Улсын Иргэний хуулийн 343-358 дугаар зүйл, Хог хаягдлын тухай хууль болон Засгийн газрын 2018 оны 116-р тогтоолын 1, 2 –р хавсралтаар батлагдсан “Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх тайлагнах журам” - ыг үндэслэл болгон доорх нөхцлөөр харилцан тохиролцож байгуулав.

1. ҮНДСЭН НӨХЦӨЛ

- 1.1 Уул уурхайн хүнд машин механизмны үйл ажиллагаанаас үүсэх аюултай хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь бууруулах, багасгах, ангилан ялгах, дахин ашиглах, боловсруулах, устгах хог хаягдлын менежментийн шатлалыг бий болгох. Монгол улсын Хог хаягдлын тухай хуулийн 8.1.4-т заасны дагуу Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамнаас тусгай зөвшөөрөл авсан эрх бүхий аж ахуйн нэгжид шилжүүлэхэд оршино.
- 1.2 Энэхүү гэрээний зорилго нь Шилжүүлэгч тал нь гэрээний хавсралт №1-д заасан эрх бүхий байгууллагаас батлагдсан дагалдах бичгийн маягт /цаашид “дагалдах бичиг” гэх/-д заасан бүх төрлийн ашигзалаас гарсан тос масло, хаягдал дутуй зэрэг аюултай хог хаягдлыг нэр төрөл, тоо хэмжээний дагуу Шилжүүлэн авагчид шилжүүлэх, шилжүүлэн авагч нь холбогдох хууль тогтоомж эрх зүйн актын дагуу аюултай хог хаягдлыг шийдвэрлэх харилцааг зохицуулна.
- 1.3 Энэхүү гэрээний үйлчилгээний хөлсийг Талууд дараах байдлаар тохиролцов. Үүнд:

№	Төрөл	Хаягдлын хэмжээ	Хэмжих нэгж	Нэг бүрийн хөлс /төг/	Нийт /мян.төг/
1	Ажигласан тос, масло, хаягдал гидрийн шингэн, антифризийн шингэн болон бусад төрлийн хаягдал тос.		л	100	

- 1.4 Шилжүүлэн авагч нь үйлчилгээний хөлсийг аюултай хог хаягдлыг хүлээн авч тээвэрлэсэн тухай бүр Гэрээний 3.1-т заасан актыг үндэслэн тооцож, Шилжүүлэгчээс нэхэмжлэнэ.
- 1.5 Шилжүүлэгч нь Гэрээний 1.4-т заасан төлбөрийн нэхэмжлэхийг хүлээн авснаас хойш хуулийн 15 хоногийн дотор үйлчилгээний хөлсийг төлөх үүрэгтэй.
- 1.6 Гэрээний хавсралт нь энэхүү гэрээний салшгүй хэсэг байна.
- 1.7 Энэхүү гэрээний хавсралт №1-д заасан дагалдах бичгийг Шилжүүлэгчээс Шилжүүлэн авагчид аюултай хог хаягдлыг хүлээлгэн өгөх бүрт үйлдэж, гэрээнд хавсаргана.

- 1.8 Шилжүүлэн авагч нь энэхүү гэрээний 3.1-т заасан байршлаас аюултай хог хаягдлыг авч тээвэрлэх ба Шилжүүлэгч нь үйлчилгээ авах талаар Шилжүүлэн авагч талд ажлын 3-5 хоногийн өмнө мэдэгдэх үүрэгтэй.

2. БАТАЛГАА

- 2.1 Шилжүүлэн авагч нь “Аюултай хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэх” чиглэлээр Монгол улсын Байгаль Орчин Аялал Жуулчлалын яамнаас №0000029 дугаарын тусгай зөвшөөрөлттэй /шаашид “зөвшөөрөл бүхий” гэх/ аж ахуйн нэгж байгууллага мөн болно. Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээний хуулбарыг энэхүү гэрээнд хавсаргана.
- 2.2 Шилжүүлэн авагч нь Засгийн газрын 2018 оны 116-р тогтоолын хавсралтаар батлагдсан “аюултай хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх, тайлагнах журам”-д заасан шаардлагыг бүрэн хангасан байна.
- 2.3 Шилжүүлэн авагч нь аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэхдээ энэхүү гэрээний 2.1 дүгээр зүйлд заасан зөвшөөрөлгүй этгээдэд дамжуулан худалдах, байгаль экологид хортой аргаар ашиглах, устгах, ил задгай хаяхыг хатуу хориглоно.
- 2.4 Шилжүүлэн авагч нь дагалдах бичиггүй аюултай хог хаягдлыг хүлээн авахыг хатуу хориглоно.

3. ШИЛЖҮҮЛЭХ НӨХЦӨЛ, ХУГАЦАА

- 3.1 Шилжүүлэгч нь Шилжүүлэн авагчид аюултай хог хаягдлыг тээвэрлүүлэхээр шилжүүлэн өгөх бөгөөд Шилжүүлэн авагч нь аюултай хог хаягдлыг ачихдаа Шилжүүлэн авагчийн тооцооллийг байлцуулж, хүлээн авсан аюултай хог хаягдлын төрөл, хэмжээ нэгжийг заасан 2 хувь акт үйлдэнэ.
- 3.2 Талууд энэхүү гэрээний 3.1-д заасан хүлээлгэн өгөх цэгт аюултай хог хаягдлыг хүлээлгэн өгч, акт үйлдсэнээр Шилжүүлэн авагч нь аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсанд тооцно.
- 3.3 Энэхүү гэрээ нь 2024 оны 09-р сарын 01-ны өдрөөс 2025 оны 09-р сарын 31-ны өдрийг дуустал хугацаанд хүчин төгөлдөр байна.

4. ТАЛУУДЫН ЭРХ ҮҮРЭГ

- 4.1 **Шилжүүлэгчийн эрх, үүрэг**
- 4.1.1 Дагалдах бичигт заасан нэр төрөл, тоо хэмжээний аюултай хог хаягдлыг заасан хугацаанд хүлээн авахыг Шилжүүлэн авагчаас шаардах;
- 4.1.2 Шилжүүлэн авагчийн буруутай үйл ажиллагаанаас учирсан хохирлоо нөхөн төлүүлэхээр шаардах;
- 4.1.3 Дагалдах бичигт заасан нэр төрөл, тоо хэмжээтэй аюултай хог хаягдлыг заасан хугацаанд Шилжүүлэн авагчид хүлээлгэн өгөх.
- 4.1.4 Хуульд заасан бусад эрх, үүрэг.
- 4.2 **Шилжүүлэн авагчийн эрх, үүрэг**
- 4.2.1 Шилжүүлэгчээс гэрээнд заасан нөхцөлийн дагуу аюултай хог хаягдлыг шилжүүлэн өгөхийг шаардах;
- 4.2.2 Аюултай хог хаягдлыг зориулалтын бусаар буюу хүн болон байгаль орчинд хор хөнөөл учруулах байдлаар /хүнсний, ахуйн/ ашиглахгүй байх;
- 4.2.3 Зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгж байгууллага мөн болохыг нотолсон баримтыг Шилжүүлэгч талд гаргаж өгөх, гэрээнд хавсаргах;
- 4.2.4 Энэхүү гэрээний дагуу гүйцэтгэх үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй аливаа эрдэнийг бүрэн хариуцах;
- 4.2.5 Шилжүүлэгч тал энэхүү гэрээгээр хүлээсэн үүргээ зорчин аюултай хог хаягдлыг зүй бусаар зарцуулсан тохиолдолд холбогдох Байгаль орчны газар болон Мэргэжлийн хяналтын газар, харьяа экологийн цагдаагийн газарт мэдэгдэл хүргүүлэн энэхүү гэрээг далайц цуцлах эрхтэй.
- 4.2.6 Хуульд заасан бусад эрх, үүрэг.

5. ТАЛУУДЫН ХАРИУЦЛАГА

- 5.1 Аюултай хог хаягдал, түүнээс үүсэх эрсдлийг Шилжүүлэгч тал гэрээний 3.1-д заасан хүргэлтийн цэгт хүргэх хүргэл, хог хаягдлыг хүргэлтийн цэгтээ хүлээж авснаас хойших эрсдлийг Шилжүүлэн авагч тал тус тус хүлээнэ.
- 5.2 Шилжүүлэн авагч тал аюултай хог хаягдлыг зориулалтын бусаар ашигласнаас хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлсэн аливаа сөрөг нөлөө, хохирлыг бүрэн хариушна.
- 5.3 Шилжүүлэн авагч тал аюултай хог хаягдлыг гуравдагч этгээдэд шилжүүлснээс үүсэх аливаа сөрөг нөлөө, гуравдагч этгээдэд учирсан аливаа хохирлыг дангаараа бүрэн хариушна.
- 5.4 Шилжүүлэн авагч талд аюултай хог хаягдлын хүлээн авснаар Монгол Улсын хог хаягдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд заасан хог хаягдлыг өмчлөх эрх шилжинэ.

6. МАРГААН ШИЙДВЭРЛЭХ

- 6.1 Энэхүү гэрээтэй холбоотой бүхий л маргаан, зөрчилдөөнийг талууд харилцан тохиролцоо замаар шийдвэрлэнэ.
- 6.2 Хэрэв талууд тохиролцоонд хүрч чадахгүй бол маргааныг шүүхээр шийдвэрлүүлнэ.
- 6.3 Аль нэг тал нь гэрээгээр хүлээсэн үүргээ зорчсон эсхүл үүргээ зохих ёсоор гүйцэтгээгүйн улмаас нөгөө талдаа учирсан аливаа хохирлыг холбогдох нотлох баримтад үндэслэн бүрэн хариуцаж нохон толно.

7. БУСАД

- 7.1 Энэхүү гэрээг 3 хуви үйлдэх бөгөөд нэг хувийг Шилжүүлэн авагч тал, хоёр хувийг Шилжүүлэгч тал тус тус хадгална.
- 7.2 Энэхүү гэрээ нь Талуудын эрх бүхий этгээд гарын үсэг зурж, тамга дарж баталгаажуулсан өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр үйлчилнэ.
- 7.3 Гэрээнд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийг зөвхөн бичгээр үйлдэх бөгөөд талуудын эрх бүхий албан тушаалтнууд гарын үсэг зурж, баталгаажуулсанаар хүчин төгөлдөр болно.

ТАЛУУДЫГ ТӨЛӨӨЛЖ:

“ОБ ОЙЛ ИНДУСТРИАЛ ХХК”-ийн

Г.Олсүрэн
Захирал
Утас: 99116845

“МОН ТУН СИ ХАЙ
ИНТЕРНЭЙШНЛ ТРЭЙД” ХХК-ийн

LI YONGQIANG
Захирал
Утас: 94021040

Хавсралт № 10. Хаягдал тос шилжүүлсэн баримт

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын
2018 оны 2 дугаар сарын 2-ны өдрийн
4121 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралт

АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДЛЫН ДАГАЛДАХ БИЧИГ

Дагалдах бичгийн дугаар:
(шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт хуудас хэрэглэ)

1. Үүсгэгчийн талаарх мэдээлэл:							
Бүртгэлийн дугаар : Ү							
Нэр:							
2. Аюултай хог хаягдлыг хүлээлгэн өгсөн:							
Овог нэр (дармал үсгээр бичих)		Гарын үсэг (тамга)		он	сар	өдөр	
Г. Буянтогтох				2025	03	12	
3. Тээвэрлэгчийн талаарх мэдээлэл:							
1/ Тээврийн хэрэгслийн улсын дугаар: 4170 УЕТ Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар: _____							
Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр: ОБ ОН Индустриал ХХК							
2/ Тээврийн хэрэгслийн улсын дугаар: _____ Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар: _____							
Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр: _____							
4. Аюултай хог хаягдлын талаарх мэдээлэл:							
№	Аюултай хог хаягдлын нэр	Аюулын ангилал	Савал-гааны бүлэг	Савны дугаар	Хэмжээ	Нэгж (кг эсвэл л)	Аюултай хог хаягдлын код
1	Хаягдал тос				8 тн		
2							
3							
4							
5. Тээвэрлэх үед анхаарах нэмэлт зааварчилгаа, мэдээлэл:							
6. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан тээвэрлэгч:							
1 Овог нэр (дармал үсгээр бичих)		Гарын үсэг		он	сар	өдөр	
Осир Эрдэнэцогт				2025	03	12	
2 Овог нэр (дармал үсгээр бичих)		Гарын үсэг		он	сар	өдөр	
7. Үл зохицол							
8. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авагчийн талаарх мэдээлэл:							
Аж ахуйн нэгжийн нэр: ОБ ОН Индустриал ХХК							
Бүртгэлийн дугаар:							
Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан:							
Овог нэр (дармал үсгээр бичих)		Гарын үсэг (тамга)		он	сар	өдөр	
Осир Эрдэнэцогт				2025	03	12	

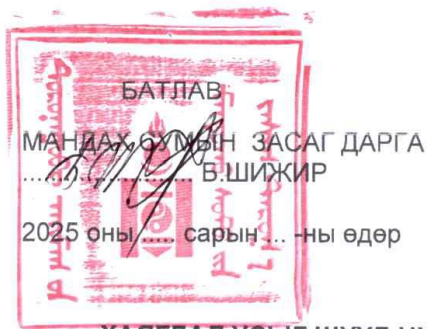
Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын
2018 оны 2 дугаар сарын 2-ны өдрийн
121 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралт

АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДЛЫН ДАГАЛДАХ БИЧИГ

Дагалдах бичгийн дугаар:
(шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт хуудас хэрэглэ)

1. Үүсгэгчийн талаарх мэдээлэл:							
Бүртгэлийн дугаар : Y 01873							
Нэр:							
2. Аюултай хог хаягдлыг хүлээлгэн өгсөн:							
Овог нэр (дармал үсгээр бичих)		Гарын үсэг (тамга)		он	сар	өдөр	
Ч. Рүрөвчү		Ч. Рүрөвчү		2025	06	13	
3. Тээвэрлэгчийн талаарх мэдээлэл:							
1/ Тээврийн хэрэгслийн улсын дугаар: 0046 УЕХ Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар:							
Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр: "ОБ", ойл индустриал ххк							
2/ Тээврийн хэрэгслийн улсын дугаар: Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар:							
Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр:							
4. Аюултай хог хаягдлын талаарх мэдээлэл:							
№	Аюултай хог хаягдлын нэр	Аюулын ангилал	Савал-гааны бүлэг	Савны дугаар	Хэмжээ	Нэгж (кг эсвэл л)	Аюултай хог хаягдлын код
1	Хаягдал тос				9,5 тонн		
2							
3							
4							
5. Тээвэрлэх үед анхаарах нэмэлт зааварчилгаа, мэдээлэл:							
6. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан тээвэрлэгч:							
1 Овог нэр (дармал үсгээр бичих)		Гарын үсэг		он	сар	өдөр	
Ф. Билгээ		Ф. Билгээ		2025	06	13	
2 Овог нэр (дармал үсгээр бичих)		Гарын үсэг		он	сар	өдөр	
7. Үл зохицол							
8. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авагчийн талаарх мэдээлэл:							
Аж ахуйн нэгжийн нэр: "ОБ", ойл индустриал ххк							
Бүртгэлийн дугаар:							
Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан:							
Овог нэр (дармал үсгээр бичих)		Гарын үсэг (тамга)		он	сар	өдөр	
Ф. Билгээ		Ф. Билгээ		2025	06	13	

**ХАЯГДАЛ УСЫГ ШУУД НИЙЛҮҮЛЖ БАЙГАА ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДТЭЙ
БАЙГУУЛАХ УС БОХИРДУУЛСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ГЭРЭЭ**

2025.04.08

Дугаар 01

Төхөм

Нэг. Ерөнхий зүйл

Усны тухай хуулийн 24 дүгээр зүйл, 24.2 дахь хэсэгт заасны дагуу Галба өөш долоодын сав газрын захиргааны гаргасан 2025 оны 02 дугаар сарын 25-ны өдрийн Е-2502-000301 дугаартай хаягдал ус хаях, зайлуулах дүгнэлтийг үндэслэн нэг талаас ус ашиглуулагчийг төлөөлж Мандах сумын Засаг Даргын Тамгын Газрын дарга Цогмагнайн Сосор нөгөө талаас Ус бохирдуулагчийг төлөөлж Улаанбаатар хот, Жигүүр гранд оффис 5-11 тоот, Дорноговь аймаг, Мандах 1-р баг, Алхантаг, тоот улсын бүртгэлийн гэрчилгээ, 6375839 тоот регистрийн дугаартай хуулийн этгээдийг төлөөлж “Их түмэн хүрд” ХХК-ийг төлөөлж Уурхайн дарга С.Алтангэрэл нар ус бохирдуулсны төлбөр, нөхөн төлбөр төлөх талаар харилцан тохиролцон энэхүү гэрээг 1 (нэг) жилийн хугацаатай байгуулав.

Хоёр. Гэрээний гол нөхцөл

2.1. Ус бохирдуулагч нь хаягдал усыг Хүрээлэн байгаа орчин.Усны чанар.Хаягдал ус.Ерөнхий шаардлага MNS 4943:2015 стандартын норматив шаардлагад нийцүүлэн байгальд шууд нийлүүлнэ.

2.2. Ус бохирдуулагч нь Усны тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хаягдал усны чанарыг энэхүү гэрээний 2.1-д заасан стандартын норматив шаардлагад нийцүүлэн ус бохирдуулсны төлбөр, стандартын норматив шаардлагад нийцүүлээгүй тохиолдолд ус бохирдуулсны төлбөрийг хаягдал усанд агуулагдах бохирдуулах бодисын хэмжээнээс хамааран 2-5 дахин шатлан өсгөх хэлбэрээр тооцож төлнө.

2.3. Төлбөр төлөгч нь Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1 дэх хэсэгт заасны дагуу хаягдал усан дахь бохирдуулах бодист ногдох төлбөр, нөхөн төлбөрийг дараа улирлын эхний сарын 20-ны өдрийн дотор харъяалах татварын албанд төлнө.

Органик бодис /XXX/: $1,5 \text{ кг/м}^3 \times 23 \text{ м}^3 / \text{жил} \times 50 \text{ төг/кг} = 3609.75 \text{ м}^3$

Нийт дүн: 270.731,25 төг /Хоёр зуун далан мянга долоон зуун гучин нэгэн төгрөг хорин таван мөнгө /

2.4. Ус бохирдуулагч нь дараах мэдээллийг улирал тутамд Сав газрын захиргаа, харъяа татварын албанд хүргүүлнэ. Үүнд:

2.4.1. Хаягдал ус нийлүүлдэг хүн, хуулийн этгээдийн нэр;

2.4.2. Цэвэрлэх байгууламж болон зөөврийн машинд нийлүүлсэн хаягдал усны хэмжээ;

2.4.3. Байгальд нийлүүлсэн хаягдал усны хэмжээ;

2.4.4. Хаягдал усанд байгаль орчны итгэмжлэгдсэн лабораториор хийлгэсэн шинжилгээний дүн;

2.4.5. Бохирдуулах бодисын ялгарал шилжилтийн системд усны бохирдлын мэдээллийг бүртгүүлнэ;

2.4.6. Ус бохирдуулсаны төлбөр төлсөн тайлан;

Гурав. Ус ашиглуулагчийн эрх, үүрэг

3.1. Ус бохирдуулагчийг мэдээ, мэдээлэл, удирдлагаар хангаж, хяналт тавина.

3.2. Усны тухай хуулийн 17.1.8 дахь хэсэгт заасны дагуу Сав газрын захиргааны дүгнэлтийг үндэслэн Усны тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.4 дэх заалтад заасны дагуу Сум, дүүргийн Засаг дарга нь нутаг дэвсгэртээ хаягдал ус зайлуулах цэг тогтооно.

3.3 Сав газрын захиргаа болон сум дүүргийн Засаг дарга нь хаягдал усыг энэхүү гэрээний 2.1-д заасан стандартын норматив шаардлагад нийцүүлэн цэвэрлэсэн, дахин ашигласан ус бохирдуулагчийг ус бохирдуулсны төлбөрөөс хөнгөлөх, чөлөөлөх жагсаалтыг гаргана.

3.4. Сав газрын захиргаа, сум дүүргийн Засаг дарга нь хаягдал ус хаях, зайлуулах шаардлагыг зөрчсөн ус бохирдуулагчийн хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрлийг цуцална.

Дөрөв. Ус бохирдуулагчийн эрх, үүрэг

4.1. Ус бохирдуулагч нь Сав газрын захиргаанаас мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө авах, хаягдал ус хаях, зайлуулах цэг тогтоох, ногдуулсан ус бохирдуулсны төлбөр болон нөхөн төлбөрийн хэмжээг үндэслэлгүй гэж үзвэл дээд шатны байгууллагад гомдол гаргах эрхтэй.

4.2. Ус бохирдуулагч нь үйл ажиллагаандаа энэхүү гэрээг болон холбогдох хууль, тогтоомж, дүрэм, журам, стандарт, норм норматив, ТЭЗҮ, зураг төсөл, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг мөрдөж ажиллана.

4.3. Ус бохирдуулагч нь хаягдал усны эзэлхүүнийг тодорхойлох хэмжих хэрэгсэл (тоолуур)-ийг “Ус ашиглалт, хэрэглээг тоолууржуулах журам”-д заасны дагуу хаягдал усны шугамын гаргалгаан дээр суурилуулах тоолуур нь гаргалгааны шугамын голчтой адил байх бөгөөд мэдрэгчийн хийц нь хаягдал усны найрлагаас хамааран өөрчлөгдөх, эвдрэх, гэмтэх, зэрэг эрсдэлээс хамгаалагдсан эд ангиар хийгдсэн байх шаардлагад нийцүүлэн суурилуулна.

4.4. Ус бохирдуулагч нь хаягдал усны дүгнэлтэд тусгагдсан шаардлага, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, зөвлөмжийн дагуу сумын Засаг даргын Тамгын газартай хамтран зохион байгуулж хамтран ажиллах

Тав. Бусад

5.1. Хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрөл нь энэхүү гэрээний салшгүй хэсэг байна.

5.2. Ус бохирдуулагч нь ус бохирдуулсны төлбөр, нөхөн төлбөрийг хугацаанд нь төлөөгүй бол Зөрчлийн тухай хуулийн дагуу хариуцлага хүлээнэ.

5.3. Энэхүү гэрээг сунгах, дуусгавар болгох, хүчингүй болгохтой холбоотой асуудлыг 2 тал харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр шийдвэрлэнэ.

5.4. Энэхүү гэрээтэй холбогдсон гарсан аливаа маргааныг эвийн журмаар шийдвэрлэхийг эрмэлзэх бөгөөд эс тохиролцвол иргэний журмаар шүүхээр шийдвэрлүүлнэ.

Зургаа. Давагдашгүй хүчин зүйлс

6.1. Ус бохирдуулагч нь давагдашгүй хүчин зүйл (тухайлбал: газар хөдлөлт, үер, гал түймэр, хар салхи, халдварт өвчний тархалт болон байгалийн бусад аюулт үзэгдэл, ажил хаялт гэх мэт)-ийн нөхцөл байдлын улмаас гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх боломжгүй болсон тохиолдолд гэрээний хариуцлагаас (нөхөн төлбөр, торгууль) чөлөөлөгдөх болно.

6.2. Ус бохирдуулагч нь давагдашгүй хүчин зүйл бий болсныг нотолно.

ГЭРЭЭ БАЙГУУЛСАН:

Ус ашиглуулагчийг төлөөлж:
Дорноговь аймгийн Мандах сумын
Засаг даргын Тамгын газрын дарга
..... (Ц.Сосор)
Хаяг: Монгол улс, Дорноговь аймаг,
Мандах сум, 5 дугаар баг, Засаг
Даргын Тамгын Газар
9026967, 310431, 0624028001
Харилцах утас: 70526509

Ус ашиглагчийг төлөөлж:
“Их түмэн хүрд” ХХК-ийг төлөөлж
Уурхайн дарга..... Алтангэрэл
Хаяг: Улаанбаатар хот, Жигүүр гранд
оффис 5-11 тоот, Дорноговь, Мандах
1-р баг
Харилцах утас: 88163224

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд,
Барилга, хот байгуулалтын сайдын
2019 оны 11 дүгээр сарын 22-ны өдрийн
А/719/189 дүгээр тушаалын хавсралт

ХАЯГДАЛ УС ХАЯХ, ЗАЙЛУУЛАХ ЗӨВШӨӨРӨЛ

Дугаар: 01

Галба оон дэлгэрэн сав нүүрн дэжиргаа -ын гаргасан
Дүгнэлт гаргасан байгууллага
2025 оны 01 дугаар сарын 25-ны өдрийн хаягдал ус хаях, зайлуулах 62522-00301 тоот

дүгнэлтийг үндэслэн Дорноговь аймаг/нийслэл Мануш

сум/дүүргийн 1-р баг хаяг байршилтай

Уул чурхай үйл ажиллагааны чиглэл

чиглэлээр хаягдал ус гаргаж байгаа “Их Түмэн Хүрд” ХХК -д
хүн, хуулийн этгээдийн нэр

Дорноговь аймаг/нийслэл, Мануш сум/дүүргийн

Алсант бөмбөрцөг байршилтай хаягдал

ус зайлуулах цэг буюу хүрээлэн буй орчинд болон төвлөрсөн бохир усны

шугамд жилд мян.м³ хаягдал усыг “Хүрээлэн байгаа

орчин, Усны чанар, хаягдал ус, ерөнхий шаардлага MNS 4943:2015”,

“Хүрээлэн байгаа орчин, усны чанар, Ариутгах татуургын сүлжээнд

нийлүүлэх хаягдал ус, ерөнхий шаардлага MNS 6561:2015” стандартаар

тогтоосон норматив шаардлагад нийцүүлэн хаях, зайлуулах зөвшөөрлийг

/ аль нь болохыг доогуур нь зурах /

нэг жилийн хугацаагаар олгож, ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ болон

дүгнэлтийг зөрчөөгүй тохиолдолд зөвшөөрлийг жил бүр сунгагдсанд тооцно.

Хаягдал усны хэмжээ болон хаягдал ус зайлуулах цэг, төвлөрсөн бохир усны

шугамын байршил өөрчлөгдсөн тохиолдолд тухай бүр шинээр зөвшөөрөл олгоно.

Зөвшөөрлийн бичиг олгосон:

Засаг дарга
Зөвшөөрөл олгосон байгууллага

Тамга

Гарын үсэг

Б. Шинэ
Гарын үсгийн тайлал

2025 оны 01-р сарын 01-ны өдөр

Огноо: 2025.02.21

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 225247656

Системийн огноо: 2025.02.21 02:42:52

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 85,044,764.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	85,044,764.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: ЕВ -1250106875495-Газрын төлбөр-Дэд алба-Дорноговь				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 54A871FD92FC4B1C

Огноо: 2025.03.06

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 228236888

Системийн огноо: 2025.03.06 04:02:10

Нэр : ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 6,757,942.50 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 90 Дансны дугаар: 100900000712	Банкны нэр Төрийн сан Нэр АМ төсөв болон лиценз орлого	6,757,942.50 MNT	1
Гүйлгээний утга: ЕВ -Их түмэн хүрд ХХК рд:6375839 MV-021559 тоот тусгай зөвшөөрлийн 6 дахь жили				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 59A76C15842A669E

Орон нутгийн өмчийн III байр, Залуучууд гудамж,
3 дугаар баг, Сайншанд сум, Дорноговь аймаг, 44103
Утас: (976) 7052 2663, факс: (02-522) 4-27-26
Цахим шуудан: Dgaboajg@do.mne.gov.mn
Цахим хаяг: www.do.mine.gov.mn

2024.12.21 № 258
танай _____-ны № _____-т

“ИХ ТҮМЭН ХҮРД” ХХК-ИЙН
УУРХАЙН ДАРГА С.АЛТАНГЭРЭЛ
ТАНАА

Дүгнэх хуудас хүргүүлэх тухай

Тус аймгийн Мандах сумын нутагт орших Алаг цав нүүрсний уурхайн 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг **90.9 хувьтай** үнэлсэн дүгнэх хуудсыг хүргүүллээ.

2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх болон цаашид анхаарах асуудлыг чиглэл болгон хүргүүлж байна.

1.Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг уурхайн онцлогт тохируулан бодитой төлөвлөж, сөрөг нөлөөллийг бууруулахад анхаарч, үр дүнг тоо баримттай тайлагнах

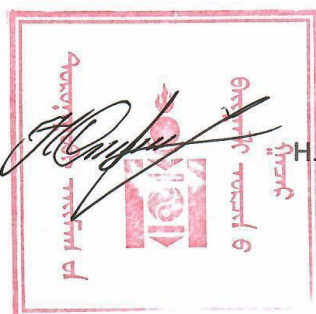
2.Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны 10 дугаар сарын 04-ний 58 дугаар зарлигийн дагуу “Тэр бум мод тарих” үндэсний хөдөлгөөнийг хэрэгжүүлэхэд идэвх санаачлагатай оролцож тайлан мэдээ ирүүлэх

3.Усны тухай хууль түүнийг дагалдан гарсан дүрэм, журмуудыг баримталж, шаардлагатай бичиг баримтын бүрдлийг хуулийн хугацаанд хангаж ажиллах /ус ашиглалтын тайлан ирүүлэх/

4.Байгаль орчны аудит хийлгэж, зөвлөмжийн хэрэгжилтийг ханган ажиллах

Хавсралт хуудаатай.

ДАРГА

Н.ОТГОНБАЯР

4424020156

ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
“ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК”-ИЙН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ДҮГНЭХ ХУУДАС

Дугаар:2024/12

Төсөл хэрэгжүүлэгч ААН-ийн нэр “ИХ ТҮМЭН ХҮРД” ХХК

Төслийн байршил: Дорноговь аймаг, Мандах

Огноо 2024.12.31

№	Комиссын гишүүдийн нэр Бүрэлдэхүүн хэсэг	Авбал зохих оноо	Нийт оноо	Дундаж	Үндэслэл, шаардлага
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	20	149.5	18.6	-
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний биелэлт	30	208.9	26.1	-
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	10	67.5	8.4	-
4	Нүүлгэн шилжүүлэх нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	5	38.6	4.8	-
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	5	37	4.6	-
6	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	10	75.9	9.4	-
7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	5	38.1	4.7	-
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн биелэлт	5	37.7	4.7	-
9	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт	5	39.3	4.9	-
10	Аймаг, сумын орон нутгийн төрийн захиргааны байгууллагын шаардлагаар хийсэн ажил болон нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах, төлөвлөгөөний биелэлт	5	35.4	4.4	-
11	Нийт		727.9	90.9	-
12	Эцсийн дүн	100			-

Дүгнэлт: БОАЖС-ын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ний А/618 тушаалаар батлагдсан Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан

батлах, тайлагнах журмын дагуу “ИХ ТҮМЭН ХҮРД” ХХК-ийн 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийг **90.9 хувьтай** дүгнэв.

ДҮГНЭЛТ ГАРГАСАН:

Комиссын дарга:

Аймгийн Байгаль орчны газрын дарга
Н.Отгонбаяр

Комиссын гишүүд:

Аймгийн Байгаль орчны газрын газар,
газрын хэвлий, түүний ашиглалт,
газарзүйн мэдээллийн систем
хариуцсан мэргэжилтэн Ш.Амарбилэг

Аймгийн Байгаль орчны газрын Усны
нөөц, ашиглалт хамгаалалт хариуцсан
мэргэжилтэн Ш.Амгалансайхан

Аймгийн Байгаль орчны газрын
Байгаль орчны хяналтын улсын ахлах
байцаагч Э.Анхбаяр

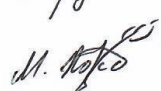
Галба-Өөш долоодын говийн сав
газрын захиргааны газрын ахлах
мэргэжилтэн Э.Ундрахгэрэл

Аймгийн Засаг даргын тамгын газрын
геологи, уул уурхайн хяналтын улсын
байцаагч А.Гүндцэрэн

Мандах сумын ЗДТГ-ын байгаль орчны
бодлогын мэргэжилтэн Х.Эрдэмтөгс

Мандах сумын 2-р багийн иргэн
М.Хосбаатар

ХҮЛЭЭН ЗӨВШӨӨРСӨН

“ИХ ТҮМЭН ХҮРД” ХХК-ИЙН УУРХАЙН ДАРГА

С.АЛТАНГЭРЭЛ

2024 оны 12 сарын 31 өдөр

Үндэсний статистикийн хорооны даргын 2019 оны А/134 дүгээр тушаалаар зөвшөөрснөөр, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 09 сарын 19-ны өдрийн А/527 дугаар тушаалаар батлав.

3-БОХ-1.3

УУЛ УУРХАЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ УЛМААС ЭВДЭРСЭН ГАЗРЫН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН
2025 ОНЫ ЖИЛИЙН МЭДЭЭ

1. АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГЫН ХАЯГИЙН ХЭСЭГ

1. АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГЫН ХАЯГИЙН ХЭСЭГ								
Регистрийн дугаар		6	3	7	5	8	3	9
Аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр		Их Түмэн Хүрд ХХК						
Байршил		Нэр				Код		
Аймаг, нийслэл		Дорноговь						
Сум, дүүрэг		Манууч						

1. Ашигт малтмалын ашиглалтын үйл ажиллагаа эрхэлж буй аж ахуйн нэгж, байгууллага дараа оны 1 дүгээр сарын 15-ны дотор сум, дүүргийн Засаг даргын тамгын газарт маягтаар ирүүлнэ.

2. Сум, дүүргийн Засаг даргын тамгын газар нь мэдээг хянаж, нэгтгээд 2 дугаар сарын 01-ний дотор аймаг, нийслэлийн Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн газарт цахим хэлбэрээр ирүүлнэ.

2. Аймаг, нийслэлийн байгаль орчны асуудал эрхэлсэн газар нь мэдээг хянаж, нэгтгээд 2 дугаар сарын 15-ны дотор Байгаль орчны мэдээллийн төвд цахим хэлбэрээр ирүүлнэ.

3. Байгаль орчны мэдээллийн төв нь мэдээг хянаад 2 дугаар сарын 25-ны дотор байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын нөхөн сэргээлтийн асуудал хариуцсан нэгжид цахим хэлбэрээр ирүүлнэ.

5. Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын нөхөн сэргээлтийн асуудал хариуцсан нэгж нь мэдээг хянаж, нэгтгээд 3 дугаар сарын 10-ны дотор статистик хариуцсан нэгжид цахимаар болон маягтаар ирүүлнэ.

6. Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын статистик хариуцсан нэгж нь мэдээг хянаж, 3 дугаар сарын 20-ны дотор Үндэсний статистикийн хороонд цахимаар болон маягтаар ирүүлнэ.

2. ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	MV021559
Тусгай зөвшөөрлийн талбай, га	932.13
Ашиглалт эхэлсэн он, сар, өдөр	20220612
Ашигт малтмалын төрөл	Цицэг, цуцра
Ашиглалтын төрөл	Их уурхайн арга

3. УУЛ УУРХАЙН АШИГЛАЛТ

Үзүүлэлт	МД	Хэмжих нэгж	Нийт	Тайланд онд (ашиглалт хийсэн)
А	Б	В	1	2
Олборлолтод өртсөн нийт талбай	1	-	x	x
Ашигласан талбай	2	га	5763	2263
	3	мян.м ³	19377.2	4210.9
Хаягдал чулуулагийн овоолго	4	га	10	103
	5	мян.м ³	16082.2	7263.95
Хөрсний овоолго	6	га	10.2	7.6
	7	мян.м ³	345.1	219.1
Уул уурхайн дагалдах дэд бүтцийн нөлөөнд эвдэрсэн газар	8	га	18.8	14
Бусад	9	га		

4. УУЛ УУРХАЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ

Үзүүлэлт	МД	Хэмжих нэгж	Нийт	Техникийн	Биологийн
А	Б	В	1	2	3
Байгаль орчны нөлөөлөх байдлын үнэлгээнд заасан нөхөн сэргээлт хийх нийт талбайн хэмжээ	10	га	512.7		
	11	мян.м ³			x
Тайланд онд нөхөн сэргээлт хийхээр төлөвлөсөн талбай	12	га	0.7	x	0.7
	13	мян.м ³			x
Нөхөн сэргээлт нийт хийсэн талбай, мөр14≥ мөр16, мөр15≥ мөр17	14	га	4.7	4	x
	15	мян.м ³			x
Тайланд онд нөхөн сэргээлт хийсэн талбай	16	га	0.7	x	0.7
	17	мян.м ³			x
Нөхөн сэргээлт хийхэд зарцуулсан нийт зардал, мөр18≥ мөр19	18	мян.төг	19065		
Тайланд онд нөхөн сэргээлт хийхэд зарцуулсан зардал	19	мян.төг	6065		
Байршуулсан нөхөн сэргээлтийн баталгааны нийт мөнгөн хөрөнгө, мөр20≥ мөр21	20	мян.төг	35578.5	x	x
Тайланд онд байршуулсан нөхөн сэргээлтийн баталгааны мөнгөн хөрөнгө	21	мян.төг	12150	x	x
Байгаль хамгаалахад зарцуулсан нийт зардал, мөр22≥ мөр23	22	мян.төг	441.2	x	x
Тайланд онд байгаль хамгаалахад зарцуулсан зардал	23	мян.төг	135.2	x	x

ТАМГА

Хавсралт № 16. Уулын ажлын төлөвлөгөөний нүүр

Ашигт малтмал, газрын тосны газрын даргын
2022 оны 12 дугаар сарын -ны өдрийн
..... дүгээр тушаалын хоёрдугаар хавсралт

Батлав:
Их түмэн хүрд ХХК-ийн
захирагч /Ж.Дашхорол/

Хүлээн авсан:
АМГТГ-ын Уул уурхайн хэлтсийн
дарга /Т.Зууннаст/

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН
ТҮМЭН АЙЛ ОРДЫН 2025 ОНЫ
УУЛЫН АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Ашигт малтмалын төрөл: Чулуун
Үндсэн АТЗ-ийн дугаар: MV-021559
Нэмэлт АТЗ-ийн дугаар:

Танилцсан: Уул уурхайн хэлтсийн ахлах мэргэжилтэн

 /П.Зоригт/

БОЛОВСРУУЛСАН:

1. Ерөнхий инженер
2. Уулын инженер
3. Баяжуулагч инженер
4. Механик инженер
5. Эдийн засагч

2025 он

**АШИГТ МАЛТМАЛ,
ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗРЫН ДАРГЫН
ТУШААЛ**

2025 оны 06 сарын 23 өдөр

Дугаар Т/104

Улаанбаатар хот

Техник, эдийн засгийн үндэслэлийн
тодотгол бүртгэх тухай

Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4 дэх хэсэг, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.4 дэх хэсэг, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2025 оны 05 дугаар сарын 15-ны өдрийн Т/25-11-07 дугаар дүгнэлтийг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1.Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутагт орших “Их түмэн хүрд” ХХК-ийн MV-021559 дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Түмэн айл” нэртэй чулуун нүүрсний ордын баруун урд жигүүрийг ил аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотголыг бүртгэсүгэй.

2. Бүртгэсэн техник, эдийн засгийн үндэслэлийн үйлдвэрлэлийн нөөцийг бүртгэж, геологийн нөөцөөс хөдөлгөөн хийхийг Уул уурхайн хэлтэс (Т.Зууннаст)-т даалгасугай.

3. Ашигт малтмал ашиглах үйл ажиллагааг техник, эдийн засгийн үндэслэлийн дагуу явуулахад хяналт тавьж ажиллахыг Уул уурхайн хэлтэс (Т.Зууннаст)-т даалгасугай.

4.Техник, эдийн засгийн үндэслэлд тусгасан төслийн хүчин чадал, техник, технологид өөрчлөлт орсон, ордын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч өөрчлөгдсөн тохиолдолд уг техник, эдийн засгийн үндэслэлд тодотгол хийлгэж байхыг Уул уурхайн хэлтэс (Т.Зууннаст)-т даалгасугай.

5.Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутагт орших “Их түмэн хүрд” ХХК-ийн MV-021559 дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Түмэн айл” нэртэй чулуун нүүрсний ордын баруун урд жигүүрийг ил аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотголыг хуулсан дискийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс хүлээн авахыг Уул уурхайн хэлтэс (Т.Зууннаст)-т даалгасугай.

ДАРГЫН ҮҮРГИЙГ ТҮР ОРЛОН
ГҮЙЦЭТГЭГЧ *Д.Оюунцэцэг* Д.ОЮУНЦЭЦЭГ

1525100886

МАТЕРИАЛ ХҮЛЭЭЛЦСЭН ТЭМДЭГЛЭЛ

**ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ ТҮМЭН АЙЛЫН
ЧУЛУУН НҮҮСНИЙ ОРДЫН БАРУУН УРД ЖИГҮҮРИЙГ ИЛ АРГААР
АШИГЛАХ ТЕХНИК-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДЭСЛЭЛИЙН ТОДОТГОЛ**

№	Агуулга	Тайлбар	Хүлээн авсан огноо	Хуудас
1	Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутагт орших Түмэн айлын чулуун нүүсний ордын баруун урд жигүүрийг ил аргаар ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол	Эх хувилбар	2025.06.26	1 боть
	ТЭЗҮ-ийн хавсралт зураг		2025.06.26	15
	CD		2025.06.26	1 ширхэг
2	ТЭЗҮ хэлэлцсэн тухай УУХҮЯ, АМГТГ, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлт		2025.06.26	4 хуудас 1 хавсралт
3	ТЭЗҮ хэлэлцсэн хүлээн авсан тухай АМГТГ-ын даргын тушаал		2025.06.26	1 хуудас

Материал хүлээн авсан:
“Их түмэн хүрд” ХХК

.....

Материал хүлээлгэн өгсөн:
“Лордмайн прожект” ХХК

Улаанбаатар хот

2025.06.26

АЖ ҮЙЛДВЭР, ЭРДЭС БАЯЛГИЙН ЯАМ
АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗАР
ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН ДҮГНЭЛТ

2025 оны 05 сарын 15 өдөр

Дугаар Т/25-11-07

Улаанбаатар хот

Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутагт орших MV-021559 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Түмэн айл” нэртэй чулуун нүүрсний ордын баруун урд жигүүрийг ил аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотголыг хэлэлцсэн тухай

“Их түмэн хүрд” ХХК-ийн захиалгаар Уул уурхайн зураг төслийн “Лордмайн прожект” ХХК-ийн боловсруулсан Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутагт орших MV-021559 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордын баруун урд жигүүрийг ил аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотголд Монгол Улсын зөвлөх инженер Н.Даваасамбуу зөвлөж, Монгол Улсын зөвлөх инженер Ч.Хэрлэн, Уул уурхайн мэргэшсэн инженер Ч.Бямбазориг нар шинжээчийн дүгнэлт гаргасан байна. Техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотголыг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн Ашигт малтмалын орд ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэл хэлэлцэх салбар зөвлөлийн хуралдаанаар авч хэлэлцэж, дараах ДҮГНЭЛТ-ийг гаргаж байна.

1. Энэхүү техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол нь Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын 2012 оны 04 дүгээр сарын 17-ны өдрийн 074-р тушаалаар баталсан “Ашигт малтмалын баялгийн урьдчилсан үнэлгээ, ашигт малтмалын ордын нөөцийг ашиглах боломжийн урьдчилсан үнэлгээ, уул уурхайн төслийн техник, эдийн засгийн үндэслэлд тавигдах үндсэн шаардлагууд ба техник, эдийн засгийн үндэслэл хүлээн авах журам”-ын дагуу гүйцэтгэгдсэн байна гэж үзлээ.
2. Техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол нь уншихад ойлгомжтой, цэгц дараалал сайтай, мэргэжлийн түвшинд чанартай сайн боловсруулсан, баяжуулах үйлдвэрийн үйлдвэрлэл явуулах бүхий л шат дамжлага буюу үйл ажиллагааг хамарсан, үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулах зэрэгт туслах үндсэн баримт бичиг болжээ.
3. Техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол нь Төслийн танилцуулга, Ерөнхий мэдээлэл, Ил уурхайн олборлолт, Баяжуулах технологи, Дэд бүтэц, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлт, уурхайн хаалт, Уурхайн ажиллах хүч, хүний нөөц, Уурхайн эдийн засаг, төсөв санхүү гэсэн 8 бүлэг, дүгнэлт, хавсралт материал бүхий 254 хуудас тайлбар бичиг, 15 хавсралт зургуудаас бүрдэж байна.
4. Түмэн айл нэртэй нүүрсний ордын MV-021559 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2019 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдрийн хурлын ХХ-18-04 тоот дүгнэлт, Ашигт малтмалын газрын даргын 2020 оны 02 дугаар сарын 05-ны өдрийн н/10 тоот тушаалаар баттай (А) зэрэглэлээр цэвэр нүүрсний нөөц 29'630.01

мян.тн, бохирдол тооцсоноор 30'578.13 мян.тн, бодитой (В) зэрэглэлээр цэвэр нүүрсний нөөц 30'229.97 мян.тн, бохирдол тооцсоноор 31'399.72 мян.тн, нийт (А+В) зэрэглэлээр цэвэр нүүрсний нөөц 59'859.99 мян.тн, бохирдол тооцсоноор 61'977.85 мян.тн гэж ашигт малтмалын Улсын нэгдсэн тоо бүртгэлд бүртгэжээ.

Энэхүү бүртгүүлсэн нөөцөөс олборлолт явуулж ордын 2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний байдлаарх үлдэгдэл нөөц баттай (А) зэрэглэлээр нүүрсний нөөц 30'578.14 мян.тн, бодитой (В) зэрэглэлээр нүүрсний нөөц 29'472.36 мян.тн, нийт (А+В) зэрэглэлээр нүүрсний нөөц 60'050.5 мян.тн байна.

5. Төсөлд ашиглалтын үеийн бохирдол 5.6 % буюу 3'095.9 мян.тн, хаягдал 7.5 % буюу 4'480.3 мян.тн байхаар тооцож геологийн баттай болон бодитой (А+В) зэрэглэлийн нөөцийг үйлдвэрлэлийн батлагдсан А', В' нөөцөд шилжүүлэн тооцсоноор үйлдвэрлэлийн нийт 58'387.33 мян.тн нүүрс байна. Үйлдвэрлэлийн энэхүү нөөцийг олборлохын тулд 170.4 сая.м³ хөрс хуулалт хийхээр тооцжээ. Жилд 10.0 сая.тн нүүрс олборлох хүчин чадалтайгаар 7 жилийн хугацаанд ажиллахаар төлөвлөжээ.

6. Уурхайг авто тээвэртэй гадаад болон дотоод овоолготой ашиглалтын системээр ашиглахаар төлөвлөжээ.

7. Ил уурхайн хөрс хуулалтын ажилд 115 мм өрмийн хошууны диаметртай XGMG фирмийн CDM30 маркийн өрмийн машин, 3.1, 4.7, 5, 7.5, 12, 24 м³-ын утгуурын багтаамжтай SDLG фирмийн EX650, EX700, 300LC маркийн экскаватор 7, LIEBHERR фирмийн R9100 маркийн экскаватор 1, LIEBHERR фирмийн R995 маркийн экскаватор 1, нүүрс олборлолтын ажилд 4.5 м³-ын утгуурын багтаамжтай SDLG фирмийн EX700, маркийн экскаватор 4, хөрс тээвэрлэлтийн ажилд 144 тн даацтай Комацу фирмийн HD1500-7 маркийн автосамосвал 3, 100 тн даацтай XCMG фирмийн XDM80 маркийн автосамосвал 20, нүүрс тээвэрлэлтийн ажилд 70 тн даацтай SDLG фирмийн MT106 маркийн автосамосвал 20, 450 кВт чадалтай комацу фирмийн D275A маркийн бульдозер 8, 3, 3.1, 3.5, 4.5 м³-ын утгуурын багтаамжтай LUIGONG фирмийн LW300HV, LW500HV, ZL50NCT маркийн утгуурт ачигч 8 зэрэг тоног төхөөрөмжүүдийг үндсэн процессуудад ашиглахаар сонгон тооцоолжээ.

8. Чулуун нүүрсний давхаргын зузаан болон завсрын чулуун үеийн зузаан, хэмжээнээс хамааран нийт олборлох чулуун нүүрсний 80 %-ийг буюу 4.8-8.0 сая тонн чулуун нүүрсийг хуурай аргаар баяжуулна. Шууд экспортлох нүүрсний үнслэг (A^{ad}) 12-25%, хүхэр (S^{ar}) 1.8-4.0%, Дэгдэмхий бодисын гарц (VM^{daf}) 45.7%, Илчлэг (Q^{ar}) 4000-5000 ккал/кг илчлэгтэй нүүрс гарах ба “Нүүрсний чанарын ангилал” MNS6457:2023 стандартаар Боловсруулаагүй саббитумт төрлийн Урт дөлт нүүрсний ангилалд хамаарч байна. Хуурай орчинд агаараар баяжуулах үйлдвэрээс жил бүр 840-1400.0 мянган тонн 25-30%-ийн үнслэгтэй, 43-48%-ийн дэгдэмхий бодисын гарцтай, 3600-4400 ккал/кг илчлэгтэй нүүрс гарах ба “Нүүрсний чанарын ангилал” MNS6457: 2023 стандартаар Баяжуулсан, доод зэргийн коксжих чанаргүй нүүрсний ангилалд хамаарч байна.

9. Төслийн хугацаанд 11.6 сая тонн нүүрсийг хуурай аргаар баяжуулан 70%-ийн гарцтай 8.17 сая тонн баяжуулсан нүүрс, 10%-ийн гарцтай 1.17 сая тонн завсрын бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэн, баяжуулсан нүүрсийг экспортлохоор төлөвлөсөн байна.

10. Уурхайн цахилгаан хэрэглэгчдийг дизель цахилгаан үүсгүүрээс эрчим хүчээр хангахаар төсөлд тусгажээ. Ажиллагсдын унд ахуйн усны хэрэгцээнд жилд 21.5 мян.м³, замын тоос дарахад зарцуулах усны хэрэгцээнд жилд 8.2 мян.м³, нийт 36.9-47.8 мян.м³ ус хэрэглэхээр төлөвлөжээ. Энэхүү усан хангамжийн хэрэгцээг гүний худагас хангахаар тооцоолжээ.

11. Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээлт ба хаалтын зардалд 7 жилийн хугацаанд нийт 12.62 тэрбум төгрөг зарцуулахаар тооцоолсон байна. Үүнээс байгаль орчны хяналт шинжилгээнд 14.0 сая төгрөг, байгаль орчин менежментийн төлөвлөгөөнд 28.0 сая төгрөг, сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнд 70.0 сая төгрөг, биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах ажилд 105.0 сая төгрөг, хатуу хог хаягдлын зардалд 21.0 сая төгрөг, хаалт мониторингийн хүрээнд хийгдэх нийт ажилд 2.6 тэрбум төгрөг, биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын зардалд 3.38 тэрбум төгрөг, техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлын зардалд нийт 6.4 тэрбум төгрөг тус тус зарцуулахаар төсөлд тусгажээ.

12. Уг төслийг хэрэгжүүлснээр 421-617 хүн ажлын байраар хангагдах ба уурхайн ажилчдын сарын дундаж цалин 4.02 сая төгрөг байна.

13. Төсөл хэрэгжүүлэхэд 81.6 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалт шаардлагатай байна. Үүнээс биет бус хөрөнгө оруулалт 2.1 тэрбум төгрөг, ил уурхайн тоног төхөөрөмжүүдийн хөрөнгө оруулалт 68.6 тэрбум төгрөг, баяжуулах үйлдвэрийн хөрөнгө оруулалт 4.7 тэрбум төгрөг, дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалт 2.2 тэрбум төгрөг, бусад хөрөнгө оруулалт 3.8 тэрбум төгрөг байхаар тус тус тооцжээ. Элэгдэл хорогдлын шимтгэлийн зардалд нийт 49.9 тэрбум төгрөг байхаар тооцоолсон байна.

14. Уурхайг ашиглах 7 жилийн хугацаанд 5,627.3 тэрбум төгрөгийн үйлдвэрлэл үйл ажиллагааны зардал гарган, 6,422.0 тэрбум төгрөгийн борлуулалт хийж 794.7 тэрбум төгрөгийн татварын өмнөх, татвар ногдуулсны дараах байдлаар нийт 602.3 тэрбум төгрөгийн цэвэр ашигтай ажиллахаар байна. Улс, орон нутгийн төсөвт 802.4 тэрбум төгрөг төвлөрүүлэхээр тусгажээ. 1 тн нүүрс олборлолтын өөрийн өртөг дунджаар 28.81 мян.төг ба 1 тн нүүрсний бүрэн өөрийн өртөг дунджаар 10.7 мян.төг байна.

15. Төсөл хэрэгжих хугацаанд нийт 652.24 тэрбум төгрөгийн үйл ажиллагааны мөнгөн урсгал бий болох бөгөөд төслийн өнөөгийн цэвэр үнэ цэнэ (NPV, @10%) 337.15 тэрбум төгрөг, өгөөжийн дотоод норм (IRR) 139.2 %, хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацаа 1.0 жил байхаар тооцжээ.

Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөс техник, эдийн засгийн үндэслэлийн захиалагч, боловсруулагч болон төслийн шинжээчид дараах асуудлыг анхааруулж байна. Үүнд:

1. Төсөл захиалагч нь Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 8 дугаар сарын 28-ны өдрийн А/181, А/458 тоот тушаалаар батлагдсан “Уурхай, уулын болон баяжуулах үйлдвэрийн нөхөн сэргээлт, хаалтын журам”-ын дагуу Хаалтын менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, хэрэгжүүлэн ажиллах;
2. Төсөл захиалагч нь шаардлагатай мэргэжлээр орон нутгийн иргэдийг бэлтгэх, тэдгээрийг ажлын байраар хангах, нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх, нийгмийн өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлж ажиллах;
3. Тус төслийн талбайд хамаарах шатдаг занарын нөөцийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлэх, олборлолтын явцад зэргэлдээ орших талбайд үйл ажиллагаа явуулахаар бол холбогдох гэрээ, санамж бичиг байгуулж ажиллахыг төсөл хэрэгжүүлэгчид зөвлөх;
4. Байгаль орчныг хамгаалах, эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээх, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудалд онцгой анхаарч холбогдох байгууллагуудтай хамтран ажиллах;
5. Техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотголд тусгагдсан техник, технологийн сонголт, уулын ажлын төлөвлөлт, цахилгаан хангамж, дэд бүтцийн сонголт, байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлт, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн

шийдлийн талаар төслийн эдийн засгийн үнэлгээг боловсруулсан Уул уурхайн зураг төслийн “Лордмайн прожект” ХХК, мөн техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотголын үнэн бодит байдал, чанарт дүгнэлт гаргасан шинжээч Монгол Улсын зөвлөх инженер Ч.Хэрлэн, Уул уурхайн мэргэшсэн инженер Ч.Бямбазориг нар тус тус хариуцах.

Техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотголд хийсэн шинжээчийн дүгнэлт, зөвлөлийн гишүүдийн саналыг үндэслэн Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн Ашигт малтмалын орд ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэл хэлэлцэх салбар зөвлөлийн хуралдаанаас Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.4, 48 дугаар зүйлийн 48.4, Газрын хэвлийн тухай хуулийн 45 дугаар зүйлийн 45.2 дахь хэсгүүд болон энэ дүгнэлт, холбогдох хуулийн заалтуудыг тус тус үндэслэн дараах шийдвэр гаргахыг Ашигт малтмал, газрын тосны газрын даргад уламжлахаар тогтов. Үүнд:

1. Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутагт орших MV-021559 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордын баруун урд жигүүрийг ил аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотголыг бүртгэн авах;
2. Техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотголд тусгасан уурхайн хүчин чадал, техник тоног төхөөрөмж, технологи, эдийн засгийн тооцоог өөрчлөх тохиолдолд уг техник, эдийн засгийн үндэслэлд тодотгол хийлгэж Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн Ашигт малтмалын орд ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэл хэлэлцэх салбар зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлж байх нь зүйтэйг төсөл хэрэгжүүлэгчид анхааруулах;
3. Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутагт орших MV-021559 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордын баруун урд жигүүрийг ил аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тодотгол, түүнийг хуулсан диск, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлтийн хамт Геологийн баримтын төв архивд холбогдох шаардлагад нийцүүлэн хүлээлгэн өгөх арга хэмжээг авах.

ТАНИЛЦСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА

Д.САГАРААДОРЖ

ХУРАЛДААНЫГ УДИРДСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН САЛБАР
ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА

Ц.ӨНӨРНАСАН

БОЛОВСРУУЛСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН САЛБАР ЗӨВЛӨЛИЙН
НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА

Б.БАЯРБИЛЭГ

ДОРЖОНОВ АЙМГИЙН МАГДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ МУ-621559 ТООТ ТУСГАЙ ХӨНӨӨРӨӨРЛӨГЧИЙН ТҮМЭН АЙЛЫН ЧУЛУУН НУУРСНЫ ОРДЫН БАРУУН УРД ЖИГУУРЫНГ ИЛ АРГААР АШИХЛАХ ТЕХНИК ЭДИЙН ҮНДС-СТАНДИН
ТОДООЛЫН ҮЙДЭЛЭЛЭЙН НООЦИЙН ТООЦООНЫ НӨГДСЭН ХҮСНЭГТ

Д/а	Номлолын дэргэ	Нүүрсний дотор	Номлолын дотор	Боломжтой дотор	Давхарсан дотор	Давхарсан уламжлал	Уламжлалын өснөг	Боломжтой дотор	Нүүрсний дотор	Номон	2025 01-01-агийн байдал				Уурайн хүртэлх хэмжээний өснөг				Эргэлт дээр	Хэмжээ		Номон		Мөнгөний үнэ
											Уламжлалын өснөг		Уламжлалын өснөг		Уламжлалын өснөг		Уламжлалын өснөг							
											мөн тг	мөн м²	мөн тг	мөн м²	мөн тг	мөн м²	мөн тг	мөн м²	Хүм	Хэмжээ	Хүм	Хэмжээ		
1	2	3	4	5	6	7	8	9(%)	10	11(%)	12	13	14	15	16	17	18	19	20(%)	21	22(%)	23	24	
МУ-621559																								
1	2-р давхарга	11A	136.4	2.3	20	1.06	332.6	1.38	459.0	332.6	1.4	459.0			459.0	А	10.5	48.2	5.8	23.9	454.7			
2	2-р давхарга	12A	48.1	2.3	20	1.06	117.4	1.38	162.0	117.4	1.4	162.0			162.0	А	10.5	17.0	5.8	8.2	153.4			
3	2-р давхарга	13A	101.6	2.98	20	1.06	321.1	1.38	443.0	321.1	1.4	443.0			443.0	А	10.5	46.5	5.8	23.9	410.6			
4	2-р давхарга	13A	62.6	2.98	20	1.06	197.8	1.38	273.0	197.8	1.4	273.0			273.0	А	10.5	28.7	5.8	14.2	258.5			
5	3-р давхарга	42A	448.5	3.06	20	1.06	1454.8	1.38	2007.6	1454.8	1.4	2007.6			2007.6	А	8.0	160.6	5.8	107.5	1934.5			
6	3-р давхарга	58A	221.4	0.87	20	1.06	1611.9	1.38	2224.5	1611.9	1.4	2224.5			2224.5	А	6.3	139.0	5.4	113.4	2198.9			
7	3-р давхарга	59A	130.5	0.87	20	1.06	950.3	1.38	1311.4	950.3	1.4	1311.4			1311.4	А	6.3	82.0	5.4	66.9	1206.3			
8	3-р давхарга	60A	701.7	0.87	20	1.06	5109.9	1.38	7051.7	5109.9	1.4	7051.7			7051.7	А	6.3	440.7	5.4	359.6	6070.6			
9	3-р давхарга	61A	4.9	0.87	20	1.06	35.4	1.38	48.9	35.4	1.4	48.9			48.9	А	6.3	3.1	5.4	2.5	48.3			
10	3-р давхарга	62A	165.8	0.87	20	1.06	1207.4	1.38	1666.2	1207.4	1.4	1666.2			1666.2	А	6.3	104.1	5.4	85.0	1647.0			
11	3-р давхарга	58A	106.2	12.01	20	1.06	1551.7	1.38	1865.3	1551.7	1.4	1865.3			1865.3	А	6.8	126.3	5.6	97.0	1836.1			
12	3-р давхарга	59A	99.6	12.01	20	1.06	1267.5	1.38	1749.2	1267.5	1.4	1749.2			1749.2	А	6.8	118.4	5.6	92.7	1721.7			
13	3-р давхарга	60A	604.6	12.01	20	1.06	7696.5	1.38	10621.2	7696.5	1.4	10621.2			10621.2	А	6.8	719.2	5.6	552.5	10454.5			
14	3-р давхарга	61A	2.0	12.01	20	1.06	25.8	1.38	35.5	25.8	1.4	35.5			35.5	А	6.8	2.4	5.6	1.8	35.0			
15	3-р давхарга	62A	37.6	12.01	20	1.06	478.1	1.38	659.7	478.1	1.4	659.7			659.7	А	6.8	44.7	5.6	34.3	647.0			
16	Нийт А		2871.4				2218.1		30578.1	2218.1		30578.1			30578.1	А	6.8	2080.9	5.5	1581.2	30078.4			
17	2-р давхарга	1B	38.1	4.3	20	1.06	174.8	1.38	241.2	174.8	1.4	241.2			241.2	Б	6.0	8.0	4.1	5.1	129.8			
18	2-р давхарга	2B	8.9	4.3	20	1.06	40.7	1.38	56.1	40.7	1.4	56.1			56.1	Б	6.0	1.9	4.1	1.2	30.2			
19	2-р давхарга	5B	50.8	4.3	20	1.06	233.4	1.38	322.1	233.4	1.4	322.1			322.1	Б	6.0	10.6	4.1	6.9	173.4			
20	2-р давхарга	14B	49.4	2.3	20	1.06	120.6	1.38	166.4	120.6	1.4	166.4			166.4	Б	10.5	17.5	5.8	8.7	157.6			
21	2-р давхарга	15B	172.9	2.3	20	1.06	421.4	1.38	581.6	421.4	1.4	581.6			581.6	Б	10.5	61.1	5.8	30.3	560.8			
22	2-р давхарга	16B	37.1	2.3	20	1.06	90.3	1.38	124.7	90.3	1.4	124.7			124.7	Б	10.5	13.1	5.8	6.4	118.1			
23	2-р давхарга	25B	458.9	2.3	20	1.06	1118.7	1.38	1543.8	1118.7	1.4	1543.8			1543.8	Б	10.5	162.1	5.8	80.3	1462.1			
24	2-р давхарга	26B	91.3	2.3	20	1.06	223.1	1.38	307.9	223.1	1.4	307.9			307.9	Б	10.5	32.3	5.8	16.0	291.6			
25	2-р давхарга	27B	70.5	2.3	20	1.06	171.8	1.38	237.0	171.8	1.4	237.0			237.0	Б	10.5	24.9	5.8	12.3	224.5			
26	2-р давхарга	28B	156.0	2.3	20	1.06	380.4	1.38	525.0	380.4	1.4	525.0			525.0	Б	10.5	55.1	5.8	27.3	497.1			
27	2-р давхарга	29B	6.6	2.3	20	1.06	16.0	1.38	22.0	16.0	1.4	22.0			22.0	Б	10.5	2.3	5.8	1.1	20.9			
28	2-р давхарга	30B	24.2	2.3	20	1.06	59.0	1.38	81.4	59.0	1.4	81.4			81.4	Б	10.5	8.5	5.8	4.2	77.0			
29	2-р давхарга	32B	3.6	2.3	20	1.06	7.3	1.38	10.1	7.3	1.4	10.1			10.1	Б	10.5	1.1	5.8	0.5	9.6			
30	2-р давхарга	39B	219.0	2.3	20	1.06	533.9	1.38	736.8	533.9	1.4	736.8			736.8	Б	10.5	77.4	5.8	38.3	497.8			
31	2-р давхарга	14B	40.3	2.98	20	1.06	190.4	1.38	262.7	190.4	1.4	262.7			262.7	Б	10.5	27.6	5.8	13.7	248.5			
32	2-р давхарга	15B	142.6	2.98	20	1.06	450.3	1.38	621.4	450.3	1.4	621.4			621.4	Б	10.5	65.2	5.8	32.3	588.5			
33	2-р давхарга	16B	39.0	2.98	20	1.06	123.3	1.38	170.1	123.3	1.4	170.1			170.1	Б	10.5	17.9	5.8	8.8	161.1			
34	2-р давхарга	25B	265.8	2.98	20	1.06	839.7	1.38	1158.8	839.7	1.4	1158.8			1158.8	Б	10.5	121.7	5.8	60.3	1097.4			
35	2-р давхарга	26B	64.1	2.98	20	1.06	202.3	1.38	279.2	202.3	1.4	279.2			279.2	Б	10.5	29.3	5.8	14.5	264.4			
36	2-р давхарга	27B	74.9	2.98	20	1.06	236.5	1.38	326.4	236.5	1.4	326.4			326.4	Б	10.5	34.3	5.8	17.0	389.1			
37	2-р давхарга	28B	176.5	2.98	20	1.06	537.5	1.38	769.4	537.5	1.4	769.4			769.4	Б	10.5	80.8	5.8	40.0	728.6			
38	2-р давхарга	29B	25.1	2.98	20	1.06	79.2	1.38	109.3	79.2	1.4	109.3			109.3	Б	10.5	11.5	5.8	5.7	103.5			
39	2-р давхарга	30B	19.6	2.98	20	1.06	125.2	1.38	172.8	125.2	1.4	172.8			172.8	Б	10.5	18.1	5.8	9.0	163.6			
40	2-р давхарга	32B	4.2	2.98	20	1.06	13.4	1.38	18.5	4.2	1.4	18.5			18.5	Б	10.5	1.9	5.8	1.0	17.5			
41	2-р давхарга	39B	135.5	2.98	20	1.06	427.9	1.38	590.5	427.9	1.4	590.5			590.5	Б	10.5	62.0	5.8	30.7	580.9			
42	3-р давхарга	43B	65.7	3.06	20	1.06	310.3	1.38	428.2	310.3	1.4	428.2			428.2	Б	8.0	34.3	5.8	22.9	416.9			
43	3-р давхарга	44B	419.5	3.06	20	1.06	1360.7	1.38	1877.7	1360.7	1.4	1877.7			1877.7	Б	8.0	150.1	5.8	100.5	1872.2			
44	3-р давхарга	45B	26.8	3.06	20	1.06	86.9	1.38	119.9	86.9	1.4	119.9			119.9	Б	8.0	9.6	5.8	6.4	116.7			
45	3-р давхарга	46B	40.2	3.06	20	1.06	130.5	1.38	180.1	130.5	1.4	180.1			180.1	Б	8.0	14.4	5.8	9.6	175.3			
46	3-р давхарга	55B	35.7	3.06	20	1.06	115.8	1.38	159.8	115.8	1.4	159.8			159.8	Б	8.0	12.8	5.8	8.6	155.6			
47	3-р давхарга	56B	98.2	3.06	20	1.06	318.5	1.38	439.6	318.5	1.4	439.6			439.6	Б	8.0	35.2	5.8	23.5	427.9			
48	3-р давхарга	64B	71.5	0.87	20	1.06	523.1	1.38	721.9	523.1	1.4	721.9			721.9	Б	6.3	45.1	5.4	36.8	713.6			
49	3-р давхарга	68B	238.6	0.87	20	1.06	1737.9	1.38	2398.3	1737.9	1.4	2398.3			2398.3	Б	6.3	90.0	5.4	70.4	1423.5			
50	3-р давхарга	67B	273.2	0.87	20	1.06	1880.5	1.38	2745.5	1880.5	1.4	2745.5			2745.5	Б	6.3	171.6	5.4	140.0	2713.9			
51	3-р давхарга																							

Огноо: 2025.02.17

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 917900768555

Системийн огноо: 2025.02.17 12:31:26

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 1,033,430,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар: 4904962560040077	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр МОСТ МОНИ ӨГЛӨГ	1,033,430,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: ММ: ЕВ -1250203452073-Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр-Дорноговь				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 3B6681A220148B2B

Огноо: 2025.09.30

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 940400717598

Системийн огноо: 2025.09.30 11:05:11

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 143,500,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар: 4904962560040077	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр МОСТ МОНИ ӨГЛӨГ	143,500,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: ММ: ЕВ -1250705393254-Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр-Нийслэл				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 3BF49D6BDF1E87B1

Огноо: 2025.05.16

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 926701171488

Системийн огноо: 2025.05.16 16:27:25

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 80,790,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар: 4904962560040077	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр МОСТ МОНИ ӨГЛӨГ	80,790,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: ММ: ЕВ -1250405628512-Нүүрсний агаарын бохирдлын төлбөр-Нийслэл				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 5983E522DAAF19FE

Огноо: 2025.09.30

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 282341648

Системийн огноо: 2025.09.30 11:11:17

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 310,500,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	310,500,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: ЕВ -1250705395218-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Нийслэл				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 39752060036DE9D2

Огноо: 2025.02.17

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 224068122

Системийн огноо: 2025.02.17 12:35:37

Нэр : ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 1,354,070,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	1,354,070,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: EB -1250203881818-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Дорноговь				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 5DF4C370D2A2B0A9

Огноо: 2025.02.17

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 224068122

Системийн огноо: 2025.02.17 12:35:37

Нэр : ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 1,354,070,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	1,354,070,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: EB -1250203881818-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Дорноговь				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 5DF4C370D2A2B0A9

Огноо: 2025.03.06

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 228233787

Системийн огноо: 2025.03.06 03:52:06

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 510,000,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	510,000,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: ЕВ -1250203881818-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Дорноговь				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 888F982CD71A403B

Огноо: 2025.03.11

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 229372375

Системийн огноо: 2025.03.11 03:29:33

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 518,122,833.05 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	518,122,833.05 MNT	1
Гүйлгээний утга: ЕВ -1250203881818-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Дорноговь				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 65733A94655E5E61

Огноо: 2025.05.29

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 250061279

Системийн огноо: 2025.05.29 03:28:32

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 300,000,000.00	MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	300,000,000.00	MNT	1
Гүйлгээний утга: ЕВ -1250405629783-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Нийслэл					

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 8964C1DB75A3BD08

Огноо: 2025.06.04

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 251795246

Системийн огноо: 2025.06.04 04:27:47

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 100,000,000.00	MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	100,000,000.00	MNT	1
Гүйлгээний утга: ЕВ -1250405629783-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Нийслэл					

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 8964C1DB75A5263A

Огноо: 2025.06.05

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 251991929

Системийн огноо: 2025.06.05 12:14:32

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 200,000,000.00	МНТ	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	200,000,000.00	МНТ	1
Гүйлгээний утга: EB -1250405629783-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Нийслэл					

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 245D006DA8CEA0FB

Огноо: 2025.06.12

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 254043617

Системийн огноо: 2025.06.12 03:29:19

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 500,000,000.00	МНТ	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	500,000,000.00	МНТ	1
Гүйлгээний утга: EB -1250405629783-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Нийслэл					

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 5C03622EB6213718

Огноо: 2025.06.23

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 256820362

Системийн огноо: 2025.06.23 10:56:15

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 1,350,601,847.80 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	1,350,601,847.80 MNT	1
Гүйлгээний утга: EB -1250405629783-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Нийслэл				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 84D05C9B0DC89E58

Огноо: 2025.08.29

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 273429647

Системийн огноо: 2025.08.29 01:09:58

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 50,000,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	50,000,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: EB -1250705395218-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Нийслэл				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: E28A8E7D032DEDF

Огноо: 2025.09.16

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 278460919

Системийн огноо: 2025.09.16 12:46:53

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 100,000,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	100,000,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: EB -1250705395218-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Нийслэл				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 79D9B7CA913B64F3

Огноо: 2025.09.17

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 278738019

Системийн огноо: 2025.09.17 12:11:05

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 100,000,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	100,000,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: EB -1250705395218-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Нийслэл				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 4424B74BA0796E5D

Огноо: 2025.09.30

Шилжүүлгийн мэдээлэл
Журналын № : 282342569

Системийн огноо: 2025.09.30 11:13:54

Нэр : **ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК**

Илгээгч	Дансны дугаар: 453258402	Нэр ИХ ТҮМЭН ХҮРД ХХК	Дүн 100,000,000.00 MNT	Ханш 1
Хүлээн авагч	Банкны дугаар: 04 Дансны дугаар:	Банкны нэр Худалдаа Хөгжлийн Банк Нэр	100,000,000.00 MNT	1
Гүйлгээний утга: ЕВ -1250705395218-АМНАТ-Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч-Нийслэл				

Танд баярлалаа

Дансны тодорхойлолтыг QR код болон дараах холбоосоор хандаж баталгаажуулна уу.
<https://www.etdbm.mn/verify.php>
Баталгаажуулах код: 29C68F5CAF3CAF7C

